

**BOUŘE V LONDÝNĚ: SKLÍZÍME, CO
BYLO KONZUMERISMEM ZASETO**

ODBORY A SOCIÁLNÍ HNUTÍ

**ZAPOJENÍ ČR DO SVĚTOVÉ
EKONOMIKY**

**„REFORMY“ – BEZ
ODPORU BUDE ZLE**

UVNITŘ NAJDETE TYTO AUTORY:
**ALAIN BADIOU
ZYGMENT BAUMAN
MICHAEL HAUSER
ILONA ŠVIHLÍKOVÁ
PETR UHL
SLAVOJ ŽIŽEK**

**PROTESTY MOHOU
„REFORMY“ ZVRÁTIT!**

Vydává Socialistická Solidarita

E-mail: redakce@socsol.cz

info@socsol.cz

Webové stránky: www.socsol.cz

Odpovědní redaktori: Kateřina Krejčová,-

Vítězslav Lamač, Lukáš Matoška

Grafická úprava: Václav Pajkr

ANTIFAŠISTÉ PROTI AKCÍM DSSS NA ŠLUK- NOVSKU

ŠTĚPÁN LOHR

Napjatá atmosféra ve Šluknovském výběžku dosáhla 10. září svého dosavadního vrcholu. Dělnická strana SS uspořádala sérii tří demonstrací a pochodů – v Novém Boru, Rumburku a Varnsdorfu. Záminkou k těmto akcím byl údajný „nárůst cikánské kriminality“, o kterém s neuvěřitelnou horlivostí informovala všechna mainstreamová média.

Prvním v pořadí byl Nový Bor, kde nejprve na náměstí zazněly projevy Tomáše Vandase a dalších funkcionářů DSSS a poté se asi pětisetlávý dav vydal na pochod k herně, kde se 7. srpna odehrál široce medializovaný „mačetový útok“. Pochod dále pokračoval po trase, která vedla místy na dohled ubytovně, obývané převážně Romy.

ČERNÝ, BÍLÝ, SPOJME SÍLY!

U této ubytovny se však shromáždila skupina asi 100 odpůrců rasismu, kteří zorganizovali protestní akci, nazvanou „Nenávist není řešení“. Tito aktivisté se drželi nenásilného charakteru svého protestu a nepouštěli se do žádných přímých střetů s neonacisty. Cílem jejich akce bylo zejména vyjádřit solidaritu s místními Romy, bezprostředně ohroženými násilím z nenávisti a zároveň působit jako „třetí strana“ mezi těmito sociálně vyloučenými lidmi a majoritní společností, usilovat o deeskalaci napětí a v ideálním případě zprostředkovat dialog, vedoucí k vzájemnému pochopení a usmíření. Přímo před ubytovnou tak proběhla improvizovaná

pokračování reportu na str. 3 ►

OBSAH

REPORT:

Antifašisté proti akcím DSSS na Šluknovsku, Štěpán Lohr	3
První QueerPride v Praze, Jan Májiček	3

DOMACÍ:

„Reformy“ – bez odporu bude zle, Dana Hladíková	4
Drobné od mocných, Dana Hladíková	8
Plánované rušení železniční zastávky Praha-Strašnice, Damián Holeček (student a obyvatel Strašnic)	10

ZAHRANIČNÍ:

Kaddáfího brutální režim kolabuje	
– nedovolme, aby si Západ přivlastnil arabské jaro, Bassem Chit	11
Jak se žije v nejlepším městě pro život, Petr salaba	11

TÉMA: LONDÝNSKÉ NEPOKOJE:

Bouře v Londýně: Sklízíme, co bylo konzumerismem zaseto, Zygmunt Bauman	13
Zlodeji v obchodech celého světa, spojte se, Slavoj Žižek	14
Současná hnutí odporu jako poznání. Polemika se Slavojem Žižkem, Michael Hauser, SOK	16

ANALÝZA:

Zapojení ČR do světové ekonomiky, Ilona Švihlíková	17
Média a politici – Breivikovi příbuzní, Thomas Franke	21

TEORIE:

Odbory a sociální hnutí, Jan Růžicka, Jan Májiček	23
Universalistický dosah lidových povstání, Alain Badiou	25

STÁTNÍ KAPITALISMUS:

Státní kapitalismus: Společné a odlišné rysy státního kapitalismu a dělnického státu, Tony cliff	27
--	----

GLOSA:

Věc Mašinových stále nekončí, Petr Uhl	30
Rodina, firma, vana či známky aneb ekonomická analýza pro začátečníky, Jana Glivická	31
Minulý režim neměl se socialismem nic společného, Martin Šaffek	31
Šidítka konspiračních teorií, Michael Hauser, SOK	32

RECENZE:

Písek v rýži a svetr s sebou, Tereza Stejskalová	33
--	----

NEHCI JEN
JEDNOSTRANNÉ
INFORMACE,
A PROTO ČTU
SOLIDARITU!

Ilona Švihlíková,
ekonomka

► pokračování reportu ze str. 2

bohoslužba, kterou vedl kazatel Českobratrské církve evangelické, následovaly projevy několika aktivistů a známých osobností, mimo jiné například Ondřeje Lišky, Ondřeje Slačálka či Jaromíra Štětiny. Posledně jmenovaný však ukázal svým projevem, ve kterém vinil za současnou situaci nedůslednost policie, že zřejmě nepochopil pravé kořeny problému, které jsou zejména v sociálním vyloučení romské populace.

CÍL NEONACISTŮ: VYVOLAT CHAOS A STRACH

Poté co DSSS ukončila svůj pochod v Novém Boru, začali se její příznivci přesunovat do 25 kilometrů vzdáleného Varnsdorfu. Zde opět předneslo vedení Dělnické strany své projevy, po jejichž skončení se dav jejich sympatizantů rozhodl vydat k domům, obývaným romskými rodinami. Situace se vyhorčila a pořádková policie musela použít vodní děla a slzný plyn, aby zabránila davu – tvořenému z části neonacistickým tvrdým jádrem a dílem zfanatizovaným místním obyvatelstvem – zaútočit na místní romské ghetto, ubytovnu Sport.

▲ Demonstrace Dělnické strany SS

Antifašisté byli v tuto chvíli bohužel značně rozděleni, neboť část z nich se rozhodla zůstat v Novém Boru, část se vydala do Varnsdorfu a část do Rumburku, kde měla mít DSSS svou poslední demonstraci. Oproti očekávání však v Rumburku nebyla

situace tak vyhrocená, neboť násilnické jádro sympatizantů DSSS zůstalo až do večera ve Varnsdorfu. Kolem deváté hodiny večerní už panoval ve všech třech městech relativní klid, nicméně obavy z dalších útoků mají místní Romové stále.

PRVNÍ QUEERPRIDE V PRAZE

JAN MÁJÍČEK

19. srpna se v Praze uskutečnila první Queer Pride, tj. oslava hrdosti LGBT (lesbian, gay, bisexual, transgender) komunity. Menší akce podobného druhu už se v Česku konaly dříve. Pražská akce ale byla výjimečná.

První rozdíl byl v tom, že se nejednalo jen o tradiční průvod, ale že celá Pride trvala týden a v jeho rámci se konala řada debat, workshopů, filmových projekcí atd.

Druhý rozdíl byl seslán organizátorům a stoupencům rovnosti z Hradu, když tajemník prezidenta Petr Hájek zaútočil na akci jakožto prosazující nebezpečný homosexualismus a podívoval se nad tím, že pražský primátor Svoboda (ODS) akci podpořil. Hradní prostředí je známé pro svůj vypjatý konzervativismus. Kromě útoků na PraguePride jsme v minulosti mohli slyšet také popírání evoluční teorie či globálních změn klimatu.

Třetím rozdílem byl fakt, že na závěrečném koncertě vystoupil zástupce Iniciativy ProAlt a do prostředí LGBT, které je obecně považováno za spíše pravicové vnesl téma reformem – a sklídl potlesk.

Prague Pride byl velmi podařenou akcí a ačkoli se nejednalo prvoplánově o akci politickou, svůj dopad do politiky měla.

PROALT ZAHÁJIL MĚSÍC NEÚSTUPNOSTI

PERMANENTNÍ PETIČNÍ STAN
NA NÁMĚSTÍ REPUBLIKY V PRAZE
PROGRAM NA WWW.PROALT.CZ

„REFORMY“ – BEZ ODPORU BUDE ZLE

DANA HLADÍKOVÁ

Takzvané reformy, které jsou dle vlády „nezbytné a nutné“, mají údajně snížit zadluženost sátu. Jak je však u našich – a nejen u našich – vlád zvykem, i tentokrát se mají změny natvrdo dotknout hlavně nízko a středně příjmových skupin obyvatel. Vládní strany přináší přeměnu dnešního systému v systém tvrdě asociální a nesolidární.

ZMĚNY VE ZDRAVOTNICTVÍ

Reforma má rozdělit zdravotní péči na standardní a nadstandardní. Ta druhá bude hrazena pacientem a nebude na ni nárok z veřejného zdravotního pojištění. Předseda vlády Petr Nečas chce zvýšit spoluúčast pacientů o 5% na 22%. První část zdravotnické reformy stanoví, že léky do 50 Kč a všechny podpůrné prostředky by si měli lidé hradit ze svého a poplatek za den pobytu v nemocnici by měl stoupnout ze 60 Kč na 100 Kč. 30 Kč za položku na receptu se má rušit a tato částka by se platila za celý recept. Tato část reformy umožňuje fúze zdravotnických pojišťoven a odebírání část z přebytků zaměstnaneckých pojišťoven ve prospěch Všeobecné zdravotní pojišťovny (VZP). ČSSD chystá v souvislosti s reformou zdravotnictví ústavní stížnost. Mezi nadstandard by mohly patřit např. kvalitnější oční čočky, porod císařským řezem – pokud si o něj pacientka požádá a nebude z medicínského hlediska nutný –, odlehčená sádra či kloubní náhrady a robotické operace, přičemž seznam by se měl neustále rozšiřovat. Česká dermatovenerologická společnost zvažuje, že by nadstandardem mohlo být i vypalování bradavic tekutým dusíkem. Petr Arenberg, předseda této společnosti řekl: „Zmrazení je relativně nákladné a přitom stávající kalkulace kódu není schopna pokrýt náklady na dovoz tekutého dusíku. Když je bradavice odstraněna ostrou lžící, tak je to rychlé a levnější.“ Na to, co by mělo být hrazeno z pojištění a za co by si lidé měli připlácet, se názory odborníků liší. Hospodářské noviny ve svém článku z 25. května píšou o tom, že pacienti v léčebnách dlouhodobě nemocných (LDN) budou platit místo 100 Kč za den pobytu, až 330 Kč za den (cca 10 000 měsíčně). Lidé s nižším důchodem by platili méně, protože jim musí zbýt 15% důchodu jako kapesné. Část lůžek v LDN by se z lůžek následné péče stala lůžky z oddělení dlouhodobé péče, za něž by lidé platili 330 Kč denně. „Následná péče bude časově ohraničena – třeba na tři měsíce. Když se pacient nezotaví a jeho stav se stane neměnným, přejde do dlouhodobé péče,“ vysvětluje podle HN Heger.¹

KRITIKA

V červnovém průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) bylo proti zavedení standardu a nadstandardu 60% dotázaných, z toho 30% s tím rozhodně nesouhlasilo. Pro bylo 35% a z toho jen 7% bylo rozhodně pro.² ČSSD kritizuje reformu např. za zvýšení poplatku za pobyt v nemocnici, kdy se tyto poplatky nepočítávají do sociálního ochranného limitu. Dále za rozdělení péče na standard a nadstandard; posílení vlivu zdravotních pojišťoven, což považují za nebezpečné, neboť jim jde dle ČSSD hlavně o zisk; zrušení zákona o neziskových nemocnicích, neboť by to vedlo k privatizaci státních nemocnic, atd..³ Zatímco dnes si člověk může zvolit lékaře, napříště zaručuje zákon svobodný výběr „poskytovatele“, což je dle odborníků široký pojem, skrývající např. nemocnice či řetězec jako např. Krajská zdravotní nebo Agel. Dle bývalého lidoveckého poslance Ludvíka Hovorky se citlivá data o pacientovi bez jeho souhlasu poté mohou dostat do rukou komukoliv, kdo se pohybuje uvnitř řetězce.² Podle Davida Ratha (ČSSD) je reforma návrhem, který připravoval již bývalý ministr zdravotnictví T. Julínek (ODS). Dle Ratha je reforma chaosem, který mění pojmy a povede k plýtvání. Dobrovolné kontroly kvality péče, které by měl podle Ratha dělat stát, se stanou dobrým byznysem a díky reformě zemře

více lidí – kvůli prodloužení času povinného příjezdu záchranky k pacientovi o 5 minut. Jiřímu Koskubovi (ČSSD) vadí, že v návrhu se nepíše o síti státních nemocnic, což může vést k útlumu péče v krajích. Podle Soni Markové (KSČM) je zákon polotovar, který je jen snahou o zvýšení spoluúčasti pacientů a poukazuje i na to, že zákon ruší jesle, jako zdravotnické zařízení, které je osvobozeno od daně z přidané hodnoty. Náklady spojené s reformou budou v řádech desítek milionů a podle odhadů bude zavedení různých nově zaváděných registrů stát cca 80 milionů Kč.² Reformu také kritizují odbory. Podle nich bude pacient mít z pojištění nárok jen na nejlevnější péči, léky, materiál a pomůcky; nepočítá se např. s tím, že člověk může mít na levný lék nebo prostředek alergie. Hrazení léků do 50 Kč pacientem, který na to nebude mít, může vést k předepisování větších a dražších balení léků a k plýtvání. Poukazuje se také na to, že léky do 50 Kč se nebudou započítávat do limitu spoluúčasti. Pojišťovny budou v pojistném plánu pacienta posuzovat jeho „bonitu“ – tzn. bude-li pacient pro pojišťovnu výhodný – dle čehož bude pacientovi nastavena výše pojistného, a také hrozí, že pojišťovny budou moci odmítnout finančně nevýhodného pacienta. Lidé s nižšími příjmy ztratí přístup k moderním lékům a lékařským postupům.⁴

AUKCE LÉČIV

Kritizovanými se staly i plánované aukce léků. Novela zákona o veřejném zdravotním pojištění počítá s tím, že plně hrazený bude jen jeden léčivý přípravek, který vyhraje v tendru vyhlášeném Státním ústavem pro kontrolu léčiv (SÚKL) a za ostatní léky na stejné problémy si pacient doplatí 25 % ze svého. Dodavatel, jehož lék vyhraje a bude plně hrazený pojišťovnou, bude povinen zabezpečit jen 50% trhu. To znamená, že ostatních 50 % lidí si bude muset připlácet 25%. Předseda Společnosti všeobecného lékařství Stanislav Býma uvedl: „To je podle nás nepřijatelné, může nastat situace, kdy bude nedostatek vysoutěženého léku.“⁵ Tendr bude platit 18 měsíců, poté se bude vypisovat další. Protože jsou ve většině států léky dražší, než u nás, je dle kritiků také možné, že „vysoutěžené“ léky budou hromadně nakupovat lidé z okolních států. Na koho hrazený lék nevybude, bude si muset koupit jiný, a to pro něj může znamenat zdravotní komplikace. Viceprezident Svazu pacientů Josef Mrázek k tomu říká: „Starší pacient může například ztratit orientaci v tom, jaké léky má vlastně užívat, jak často a v jakém množství. Zvyšuje se tak riziko toho, že léčba bude méně úspěšná.“ Také hrozí, že pokud příště vyhraje tendr jiný lék, než pacient dosud užíval, tak ten, který mu pomáhal, už nemusí být k dostání nebo nebude mít peníze na to, aby si ho doplácel. Také dodavatel, který vyhraje tendr a bude si muset udělat určitou zásobu léků a příště již nevyhraje, může mít problémy léky prodat, protože pacienti si budou spíše kupovat lék, který vyhrál a je plně hrazen pojišťovnou. Odborníci se také obávají o stabilitu trhu s léky. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že rok po zavedení aukcí odchází z trhu cca polovina výrobců a s nimi i jejich léky, které lidé nekupují. Po čase vzniká prostor pro monopol a reálné zvýšení cen léků, které stojí více, než stály před zavedením aukcí. Systém aukcí, který byl pro naše ministerstvo zdravotnictví vzorem, je v Holandsku. Tam však byly aukce zavedeny kvůli vysokým cenám léků na trhu. Od roku 2012 tam opět přejdou na systém volného trhu, protože systém aukcí se neosvědčil.⁶

VĚCI VEŘEJNÉ

Jako ukázka způsobu, jak politici přemýšlí o zdravotnické reformě, nám může posloužit rozhovor z května 2011 s Vitem Bárto v Českém rozhlasu 7: „Názor Věcí veřejných je ten, že ve zdravotnictví samozřejmě existuje naprosto maximální poptávka ze strany občana, v závorce pacienta, k tomu, aby měl to nejlepší. Každý z nás na to má právo. Každý z nás samozřejmě chce usilovat o co nejdelší, nejka-

litnější život. Na druhou stranu ta medicína bohužel, ať chceme nebo nechceme, je jeden z největších byznysů, celosvětových byznysů a nutno říct, že vedle obchodu s drogama, prodeje zbraní, farmaceutický průmysl a vůbec zdravotnický průmysl je velmi rychle rostoucí oblast celosvětově. (...) my přesto některé léky zavádíme jako první na světě. Samozřejmě, když máte závažnou chorobu a teďka se objeví nový lék na světě, a je to pro vás naděje, že se vyléčíte, tak samozřejmě máte obrovskou poptávku a velkou chuť, abyste tento lék mohl mít hrazen ze svého zdravotního pojištění. Ale když si vezmete, že častokrát takový lék není hrazen v Německu, v Rakousku, ve Švýcarsku, ale už je hrazen v Čechách, tak to je prostě něco, co my si nemůžeme dovolit. A to je ten nadstandard, o kterém se bavíme. (...) Prostě jestliže můžeme levnější metodou dosáhnout nějaké operace, nějakého cíle, musíme v tom zdravotnictví tlačit na to, aby se používala ta levnější metoda. A ta nadstandardní metoda, kdy dosáhneme stejného cíle, ale akorát s menší jízvou, což je přesně ten robot, je prostě nadstandard, za který si lidé budou muset připlatit. (...) Já samozřejmě bych udělal všechno pro to, abych si vzal robota. Ale, promiňte, já se opovažuju tvrdit, že pracuju od svých 18 let 12 hodin denně. Intenzivně, intenzivně si myslím, že, promiňte, ale svoji intenzivní práci jsem poněkud narušil i své zdravíčko a říkám si, že v tuhle chvíli mám právo ty peníze, které jsem vydělal, investovat zpátky (...) do svého zdraví. No ne, jako i v tom je svoboda občana si říct, chci pracovat méně, chci mít volná, volná odpoledne, chci mít čistou hlavu, budu intenzivně sportovat a budu zdravý a díky tomu mně stačí zdravotní standard. Anebo jsem v práci od nevidím do nevidím, moje životospráva je špatná, ale zato, ale musím samozřejmě počítat s tím, že do budoucna v tom zdravotnictví asi, asi si radši vytvořím nějakou rezervu pro zdravotní nadstandard. (...) My jsme strážci sociální citlivosti v této pravicové koalici.“ My, žijící v České republice, tedy kvůli jejímu zadlužení (vinou politiků), nejsme hodni toho, aby nám pojišťovny hradily nové léky u nás vyvinuté. Lidé si také dle Bárty mohou sami vybrat, jestli budou nemocní, či ne. Či budou bohatí – budou mít na nadstandard, nebo chudí. Či budou pracovat intenzivně, nebo budou mít volná odpoledne. Je zajímavé nahlédnout do světa bohatých podnikatelů/politiků, který je kdesi mimo nás, v jejich reálném světě, který je pro nás ostatní jen nedostupnou fantazií.

DŮCHODOVÝ SYSTÉM

V červnu schválili poslanci první část

reformy prodlužující odchodí věk do důchodu a částečně měnící výši státního důchodu. Definitivně budou poslanci reformu schvalovat ve třetím čtení. Věk do důchodu se má postupně prodlužovat a má se sjednotit důchodový věk mužů a žen, které budou do důchodu odcházet ve stejném věku jako muži, a to bez ohledu na počet vychovaných dětí. Odchod do důchodu u mužů se bude stále zvyšovat o 2 měsíce ročně. U žen narozených po roce 1965 se zrychlí zvýšení odchodu do důchodu o 4 měsíce ročně. V roce 2041 budou ženy i muži odcházet do důchodu ve stejném věku. Lidé narození v r. 1975 budou v tomto roce moci odejít do důchodu v 66 letech a 8 měsících. S reformou penzí mizí hranice odchodu do důchodu a tak vláda dává do vínku dětem, které se ještě nenarodily, že budou odcházet do důchodu i po sedmdesátém roce života. V roce 2010 byl průměrný věk dožití v ČR 77 let. Vláda argumentuje zvýšením důchodového věku tím, že stoupá věk dožití, a tedy na důchody nebude mít stát peníze. Podle vlády stoupne počet lidí nad 65 let za 30-40 let na dvojnásobek a na udržení současné úrovně důchodů bude potřeba cca 150 miliard Kč. TOP 09 na svých stránkách uvádí také příklady, co znamená pokrytí schodku 150 miliard: zvýšit pojistné z 28% na 40%, zvýšit DPH na 25-26% (jednotná sazba), nebo zvýšit daň firem či fyzických osob z 19% na dvojnásobek, nebo prodloužit věk odchodu do důchodu z 65 let na 71 až 72 let, či snížit všechny vyplácené penze (i invalidní) o 1/3. O zdanění bohatých nebo odstopování pojištění řeč není. Můžeme být rádi, že se zatím neusiluje o jednotnou DPH 26%. Průměrný věk dožití se pomalu zvyšuje, ale s tím jak klesá životní úroveň lidí, se bude možná zase snižovat. Vláda plánuje, že se budou léčit jinak lidé bohatí a jinak lidé chudí, kteří, nemaje peněz na zaplacení zdravotnických poplatků, budou moci snadno (snadněji než dnes) skončit na ulici, protože nebudou mít na nájem. Kolika let a v jakém stavu se lidé budou dožívat – to je otázkou. Ministr Drábek je v tomto ale optimista a na dotaz idnes.cz, trvá-li na tom, že lidé budou moci normálně pracovat i v 70 letech odpověděl: „Naprosto jednoznačně.“ Již dnes řada lidí neodchází do důchodu, protože by z něj jen těžko vyžili, a tak jsou nuceni pracovat na místech, která by se mohla uvolnit pro mladší, nezaměstnané. S prodloužením důchodového věku se tento problém jen prohloubí a staří lidé s různými potížemi a chorobami, které vyšší věk provází, budou dřít, zatímco by měli zaslouženě odpočívat a na jejich místa by přirozeně měli nastoupit mladší lidé, kteří budou nuceni nějak uživit své rodiny, děti, aby

se pro ně baby-box nestal jediným řešením. TOP 09 a s ní vládnoucí strany jakoby věděli, co se v budoucnu stane, ale místo toho, aby se starali o vytváření pracovních míst – což je klíčové pro ekonomiku a prosperitu každé země –, snaží se z většiny lidí vydímat, co se dá. Vždyť také mezi jejich hlavní argumenty pro jejich důchodovou reformu patří to, že dříve přispívaly na 1 důchodce 4 pracující a dnes jen 2 a za 30 let se podle TOP 09 počet důchodců a pracujících vyrovná. Stát dotuje 30 miliardami Kč ročně důchodový účet. Opravdové řešení nezaměstnanosti v podobě pracovních míst by tedy možným řešením bylo. Škrty jsou však pro vládní strany samozřejmě jednodušší.

KOMU SE REFORMA VYPLATÍ?

Změny, které plánuje vláda zavést s tzv. penzijní reformou, mohou být výhodné jen pro lidi s vyššími příjmy. Podle materiálu, vypracovaném Penzijním fondem Československé obchodní banky (ČSOB), by lidé vydělávající do 15 000 Kč měsíčně měli zůstat v průběžném systému, jim se reforma nevyplatí. A co se týče lidí s vyššími příjmy, tak ani u nich není jisté, zda si se změnou mohou polepšit. Záleží na tom, zda penzijní fond bude dosahovat výnosů a také na vývoji reálných mezd pro výpočet důchodu a na nastavení valorizací penzí v průběžném pilíři. A také, jak dále uvádí server mesec.cz, bude velmi podstatné, zejména pro skupinu lidí, která je s finanční gramotností na šíru, „kdo a jak jim bude chtít účast v reformě prodat. (...) Právě nízkopříjmová skupina obyvatel by mohla na penzijní reformě nejvíce prodléhat. S přihlédnutím k tomu, že se jedná o skupinu s nejmenším přehledem na poli financí, by se tak mohla stát nejsnadnější kořistí poradců.“ Podle modelu vypracovaného ČSOB by penzijní reforma mohla být atraktivní pro nadprůměrně vydělávající občany.⁸

OPT-OUT

Důchodová reforma obsahuje tzv. opt-out, což znamená, že si lidé budou moci vyvést 3% ze sociálního pojištění na svůj individuální účet u penzijní společnosti, za předpokladu, že budou muset navíc doplatit minimálně 2% ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění. Kdo se rozhodne do opt-outu vstoupit, už z něj nebude moci vystoupit. Stát tímto způsobem přijde o peníze. Na stránkách TOP 09 se dovídáme, pro koho má opt-out (II. pilíř) představovat přínos: „Každý, kdo vydělává alespoň průměrnou mzdu, může díky spoření ve II. pilíři získat vyšší důchod, než by mu nabídl stávající systém.“ Kolik lidí se ale může pochlubit mzdou 23 951 Kč

(průměrná mzda v r. 2010)? Na průměrnou mzdu nedosáhnou 2/3 pracujících v ČR.⁹ Opt-out se tedy většině obyvatel nevyplatí.

ZVÝŠENÍ DPH

Zvýšení daně z přidané hodnoty je podle pravicových politiků lepší než progresivní zdanění lidí s nadprůměrnými příjmy, protože je to zkrátka nepřímá daň, které se nedá vyhnout, kupujete-li si jídlo a ošacení, hradíte-li vodu a energie, zatímco bohatí by své příjmy lehce mohli tajit či je převádět do tzv. daňových rájů. Zkrátka politici bezděky přiznávají, že progresivní daň pro bohaté nemá smysl, protože podvádějí.

Podle vládních návrhů se má příští rok zvýšit snížená sazba DPH z 10 % na 14 % a od roku 2013 se mají sjednotit obě sazby DPH na 17,5 %. Toto zvýšení již schválila koalice ve Sněmovně. V politické hře je také možnost sjednocení 19 % daně, kterou prosazuje hlavně ODS a TOP 09, nejsou jí však nakloněny Věci veřejné. Zvýšení DPH odůvodňuje vláda tím, že se peníze opt-outem vyvedou z průběžného pilíře – ze státních příjmů – občanům a ještě se v jeho jménu zvýší DPH, které se dotkne všech a bude mít neblahé důsledky např. na zemědělce a bude finančně zatěžovat zdravotnictví. Zdraží se vše, i nezbytnosti, které člověk potřebuje k běžnému životu, jako jsou potraviny, voda, energie atd. 31. prosince 2012 má navíc skončit regulace nájemného v krajských městech a v Praze. Na běžného občana se zkrátka díky asociální vládě rítí spousta problémů, kterým bude opravdu těžké čelit, což povede mj. k tomu, že lidé, pod tlakem neúměrného zvýšení cen, se budou v zaměstnáních spíše podvolovat různým tlakům zaměstnavatelů a budou ochotni pracovat i za velmi špatných podmínek, aby měli na základní potraviny, v zimě nezmrzli a měli na nájem. Už dnes jsou lidé udržováni ve strachu ze ztráty zaměstnání, se zdražením to však bude ještě markantnější. Potom už lidem nezbude nic jiného, než občanské protesty, které se lehce mohou proměnit ve velké násilné nepokoje.

SOCIÁLNÍ REFORMA

Sociální reforma bude mít dopad na zaměstnanost, státní sociální podporu, sociální služby, dávky zdravotně postiženým a na daně a pojistné odvody.

a) Zaměstnanost

V oblasti zaměstnanosti dojde k privatizaci zprostředkování zaměstnání, stát bude nakupovat zprostředkovatelskou činnost od soukromých agentur práce. Zdá se neuvěřitelné, že vládnoucí garnitura jedním slovem říká: stát nemá peníze a šetřit je „nezbytné a nutné“, ale na druhé straně

uvádí, že na placení soukromých agentur, za práci, kterou doteď dělal stát, je peněz dost. Přehled o chystaných změnách v sociální oblasti přináší server ČMKOS, kde se dočteme i následující informace. Agentura dostane od státu 5 000 Kč za uchazeče, jemuž zprostředkovává práci + 1250 Kč za zprostředkování práce na dobu neurčitou + 500 Kč, setrvá-li uchazeč min. 6 měsíců v pracovním poměru na dobu neurčitou. Dále se zruší povinnost zaměstnavatelů hlásit volná pracovní místa úřadům práce. Má také dojít k průlomu definice vhodného zaměstnání a nově má být vhodné zaměstnání takové, jaké odpovídá zdravotnímu stavu uchazeče, bez ohledu na jeho kvalifikaci, což je samozřejmě zhoršení postavení uchazeče o zaměstnání. „Vhodné zaměstnání“ slouží už jen jako nástroj k vyřazování lidí bez práce z evidence uchazečů o zaměstnání. Vhodným zaměstnáním mají být nově také veřejně prospěšné práce na několik hodin (1 až 20) týdně, které zaměstnance nemohou uživit. Mezi další nové důvody pro vyřazení uchazeče o zaměstnání bude patřit odmítnutí vykonávat neplacenou veřejnou službu v délce až 20 hodin týdně (vyžadováno již po 2 měsících registrace).⁴ Pokud zaměstnanec ukončí sám nebo dohodou bez vážného důvodu zaměstnání zprostředkované úřadem práce (ÚP), bude moci být registrován na ÚP až po uplynutí 6 měsíců od začátku zaměstnání¹⁰. Délka rozhodného období pro posouzení nároku na podporu v nezaměstnanosti se zkracuje o 1 rok. Nově bude muset člověk odpracovat 1 rok během 24 po sobě jdoucích měsíců namísto dosavadních 36 měsíců.

b) Zaměstnávání zdravotně postižených

Zruší se institut chráněné pracovní dílny. Redukuje se příspěvek na úhradu provozních nákladů na chráněné pracovní místo. Omezí se podpora zaměstnávání zdravotně znevýhodněných osob – kategorie zdra-

votně znevýhodněných, tj. i jejich podpora při zaměstnávání se ruší k 1. 1. 2014.

c) Státní sociální podpora

Dojde k omezení příspěvku na bydlení. Zkrátí se délka jeho vyplácení na 84 měsíců (s výjimkou zdravotně postižených osob a lidí starších 70 let). To je také důvod pro vážné obavy z nárůstu lidí bez domova. Změní se také rodičovský příspěvek. Celkově bude rodič moci získat max. 220 tisíc Kč, a při čerpání příspěvku po dobu tří let to bude znamenat snížení částky o 15 600 Kč. Délka čerpání bude na volbě rodiče. Bude zrušeno zvýhodnění pro rodiče pečující o zdravotně postižené dítě.

d) Dávka pomoci v hmotné nouzi

Sociální výbor Poslanecké sněmovny schválil pozměňovací návrh, kterým se zamítá možnost zvýšení dávek pomoci v hmotné nouzi. Ani pokud tedy člověk vykonává tzv. veřejnou službu, nebude mu dávka v hmotné nouzi zvýšena. Jak už bylo uvedeno, nově se zavádí povinnost vykonávat veřejnou službu 20 hodin týdně místo dosavadní možnosti (závislé na stanovisku lidí v hmotné nouzi) vykonávat ji 20-30 hodin měsíčně, aniž se za tento poloviční pracovní úvazek pracovník dočká platu nebo adekvátního zvýšení pomoci. Jediným skutečným cílem změn je tedy minimalizovat už dnes nízké výdaje v této oblasti, a to i za cenu existenční likvidace celých skupin lidí. Využití movitého majetku bude vyžadováno již po 3 měsících namísto dnešních šesti; lidé budou nuceni leccos prodat. Dojde ke snížení příspěvku na živobytí při celoměsíční hospitalizaci. Osoba má být zajištěna jen na úrovni existenčního minima. Z toho plyne obava z nedostatku prostředků na udržení bydlení, doplateků na léky apod.

e) Sociální služby

Doposud se posuzuje schopnost péče o vlastní osobu a soběstačnost podle 36 úkonů, nově to má být jen 10 kritérií, týkající se základních funkcí. Osoby se zdra-

votním postižením budou mít nárok na příspěvek na zdravotní pomůcky dražší 24 tisíc Kč a bude zavedena 10% spoluúčast a posuzovat se bude také majetek a příjem. Nově se zavádí sankce tříměsíčního odeření příspěvku na péči za neplnění oznamovacích a podobných úředních povinností. Kromě lidí bez práce, kteří úředně nejsou nezaměstnaní, a chudých, kteří úředně nejsou chudí, tak naše společnost bude obohacena o další pravcový vynález – nemohoucí, kteří budou úředně zdraví.

f) Výplata sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti

Ministerstvo práce a sociálních věcí chystá tzv. sociální karty, přes které by se od ledna měli vyplácet sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti a příspěvky. Oproti původnímu návrhu nebude vybírání peněz přes kartu povinné kromě lidí, kteří by dávky v hmotné nouzi zneužívali. Do soutěže o kartu se přihlásila Česká spořitelna, Komerční banka, ČSOB a Poštovní spořitelna. Zájemce musí zajistit síť min. 1000 bankomatů, z nichž by se peníze vybíraly. Stát za vydání a provozování karet provozovateli platit nebude. Ten získá smlouvu na 12 let. Jeden výběr z bankomatu ke každé dávce či příspěvku by měl být zdarma, ostatní výběry a tzv. nadstandardní služby budou již za poplatek.

g) Honění nezaměstnaných

Ministerstvo práce a sociálních věcí plánuje během týdnů až měsíců zavést povinnost pro nezaměstnané hlásit se pravidelně na místech Czech pointů na poštách. Nezaměstnaní budou vybráni např. podle toho, že na úřadech práce jsou evidováni opakovaně, v posledních šesti měsících měli zaměstnání kratší než 10 dní, dále podle toho, kolik jim je let či jestli jsou absolventy atd. Hlásit se budou muset i třikrát do týdne. Pokud se nedostaví a nepřinesou omluvku, např. od lékaře, budou vyřazeni z ÚP. Hlásit se bude

moci nezaměstnaný jen na jednom místě, v místě trvalého bydliště nebo v místě, kde bydlí. Stát chce tímto způsobem předejít nelegálnímu zaměstnávání. První 2 roky má provoz tohoto systému stát 230 milionů Kč. Právnička Ligy lidských práv (LLP) Kateřina Červená k tomu řekla: „Lidé bez práce jsou vděční za cokoli a vezmou i práci načerno, takže kontrola by se měla zaměřit na zaměstnavatele.“ Podle LLP je pravidelné hlášení přehnaným zásahem státu do života nezaměstnaných a zásahem vedeným špatným směrem.⁹ Ano, málo kdo chce být zaměstnan načerno. Proč by člověk nechtěl výhody legálního zaměstnání? To zaměstnavatelé jsou ti, kteří člověku dají na výběr: „pracujte načerno, nikam to nehlase, nemusíte se bát, nikdo se o tom nedozví, nebo běžte jinam, my máme zájemců dost.“ Místo toho, aby stát najal pracovníky na kontroly firem (a tím pádem také zvýšil zaměstnanost), zaměřuje se na nezaměstnané, kteří jsou oběťmi systému a velmi často rukojmími možnosti být bez práce či pracovat načerno. Stát bude tyto návštěvy vyžadovat i po lidech, kteří načerno nikdy nepracovali a předem je označí jako možné „nelegály“. Kde je presumpce nevin? Nezaměstnaní budou zkrátka zažívat další stresy a pocity hanby několik dní, každý týden při návštěvách úředníků pošt.

MNOHAMILIARDOVÁ DÍRA

Na serveru aktualne.centrum.cz vyšel článek vycházející z analýzy odborových expertů, kteří tvrdí, že v Kalouskovu návrhu daňových změn odhalili mnohamiliardovou díru. Dle odborářů bude jejich dopad více než 20 miliard Kč ročně v důsledku reformy daní pro občany a firmy. Tento odhad platí i pro případ, že stát získá 21 miliard zvýšením DPH na 17,5 %. Podle odborů pokryje těchto 21 miliard náklady na penzijní reformu. Tato částka bude převedena z České zprávy sociálního zabezpečení soukromým penzijním fondům. Dle Kalouskova návrhu bude o 12 miliard Kč nižší. Ten ale předpokládá, že firmy lidem zvýší mzdy, aby pomohli zaměstnancům překonat reformy. Stát na tom dle Kalouska vydělá, protože vybere vyšší daně z těchto vyšších příjmů. Podle něj jsou všichni majitelé firem zřejmě velcí dobráci, kteří sami od sebe dobrovolně zvýší mzdy, aby se jejich zaměstnanci měli co nejlépe. Vždyť co by si zaměstnavatelé počali, kdyby zaměstnanci dali výpověď a šli pracovat jinam, když dnes je tolik volných míst a tak málo lidí bez práce? Dle odborů vydělají na snížení daní živnostníci a podnikatelé, avšak zaměstnanci s měsíčním platem do 100 000,- na tom prodělají. Zaměstnanci budou trpět kvůli tomu, že se sníží firemní

odvody na zdravotní pojištění z hrubé mzdy o 2%. O tyto procenta se ovšem zvýší odvody na zdravotní pojištění, které platí přímo zaměstnanec. Odbory počítají s tím, že firmy platy svým zaměstnancům nezvýší, v kterémžto případě by platy klesly o 2% a zaměstnanci by státu odvedli ze svého cca o 15 miliard Kč ročně navíc. Další náklady zaplatí lidé zvýšením DPH.

Odbory ukazují postih na příkladu zaměstnance, který vydělává 10 000,- měsíčně hrubého, ten trátí reformou nejvíce: „Pokud k celkovému zvýšení daňového zatížení ve výši 331 korun ještě přičteme cca 300 Kč, kterými jeho výdaje zatíží dvojí zvýšení DPH, bude celkový nárůst daňového zatížení měsíčně 631 Kč, ročně 7573 Kč.“

ŠVARC SYSTÉM

Kalousek chce snížit odvody OSVČ (osob samostatně výdělečně činných), které již dnes platí oproti zaměstnancům jen poloviční zdravotní a sociální pojištění. Pokud by platili stejné pojištění jako zaměstnanci, zdravotní pojišťovny by vydělaly o 15 miliard Kč ročně víc a důcho-

dový systém až o 30 miliard Kč navíc. Kvůli reformě se sníží pojistné živnostníků na čtvrtinu oproti zaměstnancům. Zvyšování odvodů pro zaměstnance a snižování již snížených odvodů pro OSVČ bude dle odborů nutit zaměstnance, aby přešli do tzv. švarc-systému. Pokud by se k tomu rozhodlo 100 000 zaměstnanců, přijde veřejný rozpočet až o 13 miliard Kč ročně. V posledních 2 letech se k přechodu do švarc-systému rozhodlo 100 000 lidí, a to dosud neplatí větší plánované snížení daní pro OSVČ.

ROLE ČMKOS

Českomoravská konfederace odborových svazů se tzv. reformami zabývá a má k nim zpracované podnětné odborné analýzy. Konfederace odborů přijala roli, v níž je velmi důležitým oponentem vlády. Analýzy, které se zabývají dopady kroků vládnoucích politiků, dávají občanům možnost uvědomit si, co se za snahami vlády skrývá a co v realitě budou pro lidi znamenat vládní plány, které jsou pro mnohé nepřehledné. Je jasné, že ČMKOS tu není jen pro členy odborů, ale pro všechny, které zajímá, co

budou reformy v praxi znamenat. Není divu, že jsou trnem v oku politikům, kteří se snaží odboráře očerňovat, a některým médiím, která jim v tom pomáhají.

PROTESTY MOHOU „REFORMY“ ZVRÁTIT!

Pokud se lidé nebudou zajímat o to, co připravují vládnoucí strany, nebo budou jen nečinně přihlížet, stanou se tzv. reformy skutečností. A to velmi drsnou: asociální a nesolidární. Připravované reformy však nejsou nevyhnutelné a odpor vážně nemusí být marný! Na podzim se chystají protestní akce proti plánům vlády, které chystá např. iniciativa ProAlt. Pokud se lidé nepřipojí, dají tichý souhlas vládě, aby „reformy“ bez-zbytku uskutečnila. V semknutí lidí je síla měnit rozhodnutí politiků. Pokud s vládními plány nesouhlasíte, můžete pomoci je změnit např. účastí na protestech.

1 www.zdn.cz; 2 www.tyden.cz; 3 www.domaci.eurozpravy.cz; 4 www.cmkos.cz; 5 www.mediafax.cz; 6 www.zpravy.e15.cz; 7 www.rozhlas.cz; 8 www.mesec.cz; 9 www.ceskatelevize.cz; 10 www.ceskereformy.cz

DROBNÉ OD MOCNÝCH

DANA HLADÍKOVÁ

Od roku 2007 nebyla zvýšena minimální mzda. Ta činí při čtyřicetihodinové týdenní pracovní době 8000 Kč hrubého, neboli 48,10 Kč na hodinu. V srpnu tohoto roku se po letech na jednání tripartity konečně rozhodlo, že minimální mzda bude zvýšena.

S ČÍM KDO PŘIŠEL: ODBORY

Českomoravská konfederace odborových svazů (ČMKOS) požadovala její zvýšení o 15%, na 9200 Kč. O tolik dle ČMKOS vzrostla od roku 2007 inflace. Bez zvýšení by minimální mzda dle vedoucího legislativního odboru ČMKOS Vít Samka neplnila svojí funkci: „mzda má zaměstnanci uhradit náklady na živobytí“, vysvětlil Samek, „když jsme to spočítali podle nárůstu inflace od posledního zvýšení minimální mzdy, dospěli jsme k tomu, že by měla vzrůst minimálně na 9200 Kč. Nehledě na to, že v rámci Evropské unie se většinou uznává, že by se minimální mzda měla pohybovat kolem 60 procent průměrné mzdy (v r. 2011 by to bylo 14 844 Kč, pozn. autora), což rozhodně není náš případ“, řekl také Vít Samek. „Vycházeli jsme z růstu životních nákladů v průběhu pěti, šesti let, kdy se minimální mzda nevalorizovala. Vycházeli jsme i z toho, že v některých poplatcích se také ministerstvo financí drží přísně indexu životních

nákladů, tak jsme se toho drželi také“, řekl předseda ČMKOS Jaroslav Zavadil. Naproti tomu Asociaci samostatných odborů (ASO) by dle serveru aktualne.cz stačilo zvýšení minimální mzdy jen o 500 Kč.

ZAMĚSTNAVATELÉ

Představitelé zaměstnavatelů přišli s návrhem zvýšení o 300 či 400 Kč. „Stanovisko podnikatelů bylo rozdílné podle odvětví i oborů, takže naše stanovisko bylo od o do 500 korun“, řekl prezident Svazu průmyslu a dopravy Jaroslav Hanák.² „Se zvýšením o 500 korun nemáme problém. Mělo by se ale jednat o úpravě podle povolání, protože jiné mzdy jsou v bankovníctví a jiné třeba v textilním průmyslu“, dodává předseda Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů (KZPS) Jan Wiesner. Tato konfederace tedy rozděluje lidi ne podle minimálních nákladů potřebných k živobytí, ale podle toho, v jakém oboru kdo pracuje. Ale cožpak třeba majitelé domů zohled-

ňují nájemné nájemníkům podle toho, v jakém oboru pracují? Ti z textilního průmyslu platí snad menší nájem? Při platbě v obchodě u poklady dostane člověk slevu z nákupu podle toho, kde pracuje? Ne, a nemáš-li na nájem – přestěhuješ se (třeba pod most), nemáš-li na jídlo – nejješ. Možná (a možná ne) měl předseda KZPS na mysli tzv. zaručenou mzdu. Zaručená mzda je minimální mzda v jednotlivých profesích. Má 8 úrovní stanovených nařízením vlády č. 567/2006 Sb. Dříve se tato mzda nazývala „minimální mzdové tarify“ či „mzdové skupiny“. Skupiny jsou rozděleny podle údajné náročnosti na vykonávanou práci, např. podle odpovědnosti či předpokládaného vzdělání. Mzda pro nejnížší skupinu má stejnou výši s minimální mzdou. Osmá úroveň je cca dvojnásobkem minimální mzdy. O existenci zaručené mzdy mnozí nevědí. Zaměstnavatelé toho často zneužívají a lidem dávají jen minimální mzdy, bez ohledu na tu zaručenou. Ostatně, i kdybyste zaměstnavatele na to,

▲ Přidat 400, či 500 Kč

že máte nárok na zaručenou mzdu, upozornili, zřejmě byste neuspěli a „poradil“ by vám něco v tom smyslu, že když se vám váš plat nelíbí, můžete jít. Protože systém je zkrátka pořád rozdělen na pány a sluhy.

MZDA ZÁKONODÁRCŮ

Kdybychom chtěli aplikovat princip zaručené mzdy, který dle zákona (praxe je často o něčem jiném) platí pro zaměstnance na politiky, můžeme si klást otázku, jakou že to odpovědnost mají? Jakou musí mít kvalifikaci na výkon poslancování, senátorování, či prezidentování? Není to snad tak, že žádnou odpovědnost nemají? Celé funkční období mohou pracovat, jak je jim libo, zradit své předvolební sliby, zadlužovat stát, ze státní poklady mrhat výdaji zbytečně... a NKÚ? Ten sice kontroluje, ale dávat pokuty, či vyvozovat personální důsledky nemůže. Lidé, kteří ve volbách své zastupitele volili a jsou s jejich prací – tj. „zastupováním“ – nespokojeni, je také nemohou odvolat a musí čekat na další volby. Pak tedy, neměli by být ve mzdové skupině číslo 1 a brát minimální mzdu?

KDO BYL VZAT V POTAZ

„Vládě navrhu zvýšení minimální mzdy ve dvou variantách, a to ze současných 8000 korun na 8400 nebo 8500 korun měsíčně. Jsou to varianty přiměřené stávajícímu ekonomickému vývoji,“ řekl po jednání tripartity ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek (TOP 09). Dle Drábka není možné zvýšit minimální mzdu razantněji. „Jsme v období velmi křehkého ekonomického růstu. A v takovém období je potřeba s výší minimální mzdy nakládat velmi opatrně,“ řekl. Nesouhlasí ani s argumentem, že od roku 2007 narostla inflace. Dále Drábek řekl: „Zvýšení musíme nastavit tak, aby respektovalo vývoj průměrné mzdy a aby nebyla narušena

stabilita trhu práce.“ Podle něj nepůjde o jednotlivý krok, ale už v příštím roce se k diskusi o výši minimální mzdy chce jeho resort vrátit. „Vyhodnotíme si, co změny způsobí, a v pololetí 2012 se k tomuto tématu vrátíme s tím, že prodiskutujeme případné další postupy,“ dodal Drábek.³ Co asi Drábek plánuje? Možná zase přijde se svým plánem z listopadu roku 2010 na různou výši minimální mzdy podle regionů České republiky. Debatu chce Drábek vést ohledně minimální mzdy pro zdravotně postižené zaměstnance. Obává se totiž, že pokud by i jim byla vyplácena stejná minimální mzda jako lidem bez handicapu, ztratili by o ně zaměstnavatelé zájem. Drábkův návrh také obsahuje změnu vyplácení minimální mzdy mladistvým. Nově by už nemělo být možné ji mladistvým zaměstnancům snižovat, jak je tomu doposud. Minimální mzda jim totiž může být zkrácena na 80% a zaměstnancům mezi 18 až 21 roky po dobu prvních šesti měsíců na 90 %. „Minimální mzda je ocenění za nekvalifikovanou práci,“ řekl Drábek. Proto by podle něj neměla být krácena.

VÝVOJ MINIMÁLNÍ MZDY

Minimální mzda byla u nás zavedena v roce 1991 a v únoru tohoto roku činila 2 000 Kčs. Od té doby do dnes (za 20 let) stoupla o 6 000 Kč. K porovnání je zajímavý vývoj platů poslaneckých. Základní plat poslance činil v roce 1991 7 000 Kčs, dnes je základ poslaneckého platu 56 000 Kč. Za 20 let si zvýšili základ své mzdy o 49 000 Kč. Základní mzda poslance se odvíjí od trojnásobku průměrné mzdy platu zaměstnance v neziskové sféře. Tento trojnásobek se dále dle Zákona o platech představitelů státní moci (z roku 1995) násobí koeficientem 1,08 u poslanců bez další funkce. U některých státních funkcí se koeficient ještě zvyšuje. Náhrady

politikům jejich základní mzdu přibližně zdvojnásobují.

REÁLNÁ HODNOTA PENĚŽ

Pojem Inflation znamená růst všeobecné cenové hladiny v čase. Jinými slovy jde o snížení kupní síly peněz. Míra inflace se odráží v reálné hodnotě peněz, což je nominální hodnota původní částky, snížená o míru inflace v daném roce, nebo za jednotlivé roky.⁴ Jako příklad, jak klesala reálná hodnota peněz u nás, nám mohou posloužit data České pojišťovny. Tyto data začínají v roce 1993, kdy částka 200 000 Kč se rovnala zajištění příjmu rodiny na 3 roky. V roce 2010 již tato částka stačí na zajištění rodiny zhruba na 6 měsíců. Reálná hodnota 200 000 Kč v roce 1993 se v roce 2010 rovná reálné hodnotě jen 71 201 Kč. Minimální mzda byla v roce 1993 2200 Kč a od té doby se zvýšila do roku 2010 o 5800 Kč. Zatímco reálná hodnota peněz se za tento čas rapidně snížila, minimální mzda se zvýšila opravdu jen minimálně.

ZÁVĚREM

Existence minimální mzdy je potřebná. Bez ní by lidé byli, co se týče platu, zcela odkázáni na libovůli zaměstnavatelů a mnozí by jistě neváhali jít s platy i velmi nízko, zvláště v systému, kde je nezaměstnanost jeho součástí. Avšak výše minimální mzdy by měla být taková, aby za ní člověk mohl vyžít. Lze vyžít za 8400 nebo 8500 Kč hrubého měsíčně? Lze zaplatit nájem, který může činit třeba i 10 000 Kč, dále zaplatit za energie, vodu, potraviny a ošacení? Tato otázka zřejmě vládu či představitele zaměstnavatelů nezajímá. Ano, oni s placením nájmu a dalšího problémy nemají. A tak řeší, jestli přidat zaměstnancům 400 Kč nebo 500 Kč. Podle ministra práce a sociálních věcí by vyšší částka narušila stabilitu trhu práce (nějaký ten důvod se vždy najde). Ano, to aby lidé dělali za mrzký peníz, přípustné je. Lidé jsou prostě bráni jen jako zdroje práce, které jsou bez reálných potřeb. A tak to bude zřejmě i nadále, pokud politikům a podnikatelům neukážeme, že nejsme jen pracovní zdroje, že jsme lidé, kteří si zaslouží za vykonávanou práci spravedlivou odměnu i s ohledem na reálné ceny světa, ve kterém žijeme. Chtějme víc než jen čekání na almužnu od mocipánů. Jestliže slovo „demokracie“ znamená vládu lidu a ne jen skupinky bohatých, pojďme tedy a protestujeme – za naše práva, za práva našich blízkých a za práva dalších generací.

1 www.csob.cz; 2 www.rozhlas.cz;

3 www.zpravyihned.cz; 4 www.mesec.cz

PLÁNOVANÉ RUŠENÍ ŽELEZNIČNÍ ZASTÁVKY PRAHA-ŠTRAŠNICE

DAMIÁN HOLEČEK (student a obyvatel Strašnic)

▲ Praha-Strašnice, železniční zastávka (zdroj Wikipedie)

„Z Hostivaře k mostu přes Průběžnou ulici půjde trasa trati zhruba v původní stopě. Za mostem se ale nestočí ke Strašnicím jako dosud. Bude přeložena do přímého směru se stávajícím nákladovým nádražím Praha-Strašnice. Do své původní trasy se trať vrátí u mostu, pod nímž končí ulice U Slavie.“ Toto se píše v článku Pražského deníku s názvem „Stanice vlaku ve Strašnicích za tři roky zmizí z mapy“, který vyšel 27. července 2011. Díky tomuto článku jsem si potvrdil informaci, která neověřeně koluje Prahou 10 již několik let: železniční stanice Praha-Strašnice (dále jen strašnická zastávka) má být zrušena. Nejde pravděpodobně o důsledek lobbingu developera, jak je tomu v mnoha jiných případech. Mám dojem, že nyní jde „pouze“ o nezáměr radnice či přehlížení toho, jak je tato strašnická železniční zastávka využívána. Má být zrušena v souvislosti s rekonstrukcí čtvrtého železničního koridoru, který vede z Prahy do Českých Budějovic a dále do Rakouska. V této poslední etapě je plánována rekonstrukce části pražského železničního uzlu, a to od hostivařského nádraží k vinohradským železničním tunelům. Tato přeložka, jak je psáno v úvodu, má být vedena přes bývalé nákladové nádraží Strašnice. Oblouk přes Strašnice tedy má být zcela zrušen. To znamená, že Strašnice by tak přišly o jedinou a nikoliv nevýznamnou železniční zastávku. Jen v brzkých ranních hodinách zde vystoupí mnoho cestujících. Tato zastávka má být nahrazena dvěma novými zastávkami: Zahradní město (nad železničním přemostěním ulice Průběžná/Švehlova) a Eden (v blízkosti fotbalového stadionu Eden - Synot-Tip arena). Na „Zahradáku“ by

měl vyrůst přestupní terminál příměstské železniční dopravy, městské autobusové dopravy a tramvajové dopravy. V souvislosti se zřízením tohoto terminálu by měla být pod železničním přemostěním silnice vybudována tramvajová zastávka s přístupem na nástupiště železniční zastávky.

K zastávce Eden: v budoucnosti by zde měl být zřízen také přestupní bod, a to s tramvajovou tratí, která by měla vést z lokality Želivského přes vilovou oblast Vinohrad, Eden, Bohdalec na Jižní město. Ovšem, toto je informace, která pochází z brožury MČ Praha 10 s názvem „Rozvoj osobní kolejové dopravy v Praze 10“ vydané v roce 2008 úřadem MČ Praha 10, kde se mimo jiné píše, že v letech 2009 nebo 2010 (termín závisel na získání peněz z evropských fondů) měla být zrekonstruována tramvajová zastávka Průběžná. Jelikož se tomu tak nestalo ani v první polovině roku 2011, nepřikládám ani plánům na tuto novou tramvajovou trať moc velkou váhu.

Argumentum pro zrušení strašnické zastávky příliš nerozumím. Vlastně neznám jediný smysluplný a pro obyvatele Strašnic přijatelný důvod, proč by měla být tato zastávka zrušena. Jistě, s výstavbou dvou nových zastávek vzniknou důležité přestupní body. Ale se zrušením strašnické zastávky naopak jeden přestupní bod zanikne. Zaslchl jsem argument, že tato zastávka se nachází v oblouku. Stačí ji však posunout o 20 metrů a v oblouku se nacházet nebude (posunutím by se navíc přiblížila ke stávající tramvajové smyčce Radošovická, kde by byl umožněn také přímý přestup na tramvaje, konkrétně na linku 19). Plánovaná přeložka přes nákla-

dové nádraží konečně může sloužit především dálkové a meziregionální dopravě, která však nevyužívá nevýznamné zastávky a tudíž kvůli zastávkám zřízené zajišťky.

V místě současné strašnické trati by měla (podle toho, co je psáno v diskuzi na stránkách MČ Praha 10) vzniknout cyklostezka. Zamýšlím se ale také nad finanční stránkou. Vznik dvou nových zastávek, úprava jejich okolí a propojení s MHD jistě vyžaduje nemalou finanční částku (a to nepočítám celkovou přeložku trati přes bývalé nákladové nádraží). A do toho přijde zrušení stávající trati a vytrhání kolejí z přibližně dvoukilometrové zajišťky do Strašnic a úprava trati na onu cyklostezku (ovšem pokud cyklostezku nebude investovat například soukromý investor a ne Správa železniční dopravní cesty, která má na starosti železniční tratě). Nebylo by daleko levnější nechat stávající trať regionální dopravě, tedy osobním vlakům mířícím na Benešov u Prahy, a strašnickou zastávku pouze rekonstruovat? Domnívám se, že její provoz téměř nic nestojí, jelikož obsluha zastávky již není a zbyla po ní pouze dělnická buňka.

Jak jsou obyvatelé s tímto problémem obeznámeni, tím si nejsem zcela jist. Nedávný článek v Pražském deníku by mohl napovídat, že jsou s plánovanými změnami srozuměni. Na druhou stranu jsem především na sociální síti Facebook sledoval překvapené reakce spojené s komentáři jako např.: „Copak zastávka Strašnice se má rušit? Tuto informaci jsem nějak prošvihla. Jsem proti rušení, denně odtud jezdím do práce!“ Pro obyvatele okolních Strašnic tato zastávka představuje nejrychlejší dopravu do centra města. Podstatný je právě ten fakt, že zastávka Strašnice slouží především obyvatelům Strašnic. A nezmění to ani dvě nové zastávky – Eden a Zahradní město – jejichž výstavbu sice podporuji, ale nikoliv za cenu rušení stávající funkční zastávky.

Zdroje: Článek v Pražském deníku: http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/stanice-vlaku-ve-strasnicich-za-tri-roky-zmizi-z-m.html

Brožura vydaná úřadem MČ Praha 10: <http://www.praha10.cz/Portals/0/Repository/Bro%C5%BEura-sir-web.a87e4267-456d-4aa5-b41e-db200cd01a1.pdf>

KADDÁFÍHO BRUTÁLNÍ REŽIM KOLABUJE – NEDOVOLME, ABY SI ZÁPAD PŘIVLASTNIL ARABSKÉ JARO

BASSEM CHIT

Zatímco se rozpadá Kaddáfího diktatura, Bassem Chit z libanonského Bejrútu uvažuje nad dopady imperialismu v regionu.

Intervence západních sil je reálnou hrozbou pro arabské revoluce, neboť umožňují diktátorům, aby se povýšili do role ochránců národní samostatnosti.

Ve skutečnosti jsou to však diktátoři, kteří se po desetiletí spoléhali na západní pomoc, a proto zde nepředstavují než prodlouženou ruku imperialismu.

Jistě, najdou se ti, již argumentují, že k vítězství potřebujeme západní podporu. Ale jak může mít Západ zájem na úspěchu revolucí, sleduje-li především své konkrétní ekonomické a strategické zájmy?

Severoatlantická aliance a její letadla nemohou přinést osvobození. Jen naše vlastní aktivita – solidarita s arabskými revolucemi – představuje cestu k vítězství skutečné svobody a demokracie.

Antiimperialismus je podstatou všech arabských politických hnutí, a tudíž nemůžeme oddělovat boj za demokratické svobody od boje proti imperialismu.

Co vězí v jádru imperialismu – na tom by se někteří z libyjských rebelů shodli – je udržení stejného systému pod jinou maskou.

Je důležité si uvědomit, že pád Kaddáfího může radikalizovat jiné revoluční síly

▲ Poulíční prodejce týdeníku Socialist Worker

a jistě ovlivní africké státy při západním pobřeží.

Nehodnotme předčasně, vítají-li dnes lidé v Libyi vojska NATO s otevřenou náručí. Na začátku revolucí se lidé sdružují v širokých koaliciích, ale jakmile diktátoři padnou, dostanou se vnitřní rozpory na povrch.

Rozhodujícím faktorem je však nadále vývoj v Egyptě. Tam se nachází nejsilnější

hnutí v regionu, proto výsledky tohoto vývoje budou určující pro všechny oblastní hnutí. Stále stojíme na začátku revolučních procesů – co zažíváme, jsou jen malé, první krůčky.

Z britského týdeníku Socialist Worker přeložil Tomáš Korda. Korigoval Lukáš Matoška.

JAK SE ŽIJE V NEJLEPŠÍM MĚSTĚ PRO ŽIVOT

PETR SALABA

Vysokoškoláci v Kanadě platí školné a mají se báječně, říká se. Univerzita je komfortně zařízená, hned vedle poslucháren mají studenti k dispozici řadu obchůdků, fastfoodů a coffee shopů. Nejoblíbenější jsou o.4l kelímky s extra karamelově slazenou kávou. Samotná výuka probíhá velice hladce a hlavně bezkonfliktně. Studenti a profesori zde totiž nejsou od toho, aby se navzájem kritizovali, ale aby se povzbuzovali a mysleli pozitivně a kreativně. Každý názor má stejnou váhu, soutěživost je překonána a tak nehrozí frustrace z neúspěchu. Pokud se někdo výjimečně pokusí povyšovat nad ostatní, kolektiv ho spontánně označí

za „intelektuála“ či „elitáře“. Spolužák mi nedávno vysvětlil, že „lidé tu za studium platí spoustu peněz, tak by bylo dost nefér, aby je tu pak někdo jakkoli ponižoval jen proto, že jsou třeba méně nadaní než ostatní.“

Právě začínám druhý ročník svého BFA studia filmové produkce na umělecké fakultě Simon Fraser University ve Vancouveru. Mám to štěstí, že nám nedávno otevřeli nový kampus, který se honosí názvem Goldcorp Centre for the Arts. Nápis Goldcorp nad vchodem připomíná „nejrychleji rostoucí nízkonákladovou důlní společnost“, která se oficiálně pyšní tím, že přispívá k bezpečnosti, stabilitě

a rozvoji (sic!) komunit v Guatemale a Hondurasu (velice podobně se pyšní humanitární pomocí například Shell při těžbě ropy v deltě Nigeru). Goldcorp daroval univerzitě 10 milionů dolarů, aby mohla podporovat nízkopříjmovou komunitu ve svém sousedství Vancouver Downtown Eastside, které je jednou z nejchudších oblastí v celé Severní Americe (podle OSN trpí nákazou HIV až 40% místních obyvatel, průměrná délka života 66 let, bez programově umístěných domovů pro seniory je ovšem odhadována na pouhých 45).

Nejprve mě překvapilo, že je vchod do školy z chudinské čtvrti trvale zablokovaný, ale dostalo se mi vysvětlení, že

▲ Pozitivně naladěni Kanadáné slaví druhé místo v turnaji o Stanleyův pohár, červen 2011, foto: Petr Salaba

případná interakce s bezdomovci, prostitutkami a narkomany by studentům i personálu prestižní umělecké školy byla přeci velice nepříjemná. První „community event“ v tomto školním roce bylo představení čtyř stand-up komiků v jednom ze sedmi divadelních sálů, které jsou v útrobách Goldcorp centra (skutečně: jeden black-box, druhý black-box, konceptuální tanec, etno tanec, velký sál, malý sál, kino). V rámci „začlenění do komunity“ pak byla školou organizována after party v jednom z lepších místních barů, kde za pivo dáte \$7.50. Příspěvek od Goldcorpu tak činí lidi šťastnými.

Takhle to samozřejmě zní docela ironicky. Bohužel, nějak v obdobně pozitivním duchu by vám situaci vyličil průměrný kanadský vysokoškolák. Docela trvalo, než mi došlo, že lidé se zde ironicky nevyjadřují. Pozitivní přístup a spontánní společenský cynismus jsou zde zaměnitelné. Minulý režim v Československu jsem nezažil, ale z toho, co jsem se naučil, mám pocit, že kdybych žil v 50-80 letech, tak by mi většinová společnost připadala jako systémově špatná. Proti takové společnosti je nutné se aktivně vymezovat. To bohužel znamená, že nesmíte důvěřovat většině lidí na ulici, v obchodě, ve škole... Musíte vyznávat opačné hodnoty než vaši učitelé a dané autority. Podobný dojem mám z Kanady. Vládne tu režim hédonismu, který je v mnohém podobný režimům „totalitním“. Soudě z mé studentské zkušenosti:

1. Všudypřítomná propaganda – regionální poznávací značky na autech mají napsáno „Britská Kolumbie – nejlepší místo pro život.“ Učitelé ve školách neříkají „cest práci“, ale místo toho zcela automaticky (naprosto bez ohledu na okolnosti) komentují veškeré dění slovy „vynikající práce!“. Můžete záměrně vytvořit zmetek či vyslovit nonsens a stejně vás pochválí

(vyzkoušeno).

2. Udržování statu quo – aktivní neochota vnímat problémy společnosti. Instituce investují peníze do zakrývání problémů. Kritika čehokoliv je již z principu potlačovaná a označovaná za nespolečenskou.

3. Destrukce inteligence – studenti filozofie jsou umlčeni plastovým kelímkem u pusu s velkým nápisem „POZOR! Nápoj může být velice horký!“, nejčastěji pak disputují, jestli je káva z Tim Hortons lepší než ta od Starbucks. Kdo je sečtělý, je zde velice často bez univerzitního vzdělání. „Intelektuál“ se používá jako hanlivé slovo i mezi studenty.

4. Krvavé oběti nutné pro chod režimu – Naše škola s již rok nevyužitými třemi divadelními sály by se prý neobešla bez financování společnosti Goldcorp. Podle Human Rights Watch a Amnesty International je Goldcorp „nejrychleji rostoucí nízkonákladová důlní společnost“ a platí v Guatemale místní guerillu, aby se zbavovala nepohodlných úředníků,

komunálních politiků a aktivistu. Domořodí obyvatelé si stěžují na drastické znečištění životního prostředí, které vede ke zvýšenému výskytu rakoviny a kožních onemocnění. Je ovšem možné, že si to domořodí obyvatelé vymýšlejí, jak tvrdí Goldcorp, podobně, jako si možná političtí vězni vymysleli bití, a přitom se ve skutečnosti sami dobrovolně mlátili hlavou o ústřední topení.

5. Vědí to všichni – když tohle všechno povíte nějakému Kanadánovi mezi čtyřma očima, často vám odpoví „já vím, že to tak je a taky se mi místní kultura a způsob života vůbec nelíbí. Jenže to tady nesmíš před lidmi říkat. Sám se jinak chovat nezačnu, protože se takhle chovají všichni.“

6. Občanské nepokoje – občanské nepokoje se zde odehrály letos v červnu, kdy se hokejový tým Vancouver Canucks umístil v šampionátu o Stanleyův pohár na vynikajícím druhém místě. Tisíce lidí vyrazily do ulic. Rozbíjeli výlohy, rabovali obchody a zapalovali auta. Tyto nepokoje se ovšem poněkud liší od nepokojů ve Francii v roce 2005 či letos v Británii, kdy výtržnosti prováděli především chudší lidé z okraje společnosti. Také se nejednalo o žádné hooligans. Ve Vancouveru vyrazili do ulic mladí muži i ženy jak z chudšího předměstí, tak i lidé ze středních vrstev. Policejní spisy hovoří o dětech právníků, lékařů, podnikatelů... Takového extrémního chování si lze vysvětlit pouze společenským napětím, které může způsobit pouze extrémní režim, ve kterém daná společnost funguje. Ve Vancouveru protestovali patologicky znudění lidé trpící pod ideologií hédonismu, která v myslech lidí způsobuje existenciální vakuum. Život bez smysluplného kontextu je nesnesitelný, nehledě na to, jak je člověk materiálně zajištěný.

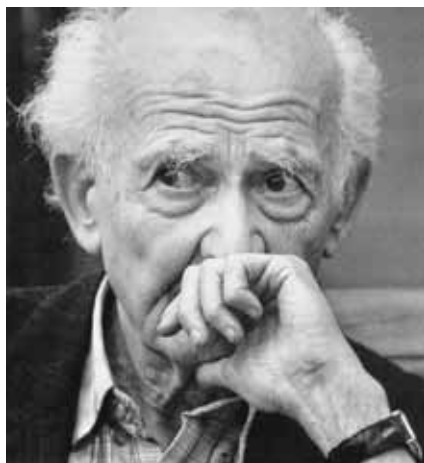

▲ Pozitivně naladěni Kanadáné slaví druhé místo v turnaji o Stanleyův pohár, červen 2011, foto: Petr Salaba

BOUŘE V LONDÝNĚ: SKLÍZÍME, CO BYLO KONZUMERISMEM ZASETO

ZYGMUNT BAUMAN

Nejde o hladové nepokoje, lidé se nebouří za chléb. Máme co dělat s revoltami poškozených a znevýhodněných konzumentů.

▲ Polský sociolog Zygmunt Bauman

Revoluce nejsou provokovány pouhými sociálními nerovnostmi, ale minová pole vytvářejí revoluční předpoklady. Minová pole jsou místa, na nichž jsou celkem náhodně rozhozeny výbušniny: můžeme si být jisti, že některé z nich jednoho dne vybuchnou, ovšem nikdo ani zhruba neurčí, která z min vybuchne nejdříve a kdy se tak stane. Sociální revoluce jsou události s určitým ohniskem a záměrem – je možné nalézt způsob, jak je včas odhalit a zabránit jim. Ne tak v případě výbuchů na minových polích. Miny, které umístili vojáci jedné armády, je sice možné vykopat a zneškodnit s pomocí vojáků armády druhé, nelze si však představit nebezpečnější práci – nikoli náhodou praví staré vojenské moudro, že „sapéři chybují jen jednou“. Pokud jde o minová pole, která vytvořila společenská nerovnost, není ani podobná náprava – jakkoli je zrádná jen sama o sobě – možná: miny zde pokládá a vyjímá jediná armáda, jež nemůže přestat klást stále nové miny, natož zabránit tomu, aby na ně sama šlapala, a tak neustále dokola. Klást miny a nechat se zraňovat jejich výbuchy je součástí jednoho balíčku.

Všechny druhy společenské nerovnosti jsou odvozeny od rozdílu mezi majetnými a nemajetnými, jak to před pěti sty lety postřehl již Miguel Cer-

vantes de Saavedra. Ale v každé době jde o rozdílné věci, jejichž vlastnění či nevlastnění je vášnivě vyžadováno či s nemenším zápalem odmítáno. Tím stěžejním, co tradičně staví majetné a nemajetné proti sobě – bylo tomu tak dvě stě let nazpět v Evropě a dosud to platí v zemích zužovaných kmenovými válkami a diktaturami – je rýže a chléb. Naštěstí, řekneme si, díky vědě, technologii a některým rozumným politickým opatřením již není tohle náš případ. Ovšem to naprosto neznamená, že by staré dělení bylo pohřbeno a zapomenuto. Právě naopak: věci, po kterých toužíme, je dnes stále více co do počtu i různosti, a jejich množství, stejně jako pokušení je vlastnit, roste každým dnem. Obdobně roste hněv, ponížení, závist a zlost, které jsou vzbuzovány skutečností, že tyto věci nemůžeme mít – čímž získává na významu i přání zničit je. Vyrádání a vypalování obchodů je motivováno totožně, neboť neuspokojuje jinou touhu.

Dnes jsme již všichni konzumenty, konzumenty v první řadě a do skonání světa – konzum je naše právo i povinnost. Den po teroristických útocích z 11. září nenašel George W. Bush, když povzbuzoval Američany k překonání traumatu a návratu k normálu, lepší slova než tato: „běžte zase nakupovat.“ Četnost našich nákupů a lehkost, s níž se zbavujeme starých spotřebních předmětů, jež nahrazujeme „novými a lepšími“, slouží jako měřítko našeho společenského postavení, které zároveň určuje pořadí, na jakém místě jsme se umístili v soutěži jménem „životní úspěch“. Snad všechny problémy, na něž narážíme na cestě od potíží k uspokojení, řešíme v obchodech.

Od kolébky do hrobu dostáváme výcvik, který nás učí užívat obchody jako lékárny, kde jsou k dostání medikamenty na utišení všech našich duševních nemocí a postižení; lékárny, kde nacházíme léky, které hojí náš život vůbec. Obchody a nakupování tím získávají skutečně eschatologický rozměr.

Supermarkety, jak poznamenal George Ritzer, jsou naše chrámy. Dodávám, že zrovna tak jsou poznámky k našemu příštímu nákupu našimi breviáři a procházení uličkami obchodních center nahrazuje zbožné pouti. Impulsivní nakupování a zbavování se věcí, které již nejsou dostatečně atraktivní, a jejich nahrazování věcmi atraktivnějšími v nás vzbuzuje největší potěšení. Míra, jakou dochází naplnění naše konzumenské uspokojení, je mírou naplnění našeho života. Nakupuji, tedy jsem. Nakupovat, či nenakupovat – to je, oč tu běží.

Pro znevýhodněné konzumenty – tedy pro ty, kteří nemají – představuje nemožnost nakupovat tíseň, dusivé stigma nenaplněného života, což jim připomíná vlastní ubohost. Přičemž těmto lidem není upíráno pouze potěšení, oni jsou zbavováni samotné lidské důstojnosti! Popírá se smysl jejich života. Humanita či jakýkoli jiný předpoklad pro to, aby si jedinec vážil sám sebe a těšil se z vážnosti ostatních – i to je popíráno.

Supermarkety mohou být chrámy pro příslušníky našeho vyznání. Ovšem bezvěrci, kteří tolik toužili po vstupu do církve Konzumu, ale byli jí zavrženi, jsou nepřátelskými pevnostmi, jež byly vztyčeny na území jejich vyhanství. Tato silně střežená opevnění brání v přístupu ke zboží, aby nikdo nebyl chráněn před podobným osudem: George W. Bush by jistě souhlasil, že tyto pevnosti brání návratu (a pro mladé, kteří ještě neseděli v chrámových lavicích, v přístupu) k „normálnímu životu“. Železné mříže a rolety, bezpečnostní kamery, hlídači u vchodů i ti, co střeží uvnitř, jen prohlubují válečnou atmosféru, která nebere konce. Tyto obrněné a pečlivě střežené citadely „nepřítel v našem středu“ každodenně připomínají bídu, bezcennost a ponížení místním. Vzpurné ve své pyšné a arogantní nepřístupnosti, zdá se, jakoby volaly: „jen si to zkuste!“ Ale co mají zkusit?

Přeložili Jan Růžička a Lukáš Matoška

ZLODEJI V OBCHODOCH CELÉHO SVETA, SPOJTE SA

SLAVOJ ŽIŽEK

Opakovanie hrá podľa Hegla v dejinách rozhodujúcu rolu: keď sa niečo stane len raz, môže to byť odmietnuté ako náhoda, niečo, čomu by sa bolo možné vyhnúť, ak by sa situácia poňala inak; no ak sa rovnaká udalosť zopakuje, je to znamením rozvinutia sa hlbšieho historického procesu. Keď Napoleon v roku 1813 v Lipsku prehral, vyzeralo to ako smola; keď znova prehral pri Waterloo, bolo jasné, že tá doba skončila. To isté platí pre pokračujúcu finančnú krízu. V septembri 2008 bola niektorými prezentovaná ako anomália, ktorá by mohla byť napravená prostredníctvom lepších regulácií atď; teraz, keď sa hromadia prejavy opakovaného finančného poklesu, je jasné, že tu máme dočinenia so štruktúrnym fenoménom.

Znova a znova sa nám hovorí, že prekonávame dlhovú krízu, a že všetci musíme zdieľať túto ťarchu a utiahnuť si opasky. Všetci, to jest, okrem (veľmi) bohatých. Idea ich väčšieho zdanenia je tabu: ak by sme to spravili, pokračuje argument, bohatí by nemali žiaden motív investovať, vytvorilo by sa menej pracovných miest a všetci by sme trpeli. Jediný spôsob ako sa zachrániť v týchto ťažkých časoch je, aby chudobní boli chudobnejšími a bohatí bohatšími. Čo by mali robiť chudobní? Čo môžu robiť?

I keď boli nepokoje vo Veľkej Británii spustené podozrivou strelbou Marka Duggana, každý súhlasí, že vyjadrujú hlbšie znepokojenie – no akého druhu? Podobne ako pri pálení áut na parížskych predmestiach v 2005, nemali britskí výtržníci žiadne poslanstvo, ktoré by mohli odovzdať. (Je tu jasný kontrast s masívnymi študentskými demonštráciami v novembri 2010, ktoré sa tiež zmenili na násilie. Študenti ozrejmlili, že odmietli navrhované reformy pre vyššie vzdelanie.) To je dôvod prečo je ťažké formulovať britských výtržníkov v marxistických pojmoch ako príklad objavenia sa revolučného subjektu; omnoho viac pasujú do Heglovského pojmu 'lúzy', tých mimo organizovaného spoločenského priestoru, ktorí dokážu vyjadriť svoju nespokojnosť len prostredníctvom 'iracionálnych' výbuchov deštruktívneho násillia – toho, čo Hegel nazýval 'abstraktná negativita'.

Máme tu starý príbeh o robotníkovi podozrivom z krádeže: každý večer, keď opúšťa fabriku, je fúrik, ktorý pred sebou tlačí starostlivo prehľadaný. Strážnici nič

▲ Slovinský filozof Slavoj Žižek

nenachádzajú; je vždy prázdny. Napokon to vyjde najavo: to, čo robotník odcudzuje, sú fúriky samotné. Strážnikom unikala zreteľná pravda, presne ako to robili komentátori. Hovorí sa nám, že rozpad komunistických režimov začiatkom 1990-tych rokov značil koniec ideológie: doba obrovských ideologických projektov vrcholících v totalitnej katastrofe skončila; vstúpili sme do novej éry racionálnej, pragmatickej politiky. Ak je fráza, že žijeme v post-ideologickej ére nejakým spôsobom pravdivá, je možné ju vidieť v poslednom výbuchu násillia. Toto bol protest nulového stupňa, násillný akt žiadajúci nič. V ich zúfalej snahe nájsť vo výtržnostiach zmysel, zatemnili sociológovia a autori úvodníkov záhadu, ktorú nepokoje predstavovali.

Protestujúci, i keď nepriviligovaní a tým pádom sociálne vylúčení, nežili na pokraji hladu. Ľudia v omnoho horších materiálnych tiesňach, nevrajiac o podmienkach fyzického a ideologického útlaku, boli schopní sa organizovať do politickej moci s jasnými agendami. Skutočnosť, že výtržníci nemajú žiaden program je preto sama faktom, ktorý treba interpretovať: hovorí nám veľmi veľa o našej ideologicko-politickej háklivej situácii a o charaktere spoločnosti, ktorú obývame, spoločnosti, ktorá vyzdvihuje voľbu, no v ktorej jedinou dostupnou alternatívou k nútenému demokratickému súhlasu je slepé vyjadrenie. Opozícia voči systému sa viac nemôže artikulovať vo forme realistickej alternatívy, či dokonca utopického projektu, no môže

mať len podobu nezmyselného výbuchu. Aký je zmysel našej oslavovanej slobody výberu, keď jediná možnosť je medzi hraním podľa pravidiel a (seba-)deštruktívnym násillím?

Alain Badiou tvrdil, že žijeme v spoločenskom priestore, ktorý je stále viac vnímaný ako 'bez sveta': v takomto priestore, jedinou formou protestu akú môže mať protest je nezmyselné násilie. Je to zrejme jedno z hlavných nebezpečenstiev kapitalizmu: i keď na základe toho, že globálny obsahuje celý svet, udržiava ideologickú konštaláciu 'bez sveta', v ktorej sú ľudia zbavení príležitosti uchopiť zmysel. Fundamentálnou lekciou globalizácie je, že kapitalizmus sa dokáže prispôbiť všetkým civilizáciám, od kresťanskej po hinduistickú alebo budhistickú, od Západu po Východ: nejestvuje žiaden 'kapitalistický svetónázor', žiadna príslušná 'kapitalistická civilizácia'. Globálna dimenzia kapitalizmu reprezentuje pravdu bez zmyslu.

Prvý záver, ktorý je možné vyvodiť z nepokojov preto je, že obe konzervatívne a liberálne reakcie na nepokoje sú neadekvátne. Konzervatívna reakcia bola predvídateľná: pre takýto vandalizmus niet ospravedlnenia; je nutné použiť všetky nutné prostriedky na obnovenie poriadku; kvôli predídeniu ďalším explóziám tohto typu nepotrebujeme viac tolerancie a sociálnej pomoci, ale viac disciplíny, tvrdšej práce a zmyslu pre zodpovednosť. Čo v tomto vysvetlení nesedí je, že nielen že ignoruje zúfalú sociálnu situáciu tlačiacu

mladých ľudí k násilným výbuchom, ale, zrejme ešte dôležitejšie, že ignoruje spôsob akým tieto výbuchy odrážajú skryté premisy konzervatívnej ideológie samotnej. Keď v 1990-tych rokoch konzervatívci spustili kampaň 'späť k základom', jej obscénny doplnok bol odhalený Normanom Tebbitom: 'Človek nie je len sociálnym, ale tiež teritoriálnym živočíchom; súčasťou našej agendy musí byť uspokojiť tieto základné inštinkty kmeňového systému a teritoriality.' O tom v skutočnosti bolo 'späť k základom': odviazanie barbara, ktorý striehol za našou domnelo civilizovanou, buržoáznou spoločnosťou, prostredníctvom uspokojenia barbarských 'základných inštinktov'. V 1960-tych rokoch predstavil Herbert Marcuse koncept 'represívnej desublimácie', aby vysvetlil 'sexuálnu revolúciu': ľudské pudy môžu byť desublimované, môžu slobodne vládnuť, a stále byť predmetom kapitalistickej kontroly – totiž, pornopriemyslu. Na britských uliciach počas nepokojov sme nevideli ľudí redukovaných na 'zvieratá', ale vyzlečenú formu 'zvierat' vytvorených kapitalistickou ideológiou.

Medzitým, ľavicoví liberáli, nemenej predvídateľne, prihluli k svojej mantré o sociálnych programoch a integračných iniciatívach, opomenutie ktorých zbavilo druhú a tretiu generáciu imigrantov ich ekonomických a sociálnych vyhliadok: násilné výbuchy sú jediným prostriedkom, ktorý majú na artikuláciu svojej nespokojnosti. Namiesto hovenia si v predstavách o pomste by sme sa mali snažiť pochopiť hlbšie príčiny výbuchov. Dokážeme si vôbec predstaviť, čo znamená byť mladým človekom v chudobnej, rasovo zmiešanej oblasti, vopred upodozrievaným a sužovaným políciou, nie len nezamestnaným, ale často nezamestnateľným, bez nádeje na budúcnosť? Dôsledkom je, že podmienky, v ktorých sa ocitajú títo ľudia robia nutným to, že sa vyberú do ulíc. No problémom tohto vysvetlenia je, že pomenúva len objektívne podmienky pre nepokoje. Búriť sa znamená zaujať subjektívny postoj, bezvýhradne deklarovať to, ako sa vzťahujem k svojím objektívnym podmienkam.

Žijeme v cynických časoch, a je ľahké si predstaviť protestujúceho, ktorý by, prichytený pri rabovaní a zapalovaní obchodu a tlačný k vyjadreniu svojich pohnútok, odpovedal jazykom užívaným sociálnymi pracovníkmi a sociológmi, citujúc znižujúcu sa sociálnu mobilitu, rastúcu neistotu, rozpad paternálnej autority, nedostatok materinskej lásky vo svojom ranom detstve. Vie čo vtedy robí, no robí to napriek tomu.

Je nezmyselné uvažovať, ktorá z týchto dvoch reakcií, konzervatívna alebo liberálna, je horšia: ako by povedal Stalin, obe

sú zlé, a to zahŕňa varovanie poskytnuté oboma stranami, že skutočné nebezpečenstvo týchto výbuchov spočíva v predvídateľnej rasistickej reakcii 'tichej väčšiny'. Jedna z foriem, ktorú táto reakcia nadobudla, bola 'kmeňová' aktivita miestnych (tureckých, karibských, indických) komunit, ktoré rýchlo zorganizovali svoje vlastné ostrážité jednotky na ochranu svojho majetku. Sú obchodníci maloburžoáziou chrániacou svoj majetok voči autentickému, i keď násilnému, protestu voči systému; alebo sú predstaviteľmi pracujúcej triedy, bojujúcej so silami sociálnej dezintegrácie? Tu by sme tiež mali odmietnuť nutnosť zaujať pozíciu. Pravdou je, že konflikt bol medzi dvoma pólmi nepriviligovaných: tí, ktorým sa podarilo fungovať v systéme versus tí, ktorí sú príliš frustrovaní, aby sa o to pokúsili. Násilie výtržníkov bolo takmer výlučne nasmerované na ich samých. Horiace autá a vyrabované obchody neboli v bohatých susedstvách, no v samotných výtržníckych. Konflikt nie je medzi rozličnými časťami spoločnosti; je to, v najsamotnejšom základe, konflikt medzi spoločnosťou a spoločnosťou, medzi tými so všetkým, a tými s ničím; medzi tými bez záujmu o svoju komunitu a tými, ktorých záujmy sú najvyššie.

Zygmunt Bauman charakterizoval nepokoje ako akty 'poškodených a diskvalifikovaných konzumentov': viac ako čokoľvek iné, boli manifestáciou konzumeristickej túžby násilne pôsobiacej pri neschopnosti sa 'vhodným' spôsobom realizovať – nakupovaním. Ako také tiež obsahujú prejav cynickej múdrosti: protestu vo forme ironickej reakcie na konzumeristickú ideológiu: 'Vyzývate nás na ku konzumu, zatiaľ čo nás simultánne zbavujete prostriedkov robiť to riadne – takže tu sme, robiac to jediným spôsobom, akým vieme!' Nepokoje sú demonštráciou materiálnej sily ideológie – toľko, zrejme, k 'post-ideologickej spoločnosti'. Z revolučného pohľadu nie je problémom nepokojov násilie ako také, no skutočnosť, že násilie nie je naozaj seba-potvrdzujúce. Je to impotentný hnev a zúfalstvo zamaskované ako prejav moci; je to závisť oblečená ako víťaziaci karneval.

Nepokoje by mali byť situované vo vzťahu k inému typu násillia, ktoré liberálne väčšina dnes vníma ako hrozbu nášmu spôsobu života: teroristické útoky a samovražedné bombardovanie. V oboch prípadoch sú násilie a proti-násilie chytené v zlovestnom kruhu, kde každý vytvára sily, ktoré sa snaží potierať. V oboch prípadoch máme dočinenia so slepou passages? l'acte, kde je násilie implicitným pripustením impotencie. Rozdielom je, že na rozdiel od nepokojov vo Veľkej Británii alebo

v Paríži, sú teroristické útoky vykonávané v službách absolútneho Zmyslu poskytovaného náboženstvom.

No neboli arabské revolúcie kolektívnym aktom vzdoru, ktorý sa vyhol falošnej alternatíve sebadeštrukčného násillia a náboženského fundamentalizmu? Nanešťastie, egyptské leto 2011 bude zapísané ako značiace koniec revolúcie, dobou, kedy bol jej emancipačný potenciál udusený. Jej hrobármi sú armáda a islamisti. Kontúry zmluvy medzi armádou (ktorá je Mubarakovou armádou) a islamistami (ktorí boli prvé mesiace prevratu marginalizovaní, no teraz získavajú priestor) sú stále jasnejšie: islamisti budú tolerovať materiálne privilégia armády a na oplátku zabezpečia ideologickú hegemoniu. Porazenými budú pro-Západní liberáli, príliš slabí – navzdory dotáciám CIA, ktoré dostávajú – na 'podporenie demokracie', rovnako tak skutoční činitelia jarných udalostí, objavujúca sa sekulárna ľavica, ktorá sa pokúšala postaviť sieť organizácií občianskych spoločností, od odborárov po feministky. Rýchlo sa zhoršujúca ekonomická situácia skôr či neskôr privedie chudobných, ktorí prevažne chýbali na jarných protestoch, do ulíc. Je pravdepodobná nová explózia, a obtiažnou otázkou pre politické subjekty Egypta je, kto uspeje v usmernení hnevu chudobných? Kto ho premení do politického programu: nová sekulárna ľavica alebo islamisti?

Prevládajúcou reakciou Západnej verejnej mienky na pakt medzi islamistami a armádou bude nepochybne víťazný prejav cynickej múdrosti: bude nám hovorené, ako to ozrejmil aj prípad (ne-arabského) Iránu, že ľudové povstania v arabských krajinách vždy končia v militantnom islamizme. Mubarak sa bude javiť ako omnoho menšie zlo – je lepšie sa prikloniť k diablovej, viete, ako sa zahrávať s emancipáciou. Proti takémuto cynizmu by sme mali ostať bezpodmienečne verní radikálne emancipačnému jadrú egyptskej vzbury.

No mali by sme sa taktiež vyhnúť pokušeniu narcizmu stratenej príčiny: je príliš ľahké obdivovať krásu povstania odsúdených na zlyhanie. Dnešná ľavica čelí problému 'determinujúcej negácie': aký nový systém by mal nahradiť ten starý po povstaní, keď sa vznešený entuziazmus prvej chvíle skončí? V tomto kontexte sa odhaľuje manifest španielskych Indignados, vydaný po ich demonštrácii v máji. Prvú vec, ktorú si môžeme všimnúť je ostentatívne apolitický tón: 'Niektorí z nás sa považujú za progresívnych, iní konzervatívnych. Niektorí z nás sú veriaci, niektorí nie. Niektorí z nás majú jasne definované ideológie, ďalší sú apolitickí,

no všetci sme znepokojení a nahnevaní z politického, ekonomického a sociálneho výhľadu, ktorý okolo seba vidíme: korupcia medzi politikmi, podnikateľmi, bankármi, nechávajúc nás bezmocnými, bez hlasu. Robia svoj protest v prospech 'neodňateľných práv, ktorým by sme mali zostať v našej spoločnosti verní: právo na bývanie, zamestnanie, kultúru, zdravie, vzdelanie, politickú participáciu, slobodný osobný rozvoj a spotrebiteľské práva pre zdravý a šťastný život.' Odmietajúc násilie, volajú po 'etickej revolúcii. Namiesto dávania peňazí nad ľudskú bytosť, by sme ich mali navrátiť do našich služieb. Sme ľudia, nie výrobky. Nie som produktom toho, čo si kúpim, prečo si kupujem a od koho kupujem.' Kto bude agentom tejto revolúcie? Indignados odmietajú celú poli-

tickú triedu, pravicu a ľavicu, ako skorumpovaných a kontrolovanú túžbou po moci, avšak napriek tomu pozostáva manifest zo sérií požiadaviek adresovaných – komu? Nie ľuďom samotným: Indignados (stále) netvrdia, že to nikto za nich nespraví, že oni sami musia byť zmenou, ktorú chcú vidieť. A to je osudová slabina posledných protestov: vyjadrujú autentický hnev, ktorý sa nie je schopný pretransformovať do pozitívneho programu sociopolitickej zmeny. Vyjadrujú ducha revolty bez revolúcie.

Situácia v Grécku vyzerá omnoho sľubnejšie, pravdepodobne dôsledkom poslednej tradície progresívnej seba-organizácie (ktorá sa v Španielsku stratila po páde Francovho režimu). No dokonca i v Grécku zobrazuje protestné hnutie hranice seba-organizácie: protestujúci udržiavajú

priestor egalitárnej slobody bez nejakej centrálnej autority, ktorá by ho regulovala, verejný priestor, kde bude všetkým pridelaný rovnaký čas na to hovoriť a tak ďalej. Keď protestujúci začali hovoriť o tom, čo robiť ďalej, ako sa posunúť za púhy protest, väčšinovým konsenzom bolo to, že čo je potrebné nie je nová strana alebo priamy pokus prevziať štátnu moc, ale hnutie, ktorého cieľ je robiť nátlak na politické strany. Toto samozrejme na zavedenie reorganizácie spoločenského života nestačí. Na to je potrebné silné telo schopné dosahovať rýchle rozhodnutia a ich implementáciu so všetkou nevyhnutnou drsnosťou.

Přeložil Peter Takáč ml.

Zdroj: <http://www.lrb.co.uk/2011/08/19/slavoj-zizek/shoplifters-of-the-world-unite>

SOUČASNÁ HNUTÍ ODPORU JAKO POZNÁNÍ. POLEMIKA SE SLAVOJEM ŽIŽKEM

MICHAEL HAUSER, SOK

Prvotním motivem londýnských nepokojů nebyla konzumeristická ideologie, jak se domnívá Slavoj Žižek, nýbrž rozpoutání násilí spojeného s ničením stánků konzumu a s útoky proti všem, kteří patří do světa na druhé straně, proti policistům i novinářům. – Autor polemizuje s aktuálními texty Baumana a Žižka, které přinášíme v překladu pro Solidaritu. Hauser bude přednášet o Slavoji Žižkovi 22. září od 17 hodin ve Steinerově sále Lidového domu.

Žižek se ve svém sloupku „Zlo děje v obchodech celého světa, spojte se!“ zamýšlel nad významem nedávných bouří v Londýně. Jsou to výbuchy násilí, které nemají žádný politický program a jsou pouze naplněním práva na konzum jinými prostředky. Je to jako nálož, která jednou za čas vybuchne, tu v okrajových čtvrtích Paříže tu Londýna, nálož, která se zvětšuje a může vybuchnout de facto na všech místech, kde žijí vyloučení. Ale po tomto výbuchu se situace opět normalizuje. Uklidí se rozbité sklo, znovu se naplní vypleněné sklady a nic se nezmění.

Pokud zvítězí jejich konzervativní výklad (aktéři těchto výbuchů jsou plně zodpovědní za své činy a mají být potrestáni jako narušitelé veřejného pořádku a zloději), zvětší se represe a ještě více se posílí mechanismy, které z vyloučených dělají vyloučené. Tyto výbuchy násilí Žižek nazývá Hegelovým pojmem „abstraktní

negace“. Nemají žádný jiný význam, než je samotné násilí.

Právě proto však nemá tak docela pravdu Zygmunt Bauman, který o londýnských nepokojích hovoří jako o aktech „poškozených a diskvalifikovaných konzumentů, ani Slavoj Žižek. Ten sice těmto nepokojům přiznává autentický moment, ale vykládá je pouze jako ironizaci konzumeristické ideologie.

Jenže prvotním motivem vůbec nemuselo být neodolatelné vábení zboží za výkladem, jež je pro vyloučené nedostupné. Samotné násilné akty, jako je vypalování skladů nebo podpalování aut, tedy ničení zboží, svědčí o tom, že tu nepůsobila jenom konzumeristická ideologie, která se utrhla ze řetězu. Spíš to bylo tak, že tyto násilné akty byly formou, kterou tato konzumní ideologie musela získat, aby se stala politickou. Nešlo tu zkrátka na prvním místě o masové vyloupení obchodů,

▲ Předseda Socialistického kruhu Michael Hauser

nýbrž o rozpoutání násilí spojeného s ničením stánků konzumu a s útoky proti všem, kteří patří do světa na druhé straně, proti policistům i novinářům.

Násilí tudíž mělo ten význam, že zviditelnilo vyloučené jako část společnosti, kterou Rancière nazývá „částí bez účasti“. Ale na rozdíl od „lidu“, jenž se zviditelňuje akty, jako je nastolení požadavku rovnosti nebo sebebepojmenování, se jednalo o zviditelnění „lůzy“, tedy té části společnosti, jež nemá žádný pozitivní cíl, nýbrž se vyžívá pouze v ničení. (O londýnských výtržnících jako o „lůze“ píše Žižek ve svém článku.) Z toho lze vyvodit, že pokud chybí lid jako politické tělo usilující o rovnost, na jeho místě se objevuje lůza.

Ale jak je to s jinými současnými formami odporu? Žižek ve svém sloupku píše o tom, že arabské revoluce se vyhnuly „falešné alternativě sebedestruktivního násilí a náboženského fundamentalismu“. „Egyptské léto 2011“ se mu však jeví jako tečka za revolucí. Prohlubující se sociální problémy podle jeho názoru povedou k posílení islámského fundamentalismu. Moc v zemi si pak rozdělí islamisté a armáda. Emancipační potenciál egyptské revoluce byl udušen v zárodku.

Žižek dále hovoří o španělských Indignados nebo o protestním hnutí v Řecku. Tvrdí, že tato hnutí z principu nemohou změnit společenskou realitu, protože odmítají převzít politickou odpovědnost a založit novou stranu nebo usilovat o převzetí státní moci. Jejich politickým cílem je pouze vytvářet nátlak na politické strany.

Žižkovi odpověděl Hamid Debaši článkem „Žižek a Kaddáfí: žít ve starém světě“.

Píše zde, že Žižek pronáší pohřební řeč nad těmito hnutími předčasně. Nedokáže v dnešním světě nalézt nic, co by nám dávalo naději na změnu poměrů a předem všechno odepisuje. Žižek se podle Debašiho dívá na svět tak, že to není „svět“, neboť nemá v sobě nic smysluplného. Jediná smysluplná věc je nová politická strana a uchopení státní moci. To všechno

podle Debašiho svědčí o Žižkově neschopnosti spatřit nové politické možnosti. Žižek zůstal vězet ve starém světě.

Na to se dá namítnout, že s arabskými revolucemi, hnutím Indignatos nebo řeckým protestním hnutím, to může skončit jako s naší sametovou revolucí nebo nedávnými „barevnými revolucemi“ (na Ukrajině, v Gruzii, Kyrgyzstánu). Masová vlna protestů postupně zeslábně, a třebaže se aktivisté budou nadále organizovat a svolávat demonstrace, celé hnutí se ocitne na mrtvém bodě. Nestalo se to konečkoncům alterglobalizačnímu hnutí a kolik nadějí kdysi vyvolalo? Žižek má pravdu, hnutí, které se nepokusí ustavit politickou stranu jako formu své organizace, riskuje, že zanedlouho ztratí svůj emancipační náboj a rozplyne se.

Současná politická a sociální hnutí mají zpravidla dvě stránky. Je to jednak vytváření samosprávné sítě aktivit zdola a jednak snaha ovlivnit držitele reálné politické moci. Tato hnutí se však předem vzdávají toho, aby získala stejnou pozici, jakou mají držitelé moci. Spokojují se s postavením nerovných partnerů, přesněji řečeno, jsou to předkladatelé žádostí, které vyřizuje někdo jiný. Úkolem změnit společnost se tak vlastně pověřují ti, kteří mají reálnou moc.

A protože se samozřejmě nic nezmění a dané společenské mechanismy budou vládnout dál, narazí i samosprávná síť na meze svého šíření. Vznikne snad několik nových komunikačních sítí, možná družstev či samosprávných podniků, ale dále se nerozšíří, jako se nějak výrazně nešíří stávající formy samosprávy, např. Mon-dragonská družstva.

Žižek však přehlíží jednu věc. I když si nebudeme dělat iluze o možnostech současných hnutí, tato hnutí mají svůj zásadní význam. Pravděpodobně jsou dnes jakousi historickou nutností. Nechme stranou, že snad občas prosadí určité změny v politice nebo ekonomice. (Ale co se podařilo změnit alterglobalizačnímu hnutí?)

Jejich význam je v něčem jiném. Mohou přetvořit vědomí aktivistů a angažované veřejnosti. Jakmile vysvitnou limity těchto hnutí, může to vyvolat jiné chápání politiky. Jestliže tou pravou cestou ke změně není samotné hnutí, co tedy? A tak lze dospět k poznání, že pokud chceme opravdu něco změnit, jsme nuceni usilovat o reálnou politickou moc.

Vyšlo na stránkách Socialistického kruhu a v Deníku Referendum.

ZAPOJENÍ ČR DO SVĚTOVÉ EKONOMIKY

ILONA ŠVIHLÍKOVÁ

OBCHOD

Česká republika je velmi otevřenou ekonomikou a zahraniční vlivy jsou pro její ekonomický vývoj nesmírně důležité. V následující analýze se budu proto věnovat problematice českého obchodu, investic a vlivu nadnárodních firem na českou ekonomiku. Forma, intenzita a (ne)úspěšnost zapojení ČR do světové ekonomiky nutně musí ovlivňovat formulaci hospodářské politiky a její praktické provádění. Může přitom představovat jak příležitost, tak zásadní omezení. Česká republika, byť je považována za exportně velmi úspěšnou, zaznamenává přebytky obchodní bilance teprve od roku 2005. Je zároveň ekonomikou velmi otevřenou (poměr exportu k HDP 80%), to znamená, že je vysoká její závislost na obchodních tocích a důležitý je i vývoj cen (exportu i importu) pro vývoj celé české ekonomiky.

V obchodu zbožím, které právě obchodní bilance eviduje, Českou republiku trápí problém tzv. trojí koncentrace:

▲ Ilona Švihlíková a Jan Májíček vystoupili v září společně na semináři Řecká lež

1. Přílišná koncentrace exportu na země EU, především Německo. Do zemí EU směřuje přes 80% našeho exportu, do Německa pak okolo jedné třetiny. Vzhledem k ekonomického vývoji v zemích EU, např. v porovnání s tzv. „emerging“

zeměmi, by bylo více než záhodno posílit diverzifikaci našeho exportu. Kroky k rušení zastupitelských úřadů v zemích, které jsou velmi perspektivní, jdou ovšem přesně opačným směrem. Více např. ZDE. Navíc jsou v rozporu s předchozí exportní

▲ Ilona Švihlíková v pořadu Hyde Park na ČT24

strategií, která ale neměla očekávaný dopad při průniku na rozvíjející se trhy. S trochou ironie by se dalo říci, že se sice např. na čínský trh dostaneme, ovšem jako komponenta v německém investičním celku. Samostatnou kapitolou by byl očividný nesoulad české zahraniční politiky s exportní strategií, tedy s „českou“ zahraniční politikou a našimi ekonomickými zájmy.

2. Koncentrace na vývoz silničních vozidel a komponent, kde se tvoří i největší přebytky naší obchodní bilance (obecně třída 7, klasifikace SITC). Jednak tato struktura exportu ukazuje vliv nadnárodních koncernů a ve většině případů neumožňuje určit konečnou cenu – „české“ firmy jsou na pozici subdodavatelů se střední přidanou hodnotou. Nekoncepční zánik Podniků zahraničního obchodu bohužel vedl k tomu, že ČR se téměř přestala věnovat nejvyššímu exportnímu umění: vývozu investičních celků. Dominance skupiny 78 (silniční vozidla-viz tabulka) je navíc riskantní i v tom, že se jedná o velmi procyklicky reagující skupinu.

3. Koncentrace na několik málo velkých firem, které jsou tahouny našeho

exportu. Tyto velké firmy (viz II. část) jsou obvykle v zahraničním držení. Zapojení malých a středních firem zůstává, navzdory proklamacím v exportních strategiích, relativně slabé. Vzhledem ke struktuře vývozu to ale není zas až tak překvapující.

V roce 2010 podle metodiky ČSÚ skončila obchodní bilance přebytkem 124,5 mld. korun, vývoz nicméně rostl pomaleji než dovoz.

Teritoriální pohled ukáže důležitost německého přebytku, který je nicméně už několikrát nižší než deficit s Čínou.

V případě dovozu je pozice EU slabší, zabírá asi 2/3, protože mezi významné dovozce patří země mimo EU, především Rusko a Čína, kde se také tvoří značné deficity. Zatímco v případě Ruska je poměrně jasné, že se jedná především o dovoz ropy a zemního plynu, bylo by mylné se domnívat, že dovoz z Číny se týká pouze hraček či textilu. Čína velmi usilovně stoupá na žebříčku přidané hodnoty a deficit s Říší středu se proto koncentruje na výpočetní techniku, telekomunikační zařízení apod.

Povšimněme si ještě jednou dominance skupiny 78 – silničních vozidel,

se kterou víceméně stojí a padá český export. Na straně negativního vlivu pak, mimo ropy a zemního plynu, které prostě vyjadřují to, že ČR je surovinově chudá, obrovského deficitu v případě léčiv a farmaceutických výrobků. Jistě by bylo na místě se ptát, do jaké míry je tento deficit povzbuzen lékovou politikou a regulací Státního ústavu pro kontrolu léčiv.

Zcela děsivě pak působí deficity ve třídě o – tedy u potravin a živých zvířat. Zajímá v této zemi vůbec někoho, jak obrovských deficitů dosahuje v oblasti zeleniny, ovoce a masa a masných výrobků? Jaké dopady to má na české zemědělství, na postavení venkova? Uvědomuje si česká vláda, že potravinová soběstačnost se po dramatickém nárůstu cen potravin v roce 2008/2009 stala jedním z hlavních světových témat?

Připomeňme v této souvislosti, že dokonce i mainstreamový tisk již otevřeně píše o tom, jak nekvalitní a předražené potraviny se k nám dovážejí. K výše uvedeným negativním tendencím můžeme přidat další:

Již 18 měsíců v řadě se negativně vyvíjejí směnné relace, tedy poměr růstu cen vývozu k cenám dovozu. Zde je potřeba vysvětlit, že směnné relace patří k nejdůležitějším ukazatelům konkurenceschopnosti, o které tak často a ráda hovoří Nečasova vláda. Negativní není jen vývoj sám o sobě, ale i to, že česká ekonomika je doslova „zmáčknuta“ z obou stran. Stranu dovozu (viz struktura obchodu), tj. hlavně ceny ropy a zemního plynu, neovlivníme. Smutné ovšem je, že neovlivníme ani ceny vývozu! Z hlediska mikroekonomické struktury jsou největší české vývozní firmy primárně součástí nadnárodních koncernů (viz II. část) a musí se podřizovat jejich cenové politice. Ta zahrnuje nejen politiku vnitrofiremních – umělých cen, ale také velmi odlišný přístup k podílům na zisku např. u německých a českých dělníků. Protože obvykle nejsme v pozici finalistů, ale jsme subdodavatelé, dostáváme se tak pod dvojí tlak.

Česká republika je nesmírně navázána na Německo a de facto začala kopírovat jeho ekonomickou strategii. Pro vývoj české ekonomiky je vývoj Německa zásadní. Také v ČR je – nejen kvůli působení krize, ale především kvůli vládním reformám – silně utlumená vnitřní poptávka a hlavní růstový impuls pochází z čistého exportu. Německo, které bylo vždy exportně silné, tuto strategii důrazněji prosazuje v posledních cca 10 letech ve spojení se mzdovou deflací, tj. se stagnací až poklesem reálných mezd. Strategie tzv. export-led growth, neboli

Obchodní bilance s vybranými státy

Obchodní bilance s vybranými státy							
Státy EU	2009	2010	Meziroční změna	Státy mimo EU	2009	2010	Meziroční změna
	v mld. Kč				v mld. Kč		
Německo	165,8	192,0	26,2	Čína	-184,1	-268,3	-84,2
Slovensko	78,3	97,1	18,8	Rusko	-53,0	-62,4	-9,4
Velká Británie	62,9	74,0	11,1	Japonsko	-54,4	-48,3	6,1
Francie	46,0	56,4	10,4	Korea	-21,5	-33,3	-11,8
Rakousko	27,5	37,4	9,9	Thajsko	-20,6	-28,2	-7,6
Švédsko	14,7	18,9	4,2	Tchajwan	-16,7	-22,1	-5,4
Belgie	14,1	18,7	4,6	Ázerbájdžán	-11,2	-20,9	-9,7
Nizozemsko	16,2	18,7	2,5	Singapur	-11,9	-18,1	-6,2
Itálie	8,2	18,5	10,3	Malajsie	-13,1	-16,2	-3,1
Španělsko	12,9	17,5	4,6	USA	-7,6	-9,2	-1,6

Zdroj: ČSÚ

Skupiny SITC s největším vlivem na obchodní bilanci v roce 2010			
Pozitivní vliv		Negativní vliv	
skupiny SITC	v mld. Kč	skupiny SITC	v mld. Kč
78-silniční vozidla	250,8	33-ropa, ropné výrobky a příbuzné materiály	-94,6
74-stroje a zařízení všeobecně užívané v průmyslu	54,7	34-topný plyn, zemní i průmyslově vyráběný	-62,6
69-kovové výrobky	32,1	54-léčiva a farmaceutické výrobky	-41,3
89-různé výrobky j.n.	28,3	68-neželezné kovy	-39,4
62-výrobky z pryže	23,1	77-elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče	-27,3
82-nábytek a jeho díly, žíněnky, matrace	20,8	67-železo a ocel	-25,5
66-výrobky z nekovových nerostů	18,7	05-zelenina a ovoce	-21,5
32-uhlí, koks a brikety	16,6	57-plasty v prvotní formě	-16,9
72-strojní zařízení pro určitá průmyslová odvětví	15,7	01-maso a masné výrobky	-12,6
76-zařízení pro telekomunikace	14,8	58-plastické hmoty v neprvotních formách	-11,8
24-korek a dřevo	10,1	84-oděvní výrobky a doplňky	-11,4
81-montované budovy, sanitární výrobky	9,1	59-chemické a prostředky a výrobky j.n.	-11,0
28-rudy kovů a kovový odpad	8,5	53-barviva, třísloviny a pigmenty	-9,5
79-ostatní dopravní a přepravní prostředky	8,0	87-odborné vědecké a řídicí přístroje	-8,0
63-výrobky z korku a dřeva (kromě nábytku)	7,7	64-papír, lepenka a výrobky z nich	-6,8
35-elektrický proud	6,8	23-surový kaučuk (včetně syntetického)	-6,8
73-kovozpracující stroje	5,6	07-káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	-4,8
04-obiloviny a obilné výrobky	5,3	52-anorganická chemikálie	-4,2
75-výpočetní technika	4,5	85-obuv	-3,7
25-vláknina a sběrový papír	4,5	29-suroviny živočišného a rostlinného původu	-3,5
Uvedené skupiny SITC celkem	545,7	Uvedené skupiny SITC celkem	-425,0

Zdroj: ČSÚ

růstu taženého exportem, je nicméně velice riskantní a velmi závislá na vývoji globální ekonomiky, na kterou země jako ČR nemá žádný vliv. Pro český růst je tedy nutné analyzovat německou průmyslovou výrobu a především německý export.

V minulém roce byl prorůstovou komponentou HDP právě jen čistý export (nepočítáme-li nárůst zásob). Při škrtací politice vlády rozhodně nemůžeme čekat nárůst spotřeby domácností, spíše její stagnaci, a to v nejlepším případě.

Podobný vývoj pozorujeme v Německu, kde Hans Werner Sinn odhaduje, že až 60% HDP Německa je právě taženo čistým exportem. V případě velkých vyspělých ekonomik to přitom tradičně bývá domácí spotřeba. V tomto kontextu nesmí zapadnout nejnovější analýza ILO Wage Report 2010/2011, která konstatuje, že v Německu mezi lety 2000-2009 mzdy poklesly reálně o 4,5%. (např. v Norsku se za stejné období zvýšily o 25%).

I pro Německo jsou nejdůležitější vývozní skupinou vozidla a příslušenství s téměř 17%, následována skupinou

stroje a zařízení a chemické výrobky. Dohromady tyto tři skupiny tvoří 40,5% německého vývozu.

Shrme-li, řada analytiků se raduje nad exportní výkonností a otevřeností české ekonomiky, ale přehlíží dlouhodobé varovné tendence: ať se již týkají přílišné koncentrace na trhy EU, vysoké koncentrace na vývoz silničních vozidel a komponent, či negativního vývoje směnných relací. Pozice české ekonomiky a její „síla“ je tak vydána na pospas cenové politice hlavních koncernů, protože v pozici subdodavatele nemůžeme ovlivnit cenu, a je silně závislá na vývoji globální ekonomiky, na kterou již nemáme vůbec žádný vliv.

INVESTICE

Problematický pro ČR není ovšem jen vývoj obchodu zbožím, ale důležitý je rovněž komplexní pohled na celou platební bilanci. Právě platební bilance totiž systematicky vyjadřuje formu a intenzitu vnějšího zapojení země do světové ekonomiky.

Jedním z nejdůležitějších makroeko-

nomických ukazatelů je saldo běžného účtu, které reflektuje mimo jiné devizovou (ne)rovnováhu země, tedy změnu devizové pozice státu jako celku.

Vysoké deficity běžného účtu, kdy se za alarmující hranici považuje 5% HDP, mohou být předzvěstí měnové krize, která může přerůst dále v krizi finanční až v krizi reálné ekonomiky. ČR už jednu takovou menší krizi zažila v roce 1997, kdy byla nakonec donucena opustit fixní režim koruny a přejít na řízený floating, který praktikuje dodnes. Pro deficitní saldo běžného účtu je naprosto zásadní, jakým způsobem je pokryto.

Protože kapitálový účet je relativně malý a často se tím pádem opomíjí, plyne z toho, že deficit běžného účtu může být pokryt v zásadě:

1. Přílivem na finančním účtu. Ve chvíli, kdy je deficit běžného účtu (obvykle mající dlouhodobější strukturální povahu) pokryt krátkodobým přílivem kapitálu, je to recept na měnovou krizi – viz Mexiko či Thajsko. Je tedy vhodnější, když je pokryt dlouhodobým kapitálem, což jsou obvykle přímé zahraniční investice.

2. V případě vypuknutí měnové krize a odlivu kapitálu vstupují do hry devizové rezervy centrálních bank. Spekulační toky jsou dnes ovšem řádově vyšší než devizové rezervy většiny centrálních bank (mimo Číny, která má v rezervách cca 3,2 bilionu dolarů), a tak se žádná centrální banka nedokáže systematickému odlivu bránit déle než několik dní. ČNB by nebyla žádnou výjimkou.

Abychom pochopili situaci v ČR (a také v řadě jiných východoevropských ekonomik), musíme si ukázat, kde deficit běžného účtu vzniká a jakým způsobem je pokryt.

Bilance zboží, služeb i běžné převody bývají obvykle v plusu, resp. součet sald je kladný. Ta položka, která „dělá neplechu“, tedy strhává do minusu celý běžný účet (přebije ostatní tři), je bilance výnosů. Bilance výnosů dosáhla minulý rok záporného salda ve výši 257,7 mld. korun, které byla především způsobeno odlivem dividend a úroků z ČR. Odliv dividend dosáhl více než 170 mld. korun, v případě úroků pak šlo o 61 mld. korun. Objem dividend odplouvajících do zahraničí přesahuje reinvestovaný zisk již od roku 2006, na celkových výnosech se dividendy podílejí více než 64%. Odliv dividend je přitom velmi koncentrovaný, dle údajů ČNB 61% objemu bylo vyplaceno 15 firmami v peněžním a finančním sektoru (kde je i největší podíl zahraničního vlivu, viz dále). Vzhledem ke koncentraci přímých zahraničních investic

Hlavní němečtí obchodní partneři za rok 2010

Země – německý vývoz	miliony EUR	Země – německý vývoz	miliony EUR
Francie	90694,4	Čína	76528,4
USA	65570,3	Nizozemsko	68767,2
Nizozemsko	63235,2	Francie	61751,2
Velká Británie	59487,4	USA	45063
Itálie	58476,8	Itálie	43666,7
Rakousko	53721,1	Velká Británie	38593,5
Čína	53636,4	Rakousko	34315,1
Belgie	46406,7	Belgie	33699,5
Švýcarsko	41711,5	Švýcarsko	32485
Polsko	38053,3	Rusko	31780,2

Pozn.: ČR se v německém exportu nachází na 12. místě, v importu na 11.

na EU není překvapivé, že ¾ z celkového objemu směřovaly do čtyř hlavních investorských zemí: Nizozemí, Belgie, Rakouska a Německa.

Doc. Chlumský se domnívá, že „přímé zahraniční investice se stávají hlavním nástrojem transferu bohatství z rozvojových zemí do vyspělých tržních ekonomik. Nejprostším ukazatelem této skutečnosti může být deficit bilance výnosů v rámci platební bilance státu... Tyto zisky zahraničních společností jim pak slouží k další expanzi a posilování pozic v těchto státech...“ (J. Chlumský: Možnosti přibližování ekonomické úrovně méně rozvinutých zemí k vyspělým státům, Scientia et Societas, 1/2011, str. 110).

A nyní přijde ukázka bludného kruhu v praxi. Odliv dividend je reflexí toho, že nadnárodní firmy u nás neinvestovaly pro naše krásné oči, ale proto, aby z toho něco měly. Se „zralostí“ investic se tedy dalo očekávat, že budou ve zvýšené míře odčerpávat zisky do svých mateřských společností.

Takto způsobený deficit běžného účtu byl přitom v minulosti kryt přílivem dalších přímých zahraničních investic, případně reinvestovaným ziskem. Tyto investice ale také budou vytvářet tlak na vyplácení dividendy. Absorpce české ekonomiky je ovšem omezená, takže není možná tak daleko doba, kdy prostě tempo přílivu investic zásadním způsobem zpomalí. Co se ale bude dít dál? Jisté náznaky vidíme už nyní, kdy roste význam portfoliových investic (dluhového charakteru) na úkor přímých zahraničních investic.

Zároveň si uvědomme, že důležitost přílivu PZI (neutuchajícího), resp. reinvestování zisků, který by měl alespoň pokrýt deficit běžného účtu, vytváří značný tlak a limity pro hospodářskou politiku ČR. Umožňuje nadnárodním firmám tlačit na pokračování či dokonce zesílení daňového podbízení, na snižování pracovních standardů apod. A to vše pod pohružkou možné měnové, potažmo finanční krize!

Druhá varianta, jejíž náznaky vidíme v posledních dvou letech, pak ukazuje krytí deficitu běžného účtu dluhově, což se nutně odráží v nárůstu zahraniční zadluženosti, která v ČR již překročila varovnou hranici 40% HDP a dostala se minulý rok na 48,7% HDP.

Detailně viděno, deficit běžného účtu dosáhl v roce 2010 139,2 mld. korun, což představuje 3,8% HDP. Deficit běžného účtu byl více než pokryt přílivem na finančním účtu (182,1 mld.), na rozdíl od minulých let se ovšem zvyšuje důležitost dluhových nástrojů. Příliv přímých zahraničních investic do ČR dosáhl 129,5 mld. korun (z toho reinvestované zisky 82,6 mld.). Příliv portfoliových investic ale dosáhl dokonce 157,4 mld., u těchto investic přitom dominovaly dluhopisy vydané rezidenty (tedy českými subjekty) na zahraničních trzích – ty přímo zvyšují zahraniční zadluženost země. V roce 2010 bylo do takovýchto dluhopisů investováno 103,4 mld. korun.

Vliv nadnárodních firem na českou ekonomiku je velmi silný především v odvětvích finančnictví, nemovitostí, obchodu a výroby motorových vozidel. Geograficky viděno jsou největšími přímými zahraničními investory Nizozemí, následováno Německem a Rakouskem. V případě PZI je koncentrace na EU ještě vyšší než u obchodu, 88% všech investic pochází ze zemí EU. Je ovšem nutno podotknout, že Nizozemí, Lucembursko či Kypr nejsou skutečnými investory, ale spíše zeměmi, které jsou uváděny z důvodů daňové optimalizace.

Zajímavý případem je zejména Holandsko, které slouží jako daňový ráj:

Nizozemí je za svou speciální politiku vůči nadnárodním firmám v palbě kritiky jak ve Velké Británii, tak ve Spojených státech. Nejenže nabízí velmi širokou síť smluv o zamezení dvojího zdanění, ale také silnou ochranu investic, nemluvě o snižování daní z dividend či kapitálových zisků u zahraničních poboček.

Holandsko tedy není pro ČR pouze

hlavním „investorem“, ale také zemí, kam stále více českých firem přesunuje své oficiální sídlo. Nabízí se tím pádem otázka, kolik zahraničních investic vlastně pochází z českých firem přesídlených do Holandska.

Platí přitom, že z cca 5 000 společností se zahraniční majetkovou účastí v České republice (jak jsou také evidovány) jich okolo 77% disponuje 100% kontrolou, dalších 17% pak více než 50% kontrolou, jedná se přitom obvykle o velké firmy a exportéry.

Situace, ve které se ocitla ČR, ukazuje podobu světové ekonomiky, kde nepanuje dokonalá konkurence a kdy se české firmy zařadily jako subdodavatelé do řetězců silných nadnárodních firem. Ukazuje se naivní český přístup k otevření ekonomiky, aniž by se byť jen pokusila vybudovat si domácí podnikové aliance, aby alespoň mohla být vůči velkým nadnárodním firmám v poněkud rovnocennějším postavení. Jak odlišný byl a je přístup Číny, která systematicky (byť ne bez chyb) konsolidovala svá odvětví tak, aby vytvořila firmy dostatečně silné, schopné se postavit tradičním nadnárodním firmám, jejichž matky pocházejí primárně ze zemí Západu. ČR tak dobrovolně přijala obslužné montovací charakter své ekonomiky a nebude lehké tuto strukturu změnit (viz I. článek). Světová ekonomika prostě neodpovídala a neodpovídá představám primitivních pouček o „volném tržním hospodářství bez přívlastků“, v 90. let to již byl plně zkonsolidovaný, koncentrovaný, ve většině odvětví oligopolní trh, kdy navíc řada nadnárodních firem spolu často kooperuje. ČR tak dostala jedinečnou „šanci“ postavit se těmto gigantům, jejichž tržby často přesahují české HDP, jako „rovný s rovným.“

Nová metodika propočtu obchodu (podle principu změny vlastnictví), která bere v úvahu skutečnou přidanou hodnotu českých firem, demonstruje, že při odkrytí tzv. brandingu nejsou výsledky obchodu zdaleka tak impresivní, jako při metodě FOB či CIF. Pak by totiž přebytek obchodní bilance (ceny FOB) za rok 2010 činil jen 53,9 mld. korun. (viz ČNB – analýza platební bilance za rok 2010)

O Nečasově vládě hodně vypovídá to, jak usilovně se koncentruje na nákladovou stranu – uchování „konkurenceschopnosti“ ČR – a jak málo pozornosti věnuje tomu, kde (odvětví) se budou tvořit zdroje, nemluvě o tom, kam bude přidaná hodnota směřovat (resp. odplouvat). ČR se momentálně nachází v přechodové fázi konkurenceschopnosti mezi nákladovou a inovační,

Nečasova vláda ČR svou politikou sráží do nákladové, kde nutně budeme narážet na rozvojové země a nemáme (těžko někdy mít budeme) šanci se v jednoduchých výrobcích rovnat Číně či Indii. Dá se odhadnout, že výše prezentovaná fakta budou vládě sloužit k dalšímu používání „biče“ na české zaměstnance, aby nám zahraniční firmy neodešly, resp. reinvestovaly svůj zisk zde. Jako základní obranu proti tomuto tlaku je proto je nutné učinit následující:

Analyzovat pojem „konkurenceschopnost“, který se používá jako univerzální zaklínadlo pro „nepopulární, ale nutné reformy“ – zahrnuje totiž obvykle všechny možné formy daňového, sociálního a ekologického podbízení.

Uvážit možnost daňové úpravy/regulace pro odliv kapitálu ze země.

Provést komplexní analýzu světové ekonomiky, dynamiky vývoje, možné inspirace pro ČR.

Spoléhat se pouze na Německo a na to, že bude stále více a více vyvážet do Číny, by nemusela být ta nejlepší strategie. Nemluví o tom, že se tím ČR staví do pozice ekonomické kolonie, či 17. Bundesland (ovšem bez transferů).

Zformulovat vizi pro českou ekonomiku, která by měla zahrnovat pluralitu vlastnických forem, koncept lokalizace české ekonomiky a podpory malých firem (nikoliv ovšem jen deklaratorně).

MÉDIA A POLITICI – BREIVIKOVI PŘÍBUZNÍ

THOMAS FRANKE

Média se nepoučila z pumového útoku v Oklahomě z r. 1995. I tenkrát se komentátoři shodli na tom, že jeho původci jsou islamisté. A tak i nyní první zprávy o pumovém atentátu v norském hlavním městě Oslo a následném masakru na ostrově Utøya spekovaly o „islámských teroristech“. To bylo v pátek večer 22. července.

V sobotním Příbramském deníku jsem se pak dočetl, že „není jisté, jestli se jedná o dílo teroristů“. Později jsem zjistil, že se nejedná o slabomyslnost jednoho redaktora, ale že se podobné nesmysly psaly prakticky ve všech západních novinách.

Washington Post, New York Times, Guardian, BBC – všichni nejdříve mluvili o „islámském teroru“. Když se z útočníka vyklubal rasistický fanatik, najednou už nebyla řeč o terorismu. Jednoznačně převládala snaha popisovat ho jako šílence, paranoika, psychopata nebo alespoň jako „extremistu“.

I německý Spiegel kótká, že „Breivikův čin je nečekaný a neslýchaný“ a že pro něj „zatím neexistuje ani kategorie“, aby si v závěru položil otázku „Je vůbec teroristou?“

Breivik je v Norsku samozřejmě fakticky obžalován z činu terorismu, jehož definici přesně odpovídá. Avšak média a komentátoři dnes připisují terorismus výlučně islámu. O něm díky jejich neúnavné práci všichni víme, že je netolerantní, zpátečnický, militantní a neslučitelný s demokracií. Jakmile jde atentát na vrub fašistů, jako jsou Breivik nebo Timothy McVeigh v Oklahomě, jde o pošinuté jednotlivce. Kořeny jejich ideologií se tak mají zabývat psychiatři, ne my ostatní.

STATISTIKA NUDA JE...

Islamofobní tvrzení, které v Čechách jako první vytasil Zeman a podle něhož „všichni teroristé jsou muslimové“, by

v kultivovanějším prostředí platil jako důkaz negramotnosti a naprosté nezpůsobilosti k vykonávání politického úřadu.

EU totiž vydává každý rok detailní zprávu o terorismu v členských státech. V období od začátku roku 2008 do konce roku 2010 proběhlo podle této statistiky 1058 teroristických útoků na území EU. Z tohoto počtu jde celých pět atentátů na konto islamistů, tj. ani ne půl procenta.

Breivikův terorismus není zdaleka výjimečný. Pro osvěžení paměti:

- V prosinci 1969 zabila neofašistická skupina pumovým útokem v italském Miláně 13 lidí.
- V srpnu 1980 zabila puma nastražená neofašisty na nádraží v italské Boloni 85 lidí.
- V září 1980 zabili ultrapravicíci nálož 13 lidí na mnichovském Oktoberfestu.
- V březnu 1992 odpálili neonacisté nálož v kanceláři dánské sesterské organizace Socialistické Solidarity v Kodani a zabili Henrika Christensena.
- Od roku 1993 do roku 1997 terorizoval ultrapravicově smýšlející Franz Fuchs Rakousko svými 25 dopisními bombami a třemi nastraženými náložemi. Zabil 4 lidi a 15 jich zranil.
- V dubnu 1995 zabil z krajně pravicových pohnutek Timothy McVeigh 168 lidí při pumovém atentátu na vládní budovu v americké Oklahomě.
- V dubnu 1999 zabil nacista David Copeland náložemi tři lidi v Londýně.

ISLAMOFOBIE

Někteří komentátoři – např. v New York Times nebo v Daily Mail – trvali na spolupříně „islamistů“ na masakru v Norsku i po

odhalení identity útočníka. Breivika prý naučili brutalitě... jakoby fašisté potřebovali v této disciplíně doučování.

Další, jako např. Alexandr Tomský z české Strany svobodných občanů, autoři komentářů ve Wall Street Journal, Jerusalem Post nebo v britském The Sun, zase trvali na tom, že Breivikova posedlost muslimy je pochopitelná, přestože muslimové tvoří pouhých 2 procenta norské populace.

Islamofobie je nový mainstreamový rasismus. Nejsou to zdaleka jen nacisté, kteří napadají muslimy. Politici a jim nakloněná média přitom popírají svůj rasismus tím, že prý nemluví o „rasách“, ale o „kulturách“. Klaus veřejně brojí proti „hrozbě multikulturalismu“ již od roku 2005; premiér Topolánek byl tak nevkusný, že tahal kritiku multikulturalismu dokonce na vzpomínkovou akci za Židy zavražděné během nacistické okupace. A na přelomu roku se proti multikulturalismu vyslovili i Angela Merkelová, Nicolas Sarkozy a David Cameron.

Je to pouze zakódovaný jazyk, který má vyjádřit, že s islámem nebo s muslimskou kulturou je něco v nepořádku. Jenže islám je rozporuplný, reakční i milosrdný náboženství jako každé jiné. Např. z čistě textové srovnávací analýzy svatých knih – Koránu a Bible – vyjde „náboženství míru“ (islám) ve všech ohledech s čistším štítem než „náboženství lásky“ (křesťanství). Např. legitimace útlu ženy nebo genocidy odpůrců je v Bibli mnohem jednoznačnější než v Koránu.

Mluvit o staré arabské kultuře jako o spojenci mezi antikou a renesancí je od konce devadesátých let také tabu. Kdo píše o tom, že mnoho antických spisů se dostalo do Evropy jen díky arabským překladům? Kdo dnes ví, že ve vědě objevili Arabové ve své klasické fázi převratné věci – že slova „chemie“, „alkohol“, „cukr“,

pojmy „algebra“ nebo „azimut“ pocházejí z arabštiny?

Politici svou podlou štvanicí záměrně legitimizují rasismus.

MAINSTREAM

Breivik slepil velké části svého traktátu ze lží, které volně plovají v mediálním a politickém mainstreamu. Stále se opakující rétorický trik islamofobů si můžeme názorně rozebrat na jednom klišé. Předsedkyně Poslanecké sněmovny ČR a místopředsdkyně ODS Miroslava Němcová dle Parlamentních listů ze 7. prosince 2010 uvedla: „Nevím o tom, že by bylo možné stavět katolické kostely v muslimských zemích.“

Inu, jde jen o další důkaz negramotnosti politické elity. Z 57 zemí s muslimskou většinou jich 56 dovoluje stavbu kostelů. Jedinou výjimku představuje Saudská Arábie, která je ve všech ohledech nejzaostalejší a nejreakčnější monarchií v celém arabském světě. Zakazuje ženám řídit auto, za krádež se utíná ruka, za upuštění od islámu se kamenuje, za cizoložství režim veřejně bičuje. Saudská monarchie by neexistovala bez někdejší vydatné pomoci Britské říše při založení státu a bez dnešní vojenské ochrany ze strany Spojených států. Mezi arabskými masami je po Izraeli nejvíce nenáviděným režimem v celém regionu, protože jsou oba nejvěrnějšími spojenci USA v této oblasti.

To znamená, že se Němcová a jí podobní odvolávají na nejrepresivnější arabský režim, aby ospravedlňovali vlastní represe – a to vše jménem osvědčené západní civilizace! Tento vzorec argumentace nacházíme u islamofobů stále.

Islámu se připisuje např. to, že utlačuje ženy a nutí je k neustálému plození dětí. Jen pro informaci, populační trendy jsou kvůli nižší socioekonomické úrovni ve většině muslimských zemí desetiletí za vývojem v průmyslově vyspělejších západních státech. Věrně ovšem kopírují trend snižování počtu dětí a nárůstu vzdělanosti a společenského postavení žen. Avšak na obranu proti nebezpečí množících se muslimů se apeluje na bílé ženy, aby měly více rasově žádoucího potomstva!

Statistice obyčejných Arabů za posledních osm měsíců nasazují své životy v boji proti diktaturám, které se těší nebo ještě před pár týdny těšily podpoře západních mocností; tyto na vzbouřence pálí ze zbraní vyrobených v Americe a Evropě. Znovu a znovu přitom překonávají sektářské otěže, které jim nasadily jejich vlády. Znovu a znovu se ozývá volání po občanských svobodách. Do vzpoury se v masovém měřítku zapojují ženy. A čeští a evropští politici zatím klesají ve své

zvrácené argumentaci na úroveň nejodpornějších arabských despotů, kteří jsou pravděpodobně jejich přirozenými spojenci.

Následující citáty, které se po Breivikově činu nechvalně aktualizovaly, dokládají výše zmíněnou ideologickou zaslepenost českých politiků a veřejných činitelů:

Roman Joch, nyní poradce premiéra Nečase pro lidská práva: „Pokud by západní civilizaci hrozil zánik v důsledku politické a intelektuální impotence levice, konzervativci by byli zbaveni závazku dodržovat dosavadní demokratický politický konsensus.“

Za těchto okolností by gentlemani neměli jinou možnost, než odmítnout demokracii, opět převzít vládu do svých rukou a pokusit se v praxi slovem i skutkem obhájit svobodu a existenci západní civilizace. Jinými slovy, nastolit pravicový autoritativní režim.“

V r. 2002, *Revue Prostor* č. 53

Václav Klaus, prezident ČR: „Vidím imigranty jako ohrožení. Nezlobím se však na imigranty, ale na Evropany, kteří je sem přivedli. Existují dvě skupiny Evropanů zodpovědných za příliv milionů cizinců na náš kontinent.“

První skupinu tvoří ideologové, kteří po tři poslední desetiletí propagují doktrínu multikulturalismu, kteří nás přesvědčují, že každý je v pořádku, že každý může být naším sousedem. Považují tuto doktrínu za mylnou.

Druhou skupinu tvoří evropští socialisté, kteří vytvořili v Evropě sociální stát založený na sociální politice, která nemoťuje Evropany k práci. To oni vytvořili systém, ve kterém relativně bohatí Evropané nechtějí vykonávat určitá povolání. Proto jsou potřební imigranti.

Nejsou to islámští ideologové či al-Kaida, kdo nese zodpovědnost za přistěhovalectví a problémy, které s nimi souvisí, nýbrž sami Evropané.“

5. 7. 2007, *polský deník Rzeczpospolita*

Miloslav Ransdorf, europoslanec za KSČM: „Multikulturalismus jako strategie totálně selhal. Je třeba ho opustit, pohřbit...“

Islám je ideologie, náboženství, které je výrazně předindustriálního charakteru. Uvědomme si, že třeba pro Západ je ekonomická racionalita jednou z klíčových věcí. A není jediná ekonomická doktrína, která by vzešla z půdy islámu...

Toto je konflikt, který je vlastně mimo hranice západní racionality.“

11. 11. 2007, *TV Prima*

Alexandr Vondra, tehdy místopředseda vlády za ODS: „Ideál toho multikulturalismu je přežitou doktrínou a život je samozřejmě daleko složitější, než aby se vešel do nějakých takovýchhle jednoduchých tezí.“

Myslím si, že islamismus pro Evropu jako takovou skutečně představuje reálnou hrozbu. On má totiž univerzalistický nárok.“

11. 11. 2007, *TV Prima*

David Macek, místopředseda KDU-ČSL: „Jedna věc je tolerance, druhá naivita. Nové mešity by neměly stát ani v Brně, ani nikde jinde v Česku. Neměli bychom v České republice opakovat chyby, kterých se vůči muslimům dopustili v Evropě.“

27. 7. 2009

Zdeněk Škromach, místopředseda Senátu z ČSSD: „Já se domnívám, že mešity do našeho kulturního okruhu nepatří. Spor je emocionální, ale nemyslím si, že by výstavba mešit v naší zemi byla dobrou věcí“

7. 12. 2010, *Parlamentní listy*

Přemysl Sobotka, místopředseda Senátu z ODS: „Lidé, kteří do naší země přicházejí, by měli respektovat křesťanský charakter základů naší země a civilizace, a proto nejsem příznivcem budování mešit v naší zemi.“

7. 12. 2010, *Parlamentní listy*

Daniel Korte, poslanec TOP 09: „Multikulturalismus je blud. Mešity u nás bych nepovolil. Mešita je uzavřený prostor, kam není volný přístup jako například do kostela či synagogy. Vzhledem k islámskému terorismu to znamená i bezpečnostní riziko pro tento stát.“

7. 12. 2010, *Parlamentní listy*

Miloš Zeman, bývalý premiér za ČSSD: „Nepřítelem je anticivilizace táhnoucí se od severní Afriky až po Indonésii. Žijí v ní na dvě miliardy lidí a financovaná je dílem z prodeje ropy, dílem z prodeje drog...“

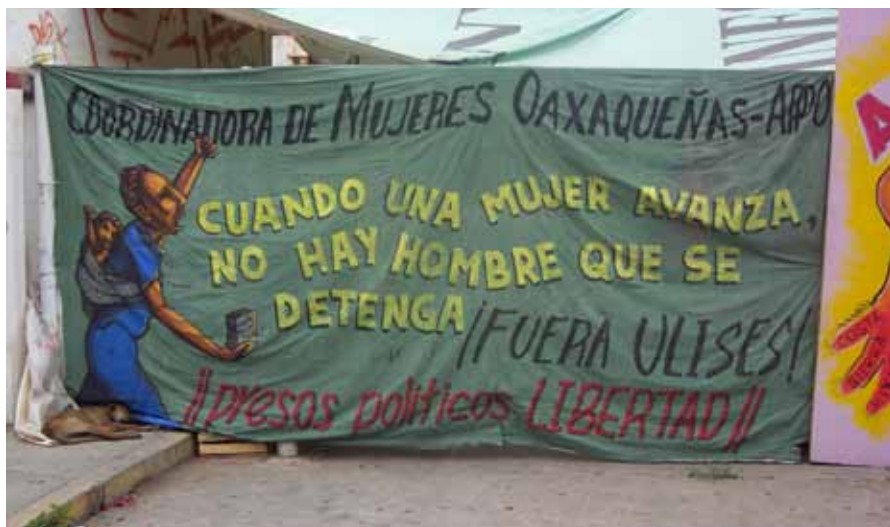
„Nevěřím, že jsou umírnění muslimové a radikální muslimové (...) Dvacáté prvé století nebude Fukuyamovým Koncem dějin, ale Huntingtonovým střetem civilizací.“

„Základním konfliktem v 21. století bude konflikt mezi euroamerickou a islámskou civilizací. Mezi náboženstvím lásky a náboženstvím nenávisti.“

27. 6. 2011, *na mezinárodní konferenci v Praze*

ODBORY A SOCIÁLNÍ HNUTÍ

JAN RŮŽIČKA, JAN MÁJÍČEK

V posledních letech se na politické scéně objevilo několik novinek. Došlo ke vzniku širokých a dlouhodobých hnutí, která se postavila proti některým záměrům vlády (např. Iniciativa Ne základnám a Pro-Alt). Proti vládním opatřením se postavily také odbory, které zorganizovaly řadu velkých protestních akcí, jejichž dosavadním vrcholem byla nedávná stávková, nejrozsáhlejší od Listopadu 89. Nejdůležitější změnou ovšem je, že sociální hnutí a odbory začínají spolupracovat. To je vhodná příležitost porovnat, jak vypadala spolupráce mezi sociálními hnutími, politickými stranami a odbory dříve a jak vypadá dnes.

ODBORY A POLITICKÉ STRANY A HNUTÍ ZA RAKOUSKA A PRVNÍ REPUBLIKY

Situace odborů v době před 1. světovou válkou vykazovala dva hlavní prvky: odbory byly těsně svázány s politickými stranami a hnutími a byly silně roztržštěné. Pro každou stranu, která chtěla mít vliv mezi dělníky, bylo prvním krokem založení odborů. Byly zde tedy vlivné sociálnědemokratické, národně sociální a anarchistické odborové organizace. Založení vlastních odborů bylo také jedním z prvních činů po založení komunistické strany.

Výhodou byl vliv odborů na politiku, velkou nevýhodou bylo přenášení střetů mezi politickými stranami do odborů. Odborová solidarita tak byla spíše fikcí, zejména odbory národních sociálů kazily svým přístupem akce sociálnědemokratických odborů.

Odbory byly navíc značně závislé na „svých“ politických stranách, ty také často umísťovaly svoje aktivisty do funkcí v děl-

nických pokladnách a sociálních pojišťovnách (stranické funkce byly totiž většinou neplacené), to bylo však často na úkor jejich fungování. Na druhou stranu i čelní politici někdy zprostředkovávali jednání mezi dělníky a zaměstnavateli.

PO ROCE 1948

Je zajímavé, že i v 50. letech, které jsou známé jako doba nejtvrdšího stalinického teroru, si dělníci uchovali velkou míru nezávislosti. Dělníci měli zažité tradice protestního hnutí z první republiky a neváhali protestovat ani v nových poměrech. Události v Plzni jsou jen nejznámějším příkladem. Protestů a stávek bylo mnohem více, a to od velkých celospolečenských otázek až po podnikovou úroveň. Peter Heumos píše například o případu, kdy byla dělníkům nařízena noční směna, místo které však šli na zábavu a druhý den navíc zahájili stávku proti nočním směnám. Stranická byrokracie byla ve sporech s dělníky často bezradná a odbory pak často sehrály roli zprostředkovatele pro jednání. I jim se tak dařilo uchovat si alespoň částečně nezávislost na vládnoucí straně.

V 60. letech došlo k oživení společenského života a vzniku mnoha iniciativ. Asi nejzajímavější bylo zakládání rad v podnicích, které sloužily k spoluúčasti dělníků na řízení podniku i k jeho větší nezávislosti na byrokratickém státním rozhodování. To se dokonce ještě prohlubuje po srpnové invazi, kdy konec nadějí na reformu vedl k radikalizaci společnosti. Připomeňme generální stávku v srpnu 1968 proti okupaci. I v kultuře najdeme odkaz na bojovou tradici dělníků; například v Menzelově filmu Skřivánci na niti z roku 1969 (podle

Hrabalových povídek Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet) je scéna, kdy skupina „živlů“, kteří mají být přetaveni na nového člověka, vstoupí do stávky kvůli navýšení pracovní normy. Když to zjistí člen závodní rady, jde jim domluvit a následuje dialog, ve kterém se skupina pracovníků brání navýšení norem a ohlašuje stávku, tak, jak je to učili dříve, když se s nimi zvýšení norem neprojednalo.

PŘERUŠENÁ TRADICE

To vše skončilo v době normalizace, kdy odbory byly již plně podřízeny zájmům stranického aparátu. Stejně tak do značné míry zaniklo předchozí levicové hnutí. Udržel se pouze statečný, ovšem početně slabý disent, odpor se často projevoval v kultuře (v undergroundu, punku apod.). Tam se často angažovali i mladí dělníci, kteří se nebáli šikany, jež často dopadala na odpůrce (nemožnost studovat, přeložení do výroby). I zde se ukazuje, že podobně jako v 50. letech byla stranická byrokracie proti dělníkům značně bezradná. V druhé polovině 80. let pak znovu vznikají některá hnutí – především ekologické skupiny, pacifisté, v souvislosti s Chartou pokračuje boj za lidská práva.

Tradiční metody protestu však na sebe často přivolávaly represí. Nesouhlas se proto začal projevovat jinými formami, tím však zároveň zaniká zkušenost protestů, která se formovala již za Rakouska a v různých proměnách se udržela až do 60. let. Odbory i sociální hnutí tak vstupují do 90. let oslabeny a snaží se znovu formovat svou činnost za změněných podmínek.

K tomu přispěla ještě jedna okolnost. Zkušenost dvaceti let normalizace neumožnila sociálním hnutím navázat na předchozí tradici protestu, kterou většina aktivistů již neznala. Začaly se proto přijímat inspirace z aktivit a diskusí na Západě, které se jim v 90. letech otevřely.

SITUACE NA ZÁPADĚ

Tam dochází k důležité změně v 60. letech, kdy vznikají tzv. Nová sociální hnutí (NSH). Ta přinášejí další témata a formy aktivit a silně ovlivňují dění v 60. letech. Podle části teoretiků, kteří se NSH zabývají, to souvisí s jinou formou kladení požadavků. Zatímco odbory, jako klasický příklad předchozího sociálního hnutí, vedou zejména ekonomický boj (často se zde hovoří o „přerozdělování“), NSH kladou požadavky týkající se rovnosti a důstojnosti (jde především

o „uznání“). Jejich klasickými tématy jsou ekologie, boj proti rasismu, za práva žen, gayů, imigrantů, proti válkám apod.

Debaty kolem NSH je ještě mnohem obsáhlejší, proti koncepci NSH se objevuje také výrazná a oprávněná kritika. Žádné z témat, tvrdí kritici, není úplně nové, všechna existovala již dlouho před 60. lety. Také oddělovat požadavky „prerozdělování“ a „uznání“ není zcela možné, protože za „ekonomickými“ požadavky stojí hodnoty společenské rovnosti a spravedlnosti a naopak řada konkrétních požadavků z bojů za „uznání“ se týká ekonomiky (např. rovné platy a pracovní příležitosti).

Přesto se dá konstatovat, že zde vzniká řada hnutí, které se věnují odlišným tématům než odbory. Ty byly někdy pro odboráře nepřehledné, aktivity NSH se také občas střetly s odbory, když dělníkům přišlo, že je tyto požadavky mohou znevýhodňovat.

Situace se samozřejmě lišila stát od státu. Zatímco např. ve Francii byla výrazná spolupráce studentů a odborů, což určilo i charakter květnových událostí roku 68, zcela jiná situace byla třeba v USA. Důsledkem však bylo, že v 70. letech, když odbory musely čelit útokům neoliberálů, měly často mnohem méně spojenců. Aktivity NSH šly vlastním směrem.

Nová fáze spolupráce pak přišla až v 90. letech spolu s tzv. antiglobalizačním hnutím. V odporu proti WTO, MMF, G8 a dalším institucím, stejně jako proti moci nadnárodních korporací se opět protínalo úsilí odborů a sociálních hnutí. Z protestů v Seattlu tak pochází známé fotky odborářů – řidičů kamionů a ekologů – jak kráčí na demonstraci vedle sebe. To se opakovalo i na řadě dalších akcí. Začalo se rodit vědomí, že proti takto silnému protivníkoví je potřeba napřít všechny síly.

Za připomenutí stojí, že před demonstracemi proti zasedání MMF v Praze, se nám dostalo projevů podpory a solidarity od odborů z celého světa. Stejně inspirující byla debata s jedním z 20 000 ocelářů ze Seattlu, Jeffem Engelsem, který dorazil na protest do Prahy.

BOLÍVIE, ROK 2000

V bolivijském městě Cochabamba došlo k zastavení neoliberálního projektu, který byl ztělesňován snahou o privatizaci vodních zdrojů (včetně dešťové vody).

Tamní hornické odbory, kdysi nejsilnější se 100% členstvím zaměstnanců v odborech, byly během 80. let úplně zničeny. Neoliberální revoluce, kterou máme spojenou s Tatcherovou v Británii a Reaganem v USA, probíhala v Latinské Americe podobně krutě.

Na přelomu let 1999 a 2000 začaly

fragментy odborového hnutí znovu sbírat síly a ptaly se na to, jak mohou znovu začít organizovat pracující v podmínkách neoliberalismu, kdy pracoviště jsou malá a mnohem roztráštěnější a kladou daleko větší důraz na mladé a ženské pracující. Jak se k těmto „novým pracujícím“ vztahovat? Odbory se vydaly do centra města, rozdávaly letáky kolemjdoucím, informovaly je o jejich právech, zřídily informační stánek na náměstí, zvaly neorganizované zaměstnance na setkání. Zkrátka dělaly klasickou mobilizační kampaň, která jim umožnila dostat se do kontaktu s pracujícími, kteří nikdy před tím neměli s odbory nic společného, a u kterých by tradiční nábor na pracovištích byl buď úplně nemožný, nebo vysoce riskantní.

Když pak došlo k vydání zákona o privatizaci vodních zdrojů, měly odbory síť nejrozličnějších organizací a sdružení, která byla schopna vytvořit společnou platformu, jíž nazvali „Koalice na obranu vody a života“. Důležité je, že se odbory naučily nové metody jak organizovat lidi, jak se s nimi dostat do kontaktu a jak s nimi začít spolupracovat. Tyto novinky byly klíčové pro úspěch celého hnutí vrcholícího v únoru 2000, kdy obyvatelé obsadili centrum města, kde v počtu 50 000 – 70 000 diskutovali, debatovali a hlasovali. Podobně jak to dnes známe z káhirského náměstí Tahrír, nebo z náměstí ve Španělsku.

MEXIKO, ROK 2006

Protesty zde zahájil odborový svaz učitelů. V květnu 2006, když byli uprostřed střetu s vládou o zvýšení mezd a zlepšení pracovních podmínek, přišli učitelé s požadavky na psací potřeby, knihy, vybavení a školní uniformu pro všechny studenty zdarma. V chudém regionu okolo Oaxacy je mít v čem jít do školy něco, co si nemůže dovolit každý. Navíc se požadavky stávkujících ještě rozšířily o to, aby byly zajištěny pravidelné návštěvy u lékařů v místních klinikách. Taktéž zdarma.

Ve svých požadavcích tak zahrnuly potřeby nejen své, ale i svých žáků a jejich rodin. Když pak na začátku června uspořádali školští odboráři demonstraci, účastnilo se jí 80 000 lidí, tedy mnohonásobně více, než je jejich členská základna.

V městě Oaxaca se každý rok při těchto protestech obsadí střed města a probíhá zde manifestace. Tentokrát byli všichni odhodláni setrvat, dokud vláda jejich požadavky nesplní. Když policie zaútočila na okupovaný střed města, učitelé se bránili, přidali se k nim i místní a nakonec vytlačili policii zpět. Vzniklo tak to, co někteří autoři nazývají Oaxackou komunou.² Další půlrok spravovalo Lidové shromáždění obyvatel Oaxacy (LSOO) celé město. Školy, nemoc-

nice, zásobování i bezpečnost. Mimo chodem LSOO se skládalo ze 365 skupin a organizací, od studentů přes feministky, ekology, indiány, bojovníky proti chudobě, odboráře atd.

Celé hnutí skončilo, protože bylo příliš důvěřivé vůči vládě. Ta na podzim roku 2006 přišla s návrhem dohody a slibem splnění požadavků. „My splníme vaše požadavky a vše se vrátí do normálních kolejí.“ LSOO podepsalo a druhý den 45 000 vojáků zaútočilo na město. Jako by se na jiném místě a v jiném čase opakoval příběh Pařížské komuny z roku 1871.

TUNISKO, ROK 2011

Komentáře, které jsme mohli číst o dění na severu Afriky, byly víc než povrchní, a soustředily se na roli Facebooku a Twitteru. Sociální sítě byly důležité, stejně jako sítě opozičních aktivistů.³

Žádná tuniská revoluce by ale neproběhla, kdyby radikální odboráři nezískali kontrolu nad Všeobecným svazem tuniských pracujících (CGTT) a nepoužili ho jako hlavní organizační osu. CGTT, dříve součást represivního aparátu prezidenta Ben Aliho, se stal skutečným centrem revoluce. Poskytl kanceláře a zdroje pro organizaci a zázemí pro aktivisty. V momentě, kdy odbory vyhlásily generální stávku, propukly protesty v dalších městech a Ben Ali nakonec opustil zemi. V mnoha městech byli staří zkorumpovaní představitelé nahrazeni novými, kteří podléhali přímé volbě všech obyvatel města a byli kdykoli odvolatelní.

Vlna revoluce se přelila i do Egypta. Velice důležitým dnem pro tamější události byl 2. únor, kdy se policisté, kteří několik předchozích dnů vůbec nebyli v ulicích, objevili v civilu vyzbrojeni noži a kameny na koních a velbloudech a zaútočili na Náměstí Tahrír. A lidé na Tahríru útok odrazili a to fantastickým způsobem. Obsadili sídlo jedné cestovní kanceláře a každého zatčeného policistu v civilu vsadili do tohoto lidového vězení. Ten den zatkl 350 policistů, které později předali armádě.

Lidé zformovali obranné oddíly, lékařské oddíly, postavili na náměstí i provizorní kliniku. Zřídili kontrolní stanoviště a kontrolovali, zda na náměstí nepřicházejí tajní policisté. Ve všech oddílech byly také ženy, které bránily náměstí s kameny v rukou, pomáhaly zraněným a promlouvaly k tisícům posluchačů při projevech. Tím se Náměstí Tahrír stalo dalším příkladem demokracie zdola.

EGYPT: OD DIVOKÝCH STÁVEK K REVOLUCI

Za Mubarakovy vlády byly všechny stávky nelegální. Oficiální odbory byly jen

prodloužením státního aparátu a žádný odpor nepřipouštěly. Stávkové hnutí tak vedli většinou mladí pracující, kteří byli ochotni jít do nelegálních stávek. V pozadí této vlny radikalizace stojí zrod politického odporu proti Mubarakovu režimu, který sahá někde k roku 2000, k demonstracím na podporu palestinské intifády. Egyptský režim totiž úzce spolupracoval s Izraelem na bloádě Pásmu Gazy a stavěl se odmítavě k palestinské intifádě, povstání, které propuklo v roce 2001.

Po mnoha letech to byly první protesty, které v Egyptě poukazovaly na nesouhlas s režimem.

Dalším podobným momentem byly masové protesty proti útoku na Irák v letech 2002 a 2003 (Egypt jako věrný spojenec USA tehdy útok i okupaci podpořil). A konečně od roku 2004 vlna ilegálních stávek, okupací továren, dokonce i stávek v celých průmyslových oblastech. Nejslavnější byla stávka v roce 2006 v Mahalle, kde stávkovalo na 50 000 textilních dělníků.

Všechny tyto kroky vytvořily skupiny aktivistů mezi studenty a pracujícími, kteří formovali opoziční síť. Když došlo k začátku revoluce, tyto síť přivedly na náměstí Tahrír a na náměstí dalších měst statisíce lidí.

Stojí za to si všimnout, že v prvních dnech egyptské revoluce se nekonalo mnoho stávek. Důvodem bylo to, že vláda nechala podniky zavřít (možná právě kvůli obavám ze stávek). V každém případě jakmile se v únoru podniky opět otevřely, vlna stávek zaplavila Egypt. To byla příčina Mubarakova pádu. Navíc díky tomuto dlouholetému procesu vznikly nezávislé odborové organizace a svazy, které se nyní staví proti vládě vojenské rady.

SVĚT SE MĚNÍ

Za posledních deset měsíců se svět hodně změnil. Kromě arabských revolucí a revolt v Egyptě, Tunisku, Libyi, Bahrajnu, Somálsku a nyní v Sýrii je třeba zmínit studentské nepokoje z konce minulého roku: protesty proti penzijní reformě ve Francii, studentské protesty v Británii. Po vlně arabských revolucí přišlo Španělsko a hnutí "Skutečnou demokracii teď". Stále pokračuje boj o to, jak dopadne Řecko.

Ruku v ruce s tím jdou obavy o osud eurozóny, které nedávno vyjádřil bez skrupulí vlivný německý magazín Der Spiegel. Na jeho titulní straně byl nadpis "Náhle a očekávané". Podtitul je "Nekrolog společné měny". Krach eura by odstartoval obrovskou destabilizaci, ve které by se národní kapitály pokusily minimali-

zovat své ztráty na úkor sousedů. Ačkoli Německo nyní hospodářsky roste, je tento růst podmíněn odbytem v Číně. Jakmile se zastaví, zpětná vlna dorazí do Německa a díky jeho hospodářskému významu otrese celou EU.

Ačkoli se v ČR může často zdát, že se nic neděje, realita je mnohem dynamičtější. I proto je důležité, abychom si vzali poučení ze společného boje odborů a sociálních hnutí a vedli náš boj za skutečnou demokracii a sociální spravedlnost až do konce.

1 Pullmann M.: *Konec experimentu*, Scriptorium 2011.

2 Dobrý popis situace např. <http://readingfromtheleft.com/PDF/SP/OaxacaCom-mune.pdf>.

3 Ke vztahu sociálních médií a hnutí: <http://www.isj.org.uk/?id=722>.

4 K nezávislým odborům v Egyptě: <http://menasolidaritynetwork.com/>.

Text vznikl jako úvod k debatě „Odbory včera, dnes a zítra: Role, perspektivy a problémy v době krize a sociálních hnutí“, která se konala za účasti předsedy OS KOVO Josefa Středuly 22. června 2011 v sídle ČMKOS v Praze. Záznam debaty je ke shlédnutí na TV Solidarita (www.solidarita.tv)

UNIVERSALISTICKÝ DOSAH LIDOVÝCH POVSTÁNÍ

ALAIN BADIOU

SVĚŽÍ VÝCHODNÍ ZÁVAN ODNÁŠÍ ZÁPADNÍ BEZVĚTRÍ

Jak dlouho ještě bude nečinný a zachmuřený Západ, ona „mezinárodní komunita“ těch, kteří se stále považují za vládců světa, dávat lekce ukázněnému managementu a spořádaného chování zbytku světa? Ani náhodou není k smíchu vidět dobře placené a vypasené intelektuály, ony ustupující vojáky parlamento-kapitalismu – který už nám slouží pouze jako vyjedený ráj, jehož jménem nabízejí tito vojáci své služby – aby hrůzu nahánějí lid Egypta a Tuniska, ony neposkvřené divochy, zaučovali v praktikách naleštěné západní „demokracie“. Jaká to pateticky umíněná koloniální arogance! Už poslední tři dekády setrváváme v situaci politické mizérie, nenabízí se proto zcela zřejmá domněnka, že jsme to právě my, kdo se v tento čas musí znovu učit vše od lidových povstání? Není konečně nejvyšší čas, abychom si

zblízka znovu vše uvědomili? Vždyť neda-leko kolektivní boj umožnil svrhnout oligarchických a zkorumpovaných vlád, které – a možná především – zastávaly potupnou pozici servilnosti vůči západnímu světu. Ano, měli bychom být na úrovni studentů těchto hnutí a nikoli v rolích jejich stupidních profesorů. Neboť vsadili život – nadání vlastní tvořivosti – právě na tytéž politické principy, které dominantní síly dnešního světa po léta označují za zastaralé. Jedná se zvláště o princip, na nějž Marat nikdy nepřestal upozorňovat: pokud jde o věc svobody, rovnosti a emancipace, my všichni musíme stát na straně lidových protestů.

JSME V PRÁVU REVOLTOVAT

Přesně tak jako v politice, naše státy a ti, kteří z nich mají prospěch (politické strany, zájmové skupiny a ochotní intelektuálové), upřednostňují řízení a koor-

dinovanou správu nad revoltami, dávají přednost mírovým požadavkům a „řádnému přechodu“ k vládě zákona. To, co nám egyptský a tuniský lid připomíná, je, že jedině přiměřený postup proti stanoviskům, která hájí skandální převzetí státní moci, představuje masové povstání. Jediný sjednocující slogan schopný spojit vjedno rozrůzněné cíle a touhy těch, kteří tvoří dav, zní v tomto případě: „vy tam, vypadněte.“ Výjimečný dosah a význam revolty, zejména její kritická moc, leží právě ve faktu, že její sjednocující slogan, který je opakován miliony lidí, udává rozsah toho, co nepochybně a nezvratně bude prvním revolučním vítězstvím: vzlet zvoleného člověka. A ať se poté přihodí cokoli, přesto tento triumf lidového boje proti přirozenému harmonickému vývoji bude navždy vítězným. Teď, kdy bouře proti státní moci mohou být naprosto úspěšné, vyplývá najevo jejich universalistický rozsah. Vítěz-

▲ Francouzský filozof Alain Badiou rehabilituje pojem komunismu

ství poukazuje na horizont, jemuž jakákoli kolektivní akce nezátížená autoritou zákona sama uděluje obrysy – to kdysi Marx nazval „rozkladem státu“. Povědomí o tom, že lidé jednoho dne, svobodně sdružení a organizováni ve své kolektivní mohutnosti, budou s to překonat smrtelné násilí státu. To je důvod, proč idea po celém světě provokuje ničím neomezený entuziasmus a mačká spoušť revoluce, jež bezpodmínečně překoná autoritu moci.

Z JISKRY MŮŽE VZPLANOUT POŽÁR

Začíná to sebevraždou, sebeobětující upálením člověka, jenž byl degradován na nezaměstnaného a jemuž byl odepřen přístup i k mizernému obchodování, přes které si mohl alespoň zajistit živobytí (...). Za několik dní se toto gesto rozšířilo a jen pár týdnů trvalo, než miliony lidí vykřikovaly svou radost na různých náměstích. A to znamenalo začátek katastrofy pro mocné potentáty. Co je kořenem této skvostné expanze? Jsme svědky nového typu epidemie svobody? Nikoli. Jak básnicky prohlásil Jean-Marie Gleize: „Rozšiřování revolučního hnutí není způsobeno zamořováním. Ale ozvěnou. Co si zde vyplývá na povrch a co si se zde rozléhá v podobě šokové vlny, jež je vyzařována čímsi, co se přihodilo kdesi daleko.“ Pojmenujme tuto ozvěnu „událostí“. Událost je náhlé stvoření, nikoli nové skutečnosti, nýbrž nesčetné nových možností. Žádná z možností však není opakováním toho, co je již známo. A to je onen důvod, proč obskurantní tmáři opakují: „toto hnutí požaduje demokracii“ (tím se naznačuje, že požadují právě tu demokracii, které se těšíme na Západě), nebo také: „toto hnutí sleduje sociální zlepšení“ (to však odkazuje na průměrný blahobyt našeho bezvýznamného západního šosáka). Vznikající takřka z ničeho, ozývající se však všude, vynalézá lidové hnutí doposud neznámé možnosti

pro celý svět. Stěží někde v Egyptě zaslechne slovo „demokracie“. Tam se vede řeč o „novém Egyptě“, o „skutečném egyptském lidu“, o ústavodárném shromáždění, o naprostých proměnách v každodenním životě, o neslýchaných a dříve neznámých možnostech. Je zde naprosto nová rovina, která následuje poté, co tento starý Egypt již přestane existovat. Nová rovina, dimenze se vznítla z jiskry povstání. Tato rovina takřkajíc stojí mezi vyhlášením „adaptační změny“ v rámci rovnováhy sil a mezi udržením si nových povinností. Mezi výkřikem mladého Tunisana: „My, děti dělníků a sedláků, jsme silnější než zločinci“, a toho, co prohlásil mladý Egypťan: „Počínaje dnešním dnem, 25. ledna, беру věci a záležitosti mé země do svých vlastních rukou.“

LID, JEDINÝ LID JE TVŮRCEM SVĚTOVÝCH DĚJIN

Je úžasné pozorovat, jak vlády a média u nás na Západě považují povstalice na náměstí v Káhiře za reprezentanty „egyptského lidu“. Jak je to možné? Není přeci pro ně lid, jediný rozumný a zákonný lid právě a jen ten, který je zredukován na statistikou většinu při hlasování či při volbách? Jak se mohlo najednou stát, že stovky rebelů reprezentují populaci o osmi milionech? Tak zní lekce, která by neměla být zapomenuta a kterou my zapomeneme. Za jistou hranici oddanosti, houževnatosti a odvahy může lid vskutku soustředit celou svou existenci na náměstí, široké bulváry, některé továrny či univerzity... Nechtě je celý svět svědkem lidové statečnosti a především s ní spjaté tvořivosti. Tyto výtvořky prokazují, že zde, zde je Lid. Jak jeden egyptský rebel důrazně prohlásil: „dříve jsem sledoval televizi, teď televize sleduje mne.“ Během velkých kroků události lid tvoří právě ti, kteří vědí, jak překonat problémy zapříčiněné onou událostí. Tedy,

v případě převzetí náměstí: jídlo, noclehy, hlídači, prosebníci, ochranné činnosti a vše další zůstává přesně tak, aby místo události, místo, jež je symbolem, bylo udrženo pod ochranou lidu, a to za každou cenu. Problémy, které se na úrovni stovek a tisíců vzbouřených lidí, zmobilizovaných ze všech koutů země, zdály neřešitelné, ještě získaly na významu, když se v danou chvíli stát prakticky vytratil. Řešit neřešitelné problémy bez jakékoli asistence státu se stává údělem a osudem události. Lid, a to je charakteristické, vzniká náhle a v neurčitelný čas právě tam, kde se sám rozhodne shromáždit.

BEZ KOMUNISTICKÉHO HNUTÍ NENÍ ŽÁDNÉHO KOMUNISMU

Lidové povstání, o němž mluvíme, se zcela zřejmě obejde bez strany, bez hegemonní organizace, bez uznaného vůdce. Časem můžeme zhodnotit, zda tyto vlastnosti jsou spíše výhodou či slabostí. Avšak každopádně nás nutí k tomu, abychom toto hnutí v čisté formě, bezpochyby nejčistější od dob Pařížské komuny, nazývali komunistickým hnutím. „Komunismus“ zde znamená: společné vytváření kolektivního osudu. Toto „společné“ nese dva specifické rysy. První rys je všeobecný, reprezentující lidstvo z určitého místa jako celek. Na tomto místě nalezneme kdekoho, kdo lid tvoří, každé slovo je zde vyslyšeno, každý návrh prozkoumaný, jakékoli problémy jsou řešeny. Za další, ono „společné“ překonává všechny podstatné rozpory, o kterých stát tvrdí, že ztělesňuje jejich výlučného řešitele, neboť stát samojediný je prý schopen rozpory spravovat a řídit, avšak aniž by je kdykoli překonal. Rozpory mezi vzdělanci a manuálně pracujícími, mezi muži a ženami, mezi chudými a bohatými, mezi Muslými a Kopty¹, mezi rolníky a rezidenty v Káhiře. Tisíce nových možností řešení těchto rozporů vyvstává v předem neurčitelném momentu, řešení rozporů, vůči kterým je stát, respektive jakýkoli stát, naprosto slepý.

Někdo se stal svědkem, jak mladá doktorka pečující o zraněné spí uprostřed kruhu, který tvořili „zuřiví“ mladíci, již byli klidnější než kdy dříve; všichni věděli, že se nikdo neopovází dotknout se jejího vlásku. Někdo stejně tak viděl, jak skupina inženýrů naléhavě žádá mladého obyvatele předměstí, aby udržel toto místo a ochránil hnutí svou rázností v boji. Někdo zase pozoroval řadu křesťanů, jak pozorují, stojí a chrání skloněné muslimy při modlitbě. Jiný pro změnu zaznamenal, jak různí obchodníci živí a podporují nezaměstnané a chudé. Někdo, jak si anonymní kolemjdoucí vzájemně povídají. Člověk by mohl vypočítávat tisíce příznaků toho, jak individuum jedná, když je ve velkém kotli dějin. Všechny tyto situace a tyto

nápady a myšlenky spoluvytvářejí komunistické hnutí. Po dobu dvou století jediným politickým problémem bylo, jak etablovat po dlouhou dobu myšlenky a invence komunistického hnutí. Jedině reakcionářské tvrzení prohlašuje, že „je to nemožné a vskutku zhoubné – věrme státu.“ Slávu tuniskému a egyptskému lidu, neboť vyvolal pravdu a jedinou politickou povinnost: organizovanou svědomitost ke komunistickému hnutí, jež přebírá otěže státu.

NEHCEME VÁLKU, ALE NEBOJÍME SE JÍ²

Mírumilovná poklidnost gigantických demonstrací již byla zmiňována všude a tato poklidnost byla spojována s ideálem volební demokracie, který byl hnutí uměle přidělen. Nicméně však zdůrazněme, že stovky povstalců byly zabity a rebelové jsou nadále zabíjeni dennodenně. Ve více než jednom případě byli zavražděni bojovníci mučedníci události: zemřeli ve jméno ochrany hnutí. Politická a symbolická místa povstání musela být ochráněna, a to i za cenu prostředků zuřivého boje proti policejním a dalším ozbrojeným jednotkám ohroženého režimu. Kdo pomstí jejich životy

a mládí těch, kteří pocházeli z nejchudších komunit? „Střední třída“ – o které pošetily Michèle Alliot-Marie řekl, že na ní a jenom na ní závisí demokratický výsledek události – by si měla pamatovat, že v rozhodujících momentech byla naléhavost povstání zaručena pouze a jen pomocí neomezeného a zuřivého angažování lidových jednotek. Obranné násilí je nevyhnutelné. (...) Může si někdo doopravdy a vážně myslet, že těmto nespočetným iniciativám s krutými oběťmi je jediným a hlavním cílem umožnit lidu, aby mohl „volit“? „Volit“ mezi Souleimanem a El Baradeiem? (Tato volba se nenápadně blíží volbě mezi Coca-Colou a Pepsi Colou, mezi Sarkozym a jeho bývalým socialistickým doplňkem Strauss-Kahnem.) Je toto skutečně jedinou lekcí tohoto vznešeného dění?

Nikoli, a tisíckrát ne! Lid Tuniska a Egypta k nám mluví jasně: vyburcujte se, vybudujte veřejný prostor pro komunistické hnutí, ochraňte jej každými prostředky, zatímco následně budete vynalézat postup pro další akce; taková je realita politiky lidové emancipace. Jistě, arabské státy nepředstavují jediné země, které jsou proti vlastnímu lidu, a proto jsou, nehledě na volební hlasování,

nelegitimní. Cokoli se stane, tuniská a egyptská povstání mají univerzální význam. Vytvářejí nové možnosti, a tak je jejich hodnota a význam skutečně mezi-národní.

1 Koptové – jejich předkové již v prvních staletích n. l. přijali v Egyptě křesťanství.

Pozn. překladatele.

2 Badiou naráží na Maova slova; viz knihu Mao Ce-Tung: O praxi a rozporu (především Žižkovu předmluvu, v níž se pojednává i Badioův maoismus), která je recenzována v tomto čísle. Pozn. korektora.

3 Pomlka v obratu „mezi-národní“ byla doplněna překladatelem za účelem odlišit úvodem zmíněnou „mezinárodní komunitu“ Západu – jež ztělesňuje falešný univerzalizmus, o němž Badiou hovoří v knize Svätý Pavel: Zakladatel univerzalizmu a jímž je např. globální kapitalismus – od pravého univerzalizmu mezi národy, který se týká právě severoafrických lidových hnutí. Pozn. překladatele v úpravě korektora.

Přeložil Tomáš Korda.

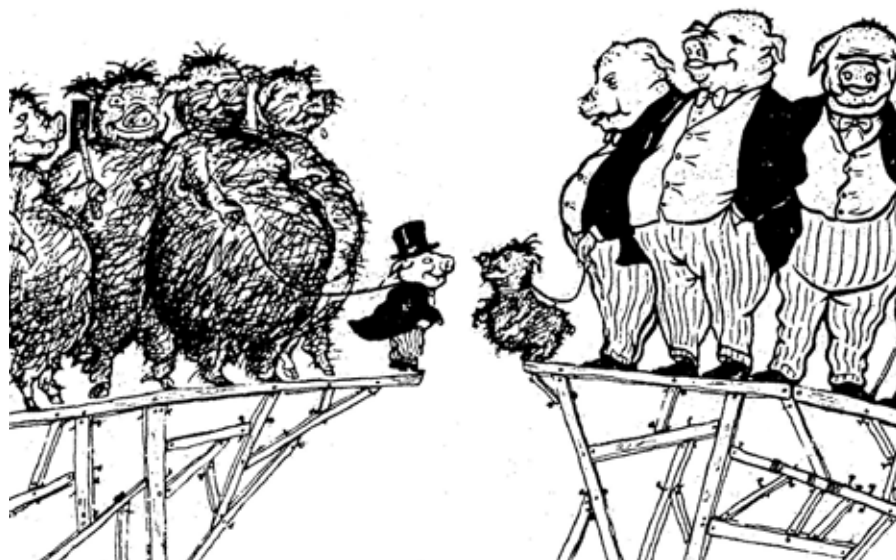
Překlad korigoval a doplnil Lukáš Matoška.

Převzato z: www.lacan.com

STÁTNÍ KAPITALISMUS: SPOLEČNÉ A ODLIŠNÉ RYSY STÁTNÍHO KAPITALISMU A DĚLNICKÉHO STÁTU

TONY CLIFF

Přetiskujeme další kapitolu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize Státní kapitalismus v Rusku.

Žádný z marxistických teoretiků nebude pochybovat o tom, že pokud by koncentrace kapitálu dosáhla takového stupně, že by jeden kapitalista, kolektiv kapitalistů či stát koncentroval ve svých rukou veškerý národní kapitál, přičemž konkurence na světovém trhu by i nadále pokračovala, zůstane takováto ekonomika i nadále ekonomikou kapitalistickou. Zároveň by však všichni marxističtí teoretici namítli, že dlouho předtím, než by k takovéto koncentraci mohlo dojít, by antagonismus mezi proletariátem a buržoazií přinesl vítěznou socialistickou revoluci, a nebo by rozpor mezi kapitalistickými státy vedl k tak destruktivním imperialistickým válkám, že by to přineslo zkázu celé společnosti.

Státní kapitalismus je teoreticky možný. Zároveň však není pochyb o tom, že evolučním vývojem by soukromý kapitalismus nikdy nedokázal soustře-

dit celý společenský kapitál do jediných rukou. Trockij jasně vysvětlil, proč by se to nemohlo stát.

Teoreticky je skutečně možné představit si situaci, kdy buržoazie jako celek tvoří jedinou akciovou společnost, která prostřednictvím svého státu spravuje celou ekonomiku. Ekonomické zákony takového režimu pak nepředstavují žádné tajemství. Jak dobře víme, jednotlivý kapitalista nezískává ve formě zisku tu část nadhodnoty, kterou vytvářejí přímo dělníci v jeho vlastním podniku, nýbrž podíl z celkové nadhodnoty celé země, úměrný velikosti jeho vlastního kapitálu. Ve „státním kapitalismu“ by se tento zákon rovné míry zisku realizoval nikoli živelně - konkurencí mezi různými kapitály - ale okamžitě a přímo prostřednictvím státního účetnictví. Takovýto režim však nikdy neexistoval a vzhledem k hlubokým rozporům mezi jednotlivými vlastníky ani nikdy existovat nebude. A to tím spíše, že stát jakožto jediný subjekt kapitalistického vlastnictví by se stal až příliš lákavým cílem pro sociální revoluci.

Poslední dva faktory - „rozpory mezi jednotlivými vlastníky“ a skutečnost, že stát jako „jediný subjekt kapitalistického vlastnictví by se stal příliš lákavým cílem pro sociální revoluci“ - vysvětlují, proč je tak nepravděpodobné, že by se tradiční kapitalismus postupně rozvíjel až do dosažení 100% státního kapitalismu. Avšak vylučují tyto dva faktory možnost, že po svržení vládnoucí dělnické třídy nebude obnoven tradiční kapitalismus, ale státní kapitalismus? Revoluční proletariát již koncentroval výrobní prostředky do jediného tělesa, čímž eliminoval první faktor. Pokud jde o druhý faktor, že jakýkoli útlak a vykořisťování pracujících ze strany státu činí stát „lákačným ... cílem pro sociální revoluci“, tak ten může být eliminován jen politickým vyvlastněním dělnické třídy, jež je tím pádem totožné s jejím ekonomickým vyvlastněním.

Jediným argumentem, který by zpochybňoval možnost existence státního kapitalismu, je, že pokud bude stát držet v rukou veškerý kapitál, ekonomika přestane být kapitalistická. Jinými slovy státní kapitalismus teoreticky nemůže existovat. Tento argument byl skutečně vysloven, a to Burnhamem, Dwigthem MacDonal-dem a dalšími. Tak například Burnham píše:

Pojem „státní kapitalismus“ vznikl nejspíše kvůli nedorozumění ... Když stát vlastní pouze část - a to menší část - ekonomiky, zatímco zbytek zůstává v rukou soukromých kapitalistů, pak můžeme hovořit o „státním kapitalismu“ jakožto o malém státním sektoru. Neboť jak

jsme viděli, ekonomika zůstává ve svém základě kapitalistická a státem vlastněný sektor přináší přímý prospěch kapitalistickému sektoru. Avšak „kapitalistický“ charakter „státního kapitalismu“ nevyplývá ze samotného státního sektoru. Pokud soukromý sektor zmizí, nebo se stane zanedbatelným, pak zmizí i kapitalismus. Není žádným paradoxem, že 10 krát 10% státního kapitalismu se nerovná 100% kapitalismu, nýbrž 0% kapitalismu. Násobením se totiž týká státu a ne kapitalismu. Ačkoli bychom mohli použít i složitější matematiku, můžeme uvést analogii, že 10% státní kapitalistického hospodářství představuje pouze 90% kapitalistické ekonomiky, takže 100% (či dokonce 80% nebo 70%) státní ekonomiky by kapitalismus úplně eliminovalo.

Samozřejmě. Pokud je státní kapitalismus protimluv, pak můžeme název společnosti, ve které převažuje konkurence na světovém trhu, zbožní výroba, námezdní práce, atd., libovolně změnit. Můžeme jí říkat manažerská společnost nebo byrokratický kolektivismus a libovolně určit její zákony. Burnham říká, že v manažerské společnosti nepřetržitě poroste výroba (str. 115-6), že nikdy nevypukne kapitalistická krize z nadvýroby (str. 114), nikdy nebude existovat nezaměstnanost, že manažerská společnost rozvine zaostalé země tak (str. 154-5), že se budou vyvíjet ke stále větší demokracii (str. 145-7) a díky tomu si získá nadšenou podporu mas (str. 160). Shachtman nám naproti tomu říká, že byrokratický kolektivismus je barbarství.

Pokud by dnes ožil Adam Smith, měl by velké potíže při hledání společných rysů mezi hospodářstvím řekněme nacistického Německa se svými obrovskými monopolními organizacemi, se státní regulací distribuce surovin, se státní regulací pracovního trhu, státními zakázkami představujícími více než polovinu národního důchodu, atd., a mezi výrobou v devatenáctém století, založenou na zaměstnávání několika, či několika desítek dělníků, volné hospodářské soutěži mezi podniky, aktivní účastí kapitalistů v organizaci výroby, neexistenci kapitalistických krizí z nadvýroby, ap. Avšak studium postupného rozvoje kapitalismu z jednoho stádia do dalšího nám umožní pochopit, co mají obě tyto ekonomiky společného a že zákonitosti obou těchto ekonomik jsou kapitalistické. Rozdíl mezi ruskou ekonomikou a ekonomikou nacistického Německa je mnohem menší, než rozdíl mezi nacistickou ekonomikou a hospodářstvím v době Adama Smitha. Pouze fakt, že si ruská ekonomika neprošla plynulým vývojem skrze fázi monopolního

kapitalismu nám činí obtížné rozpoznat podobnost ruské ekonomiky s tradičním monopolním kapitalismem. A ze stejného důvodu nevidíme ani rozdíly mezi státním kapitalismem a tradičním kapitalismem na jedné straně a dělnickým státem na straně druhé.

Vezmeme-li v úvahu, že státní kapitalismus je extrémní teoretický limit, kterého může kapitalismus dosáhnout, je zřejmé, že se jedná o nejvzdálenější bod, kam až může kapitalismus dojít. Je negací kapitalismu v rámci kapitalismu samotného. A obdobně, uvážíme-li, že dělnický stát je nejnižším stupněm nově socialistické společnosti, je zřejmé, že musí mít nutně mnoho společných rysů se státním kapitalismem. To, co je od sebe rozlišuje, je fundamentální rozdíl mezi kapitalistickým systémem a socialistickým systémem. Porovnáním státního kapitalismu a tradičního kapitalismu na jedné straně s dělnickým státem na straně druhé se ukáže, že státní kapitalismus je přechodnou fází mezi kapitalismem a socialismem před socialistickou revolucí, zatímco dělnický stát je přechodnou fází od kapitalismu k socialismu v období po socialistické revoluci.

STÁTNÍ KAPITALISMUS – ČÁSTEČNÁ NEGACE KAPITALISMU

Státní regulace hospodářství jsou již samy o sobě částečnou negací zákona hodnoty. A to i v případě, že stát dosud není výhradním vlastníkem výrobních prostředků.

Zákon hodnoty předpokládá, že regulace ekonomiky probíhá živelně vlivem konkurence na trhu. Určuje tak směnné poměry mezi různými hospodářskými odvětvími a vysvětluje, jak se rodí vztahy mezi lidmi. Avšak nikoli ty vztahy, které jsou vidět na první pohled, nýbrž vztahy, jež jsou zakryté mystikou trhu. Zákon hodnoty platí ve své úplnosti pouze tehdy, pokud jsou splněny podmínky volné soutěže, tj. když je zajištěn volný pohyb kapitálu, zboží a pracovních sil. I ty nejjednodušší formy monopolní organizace proto již zákon hodnoty do jisté míry ruší. Takže pokud stát reguluje alokaci kapitálu a pracovních sil, ceny komodit apod., je to určitě částečná negace kapitalismu. Obzvláště to platí v případě, když se stát stane důležitým odběratelem výrobků. K této otázce se Lenin vyjádřil takto:

Když kapitalisté vyrábějí produkty pro armádu, čili za státní peníze, je zřejmé, že se už nejedná o „čistý“ kapitalismus, nýbrž o zvláštní formu národního hospodářství. Čistý kapitalismus znamená výrobu zboží. A zbožní výroba představuje práci pro neznámý, volný trh. Ale kapitalisté vyrábě-

jící pro zbrojní účely vůbec nepracují pro trh. Plní zakázky vlády a ve většině případů vyrábí za peníze ze státního rozpočtu.

S rostoucí monopolizací ekonomiky se zákon hodnoty ruší ve stále větším rozsahu. Bankovní kapitál získal společenskou formu dlouho předtím než průmyslový kapitál. Jak Marx poznamenal: „Bankovní systém ... vlastně představuje formu společného účetnictví a distribuce výrobních prostředků na celospolečenské úrovni. Avšak jen formu.“

To platí zvláště tehdy, když se stát stane hlavním aktérem investic do peněžního kapitálu. Extrémní případ nastane, když kapitalistický stát vezme bankovní systém do vlastních rukou.

Kapitalistické soukromé vlastnictví je tedy částečně rušeno monopolními strukturami. Zatímco v podmínkách volné soutěže byl kapitalista suverénním vlastníkem svého soukromého majetku, v monopolním kapitalismu, a obzvláště v jeho extrémní formě - ve státním kapitalismu, již jednotliví kapitalisté nemají nad výrobními prostředky úplnou kontrolu. V akciových společnostech je kapitálu „přímo vtisknuta podoba společenského kapitálu ... Je to rušení kapitálu jakožto soukromého vlastnictví v mezích samotné kapitalistické výroby.“

Zvláště to platí tehdy, když stát reguluje kapitálové toky. V takovém případě totiž mizí svoboda volného nakládání se soukromým majetkem. Soukromý kapitál mizí, zatímco vykořisťování pokračuje. Extrému je pak dosaženo ve chvíli, kdy stát převezme výrobní prostředky do vlastních rukou. Tehdy ztrácí kontrolu nad svým podílem společenského kapitálu i samotný akcionář.

Kromě toho také státní kapitalismus částečně ruší pracovní sílu jakožto zboží. K tomu, aby pracovní síla měla podobu „čistého“ zboží na trhu, jsou nezbytné dvě podmínky. Za prvé, dělník musí být „osvobozen“ od vlastnictví výrobních prostředků. A za druhé, prodeji jeho pracovní síly nesmí bránit žádné legislativní překážky. V rámci státní regulace pracovního trhu, například v podmínkách fašismu, ztrácí dělník možnost volně prodávat svou pracovní sílu. Pokud se skutečným vlastníkem výrobních prostředků stane stát, pak zaměstnanec zcela ztrácí možnost vybrat si svého zaměstnavatele. Velmi omezená je také volba místa výkonu práce. Pokud navíc ve státním kapitalismu dochází ke stagnaci mezd, nucené mobilizaci, atd., pak tato svoboda mizí dvojnásob.

Částečná negace zákona hodnoty však ekonomiku od tohoto zákona neosvobozuje. Právě naopak. Ekonomika jako celek je tomuto zákonu podřízena v ještě větší

míře. Rozdíl spočívá pouze ve formě, jakou se zákon hodnoty projevuje. Když jeden monopol zvyšuje svou míru zisku oproti ostatním průmyslovým odvětvím, tak buď zvyšuje svůj podíl z celkové nadhodnoty, nebo zvyšuje míru vykořisťování svých dělníků, které nutí vytvářet více nadhodnoty. Když je jedno průmyslové odvětví dotováno státem a příslušné zboží se prodává za cenu nižší než činí jeho výrobní náklady, pak se část celkových výrobních nákladů jednoduše přesouvá z jednoho odvětví do druhého. Když stát reguluje ceny, východiskem jsou vždy výrobní náklady. Za všech těchto podmínek, bez ohledu na jejich konkrétní podobu, stále přetrvává antagonismus mezi námezdní prací a kapitálem, stále je produkována nadhodnota, a ta se stále přeměňuje na kapitál. Souhrnná pracovní doba všech dělníků ve společnosti a její podíl věnovaný výrobě životních potřeb dělníků určuje míru vykořisťování a míru nadhodnoty. Celková pracovní doba, věnovaná výrobě nových výrobních prostředků, udává míru akumulace. Přestože cena jednotlivých komodit nevyjadřuje svou přesnou hodnotu (to se nedělo, až na náhodné výjimky, ani v tradičním kapitalismu), rozdělení celkového společenského produktu mezi různé třídy, stejně jako rozdělení výroby na akumulaci a spotřebu, je na zákonu hodnoty závislé. V případě, že stát je vlastníkem všech výrobních prostředků a vykořisťuje dělníky, a že světová ekonomika je dosud nejednotná a atomizovaná, pak se tato závislost projeví ve své nejčistší a nejpřímější podobě.

STÁTNÍ KAPITALISMUS – PŘECHOD K SOCIALISMU

Vše, co centralizuje výrobní prostředky, centralizuje zároveň i dělnickou třídu. Státní kapitalismus tuto koncentraci dovádí až na nejvyšší možný stupeň v rámci kapitalistického systému. Státní kapitalismus tedy koncentruje dělnickou třídu v té nejvyšší možné míře.

Dílčí negace kapitalismu v rámci kapitalistických výrobních vztahů znamená, že výrobní síly, které se rozvíjejí v lůně kapitalistického systému, narůstají do té míry, že je kapitalistická třída nucena sáhnout po „socialistických“ opatřeních, a podřídit je vlastním potřebám. „Na vzdory svým tužbám jsou tak kapitalisté vtahováni do nového společenského řádu - do přechodného společenského zřízení, jež tvoří rozhraní mezi naprosto svobodnou hospodářskou soutěží a kompletní socializací.“

Výrobní síly jsou již na kapitalismus příliš silné a do ekonomiky proto vstupují „socialistické“ prvky (Engels tento jev

nazval „invazí socialistické společnosti“), které jsou však podřízeny zájmům zachování kapitalismu. Je to stejný druh situace, jako když je dělnická třída v nedostatečně rozvinutém dělnickém státě nucena používat řadu buržoasních opatření (např. kapitalistický zákon distribuce) v zájmu budování socialismu.

Státní kapitalismus a dělnický stát jsou dvě etapy v období přechodu od kapitalismu k socialismu. Státní kapitalismus je extrémním protikladem socialismu, ale současně je s ním v dialektické jednotě.

Zatímco ve státním kapitalismu je námezdní práce částečně zrušena tím, že zaměstnanec nemá možnost vybrat si svého zaměstnavatele, pod diktaturou proletariátu je rušena tím, že dělníci jako kolektiv již nejsou „odděleni“ od výrobních prostředků. V dělnickém státě přestává být práce zbožím. „Prodej“ pracovní síly se zde liší od prodeje pracovní síly za kapitalismu, protože jednotlivci v dělnickém státě svou práci neprodávají, ale vynakládají ji na potřeby svého kolektivu. Pracovní síla skutečně přestává být zbožím, neboť zde dochází jen ke směně mezi dělníky jako jednotlivci a mezi týmiž dělníky jako kolektivem. A nikoli mezi dvěma subjekty, jež jsou mimo tuto směnu na sobě nezávislé. Zatímco státní kapitalismus přináší fúzi odborů se státem vedoucí až k jejich zániku, v dělnickém státě se vliv odborů zvýší na maximum. Zatímco státní kapitalismus dále rozvíjí totalitní charakter státu, dělnický stát přináší společnosti nejvyšší stupeň demokracie, kterou kdy poznala. Státní kapitalismus znamená extrémní podmanění dělnické třídy kapitalistickou třídou, kontrolující výrobní prostředky. Dělnický stát vede k potlačení kapitalistů dělnickou třídou, kontrolující výrobní prostředky.

Lenin jasně formuloval vztah mezi státním kapitalismem a socialismem těmito slovy:

Opatření, nazvaná německými Plechanovy (Scheidemannem, Lenschem a dalšími) „Válečný socialismus“, je ve skutečnosti válečný státní monopolní kapitalismus. Ještě jasněji to můžeme říci tak, že se jedná o vojenskou organizaci práce pro dělníky a vojenskou obranu kapitalistických zisků.

Avšak pokud bychom se pokusili nahradit junkerské kapitalisty a statkářsko-kapitalistický stát revolučně-demokratickým státem, jenž by revoluční cestou zlikvidoval všechna privilegia a zavedl tak co možná nejširší demokracii, poté bychom shledali, že státně-monopolní kapitalismus znamená nutně a nevyhnutelně krok směrem k socialismu.

... Socialismus znamená prostě jen

další krok vpřed od státně-kapitalistického monopolu. Jinými slovy, socialismus není ničím jiným, než státně-kapitalistickým monopolem, avšak v rukou všeho lidu. A právě tímto momentem monopolní kapitalismus končí.

Bucharin, který se otázkou státního kapitalismu podrobně zabýval, formuloval vztah mezi státním kapitalismem a diktaturou proletariátu velmi jasně:

V systému státního kapitalismu je ekonomickým subjektem kapitalistický stát - kolektivní kapitalista. V diktatuře proletariátu je ekonomickým subjektem proletářský stát - kolektivně organizovaná dělnická třída. „Proletariát je tak organizovaný jako státní moc.“ Za státního kapitalismu slouží výrobní proces k produkci nadhodnoty, která padá do rukou kapitalistické třídy, a ta se ji pak snaží využít ke zvyšování produkce. Pod diktaturou proletariátu je výrobní proces naopak prostředkem pro plánované uspokojování společenských

potřeb. Systém státního kapitalismu je nejúplnější formou vykořisťování mas hrstkou oligarchů. Diktatura proletariátu činí jakékoliv vykořisťování zcela nemyslitelné, neboť přetváří kolektivní kapitalistické vlastnictví se soukromo-kapitalistickou formou do kolektivního vlastnictví proletářů. Bez ohledu na formální podobnost se tyto dva systémy svým obsahem diametrálně liší. Tento antagonismus vede k nesmiřitelnému nepřátelství mezi těmito systémy. A to navzdory jejich formální podobnosti. Tak například, všeobecná pracovní povinnost za státního kapitalismu znamená zotročení dělnických mas. Naproti tomu, v diktatuře proletariátu si masy organizují práci sami. V prvním případě vede mobilizace do průmyslu k posílení moci buržoazie a posílení kapitalistického režimu, zatímco v druhém případě znamená posílení socialismu. Za státního kapitalismu využívá stát všech forem útlaku k tomu, aby zajistil, rozšířil a prohloubil proces vykořisťování.

Během diktatury proletariátu představuje státní moc naopak nástroj k budování komunistické společnosti. Stručně řečeno, zásadní rozpor mezi těmito formálně podobnými systémy je zde zcela určen rozdílem ve způsobu organizace - jejich protikladnými třídními charakteristikami.

Ještě dávno před Leninem a Bucharinem vyjádřil v podstatě stejné myšlenky už Engels ve svém díle Anti-Dühring.

Čím více výrobních sil [stát] převeze, tím více se stává skutečným kolektivním orgánem všech kapitalistů a tím více obyvatel vykořisťuje. Kapitalistický vztah není zrušen. Dosahuje naopak svého extrému. Avšak v tomto extrému se mění ve svůj protiklad. Státní vlastnictví výrobních sil není sice řešením konfliktu, ale ukazuje cestu, která k řešení vede.

Přeložil: Vítězslav Lamač

zdroj: <http://www.marxists.org/archive/cliff/works/1955/statecap/index.htm>

VĚC MAŠÍNOVÝCH STÁLE NEKONČÍ

PETR UHL

▲ Někteří disidenti dlouhodobě kritizují ideologická zneužívání minulého režimu

Po rozhodnutí vlády, že ministr obrany Vondra poletí zvláštním letadlem do USA na pohřeb Ctirada Mašína a bratry vyznamenaná, vyšly v Právu komentáře, které kritizovaly cestu a zvláště ocenění, zpochybňovaly i existenci „třetího odboje“.

Ale jen komentář Miroslava Kačora označil akci skupiny, jíž se zmocnila devít set tisíc korun, za loupežnou vraždu. Napsal, že peníze pak „lupiči prohýřili, aniž jedinou korunu investovali do odboje“. Vraždu pokladníka Josefa

Rošického, převážejícího výplaty, naplánovali. Za peníze si koupili motorky, oblečení, vodní pumpu do svého domu a gauč. Naplánovali také vraždu policisty Jaroslava Honzátka, k níž si přinesli i chloroform. A to jsou národní hrdinové, oslavovaní a oceňovaní státem!

Vynaloženými statisíci na cestu svého ministra jsou pohoršení i váleční veteráni. Vondra ale vysvětloval, že jeho cesta a nejvyšší české vojenské vyznamenání Zlatá lípa přispějí k debatě o minulosti. Jenže tento týden poslanci vládní koalice zamítli ve Sněmovně návrh soc. dem., aby se o Vondrově cestě a vyznamenání debatovalo.

Miroslav Kačor ve své knize Svědomí hrdinů píše o podezření, že Mašínovi jednali v částečné režii StB, byť i nevědomě. Tyto spekulace jsou asi nepravdivé, měly by se ale objasnit. Co takhle založit ústav pro zkoumání vlivu, jenž i dnes má StB na chápání politiků a novinářů – a tím i veřejnosti?

I kdyby se ozbrojený boj uznal za možný způsob odporu proti diktatuře, což já uznat nemohu, byly činy Mašínových nepřiměřené situacím, jež sami vyvolali. Pravice klame ve snaze získat si oblibu lidí. Od stalinistů se jistě liší, nepopravuje a nemučí. Podstata obou jednání je ale tatáž – zotročení třídního či jiného

politického boje při černobílém nazírání na svět a na minulost, onen manichejský svár dobra a zla.

K tomu slouží Ústav pro studium totalitních režimů. V roce 2008 jeho ředitel Pavel Žáček použil výpovědi strýce Mašínových z roku 1953 před StB, poté odsouzeného a popraveného. Žáček řídí neformálně ústav i dnes, za ředitele Daniela Hermana.

Málo se píše, že pohnutky Mašínových byly asi trojí: antikomunistický boj, získání vážnosti u lidí (v americké armádě) a touha se obohatit. Poměr jejich motivů se dnes nezkoumá. Veřejnost má ale právo seznámit se s archivními materiály a jejich zhodnocením, a to jak z archívů KSČ, tak StB, nejen tedy s vybranými a účelově interpretovanými záznamy o výsledcích lidí snažících se vyhnout trestu smrti.

Má ale i právo vědět, jak dopadne prověrka skončené věci, tedy na jiné posouzení, než bylo vadné zastavení trestního stíhání skupiny Mašínových v létě 1995 pro jeho údajné promlčení. Dnes by to bylo jen formální, i když jeden pachatel, Josef Mašín, žije. Akademická by byla i stížnost pro porušení zákona v jejich věci, kde se politicky záměrně nevedlo řízení proti uprchlým a věc nikdy neprojednával soud.

Vyšlo v Právu 3. 9. 2011.

RODINA, FIRMA, VANA ČI ZNÁMKY ANEB EKONOMICKÁ ANALÝZA PRO ZAČÁTEČNÍKY

JANA GLIVICKÁ

▲ Důsledky přílišných veřejných výdajů pro vanu britské ekonomiky

Je to krádež! Výstražná kontrolka zabliká v hlavě nejednomu přesvědčenému voliči pravice při zmínce o přerozdělování. Oliver Darcy, člen americké skupiny Exposing Leftists (Odhalování levičáků), se rozhodl přiblížit studentům vysokých škol hrozbu, jež neopouští vysokopříjmové skupiny. Myšlenka to byla jednoduchá, možná až příliš.

Oliver s kameramanem za zády zastavoval studenty a tázal se jich na názor na vyšší zdanění lidí s vyššími příjmy. Když s tímto krokem souhlasili, nasadil veškerou sílu analogie – požadoval, aby podepsali petici za přerozdělování studijních výsledků. Tak jako bohatí se mají vzdát části svých příjmů ve prospěch méně majetných, studenti se mají vzdát části svých dosažených výsledků ve prospěch svých hůře studujících spolužáků. Levičáci byli odhaleni, odmítli podepsat

a jejich názorová nekonzistence je vykazala na smetiště dějin.

Podobné analogie známe i z českých diskuzí. Stát je jako rodina, která si také nemůže dovolit spotřebovat více, než vydělá (trochu se zamlčuje výše hypoték, půjček a spotřebitelských úvěrů), stát je také jako firma, která v době ekonomické krize musí propouštět a snižovat platy, jinak zanikne. Do důsledku dovedli kromě Olivera jednu takovou analogii už v osmdesátých letech britští komici v Not the Nine O'Clock News, kde se tlusté tělo příslušníka plýtvavých pracujících nořilo do vany britské ekonomiky, aby vyšpláchalo vodu na koberec britského průmyslu.¹

Kde ale tedy udělal soudruh Oliver se svou analogií chybu? Přehlédl několik rozdílů, které se často zametají pod koberec nejen britského průmyslu. Studijní výsledky

složí jako způsob hodnocení v jedné konkrétní oblasti, peníze naproti tomu jsou něčím, co člověku umožňuje zajišťovat si životní potřeby, včetně těch základních. To je poměrně zásadní rozdíl, ale ponechme ho stranou a podívejme se na studijní výsledky a výdělky z pohledu toho, kdo si co zaslouží, jak o tom mluví Oliver.

Znamená nízký plat, že svou práci nevykonáváte dobře? Jsou všichni pokladní v supermarketu neschopní, nebo prostě pracují na pozici, kde vyššího platu dosáhnout nemohou? Oliverova petice by dávala smysl v situaci, kdy by studenti humanitních oborů mohli získávat známky od jedné do tří a studenti oborů technických pouze od tří do pěti. Bez ohledu na to, jak dobře studují. Ano, pojďme přerozdělit výsledky privilegovaných studentů oborů humanitních studentům upozaděných oborů technických. Jenže takhle, bohužel pro Olivera, hodnocení studia nefunguje.

Možná by stálo za to petici podepsat i v situaci, kdy by někteří šťastnější studenti měli přístup na přednášky a do knihoven, zatímco ostatní by byli odkázáni na útržky přednášek, které se jim podaří odposlechnout z dveří učeben. Pak ano, pojďme přerozdělit výsledky těch s lepšími možnostmi vzdělávání těm, kteří měli podmínky horší.

Ale nedává přece jen větší smysl hodnotit studenty různých oborů na stejné stupnici? A umožnit všem studentům přístup na přednášky i do knihoven? Nekladl si Oliver špatné otázky?

¹ <http://www.youtube.com/watch?v=uzPJSu-AQnbE&feature=related>

MINULÝ REŽIM NEMĚL SE SOCIALISMEM NIC SPOLEČNÉHO

MARTIN ŠAFKEK

Daniel Veselý napsal zajímavý článek (viz. <http://webserver.blisty.cz/art/59793.html>), v němž si jako jeden z mála intelektuálů v České republice klade otázku, jak nazývat minulý režim. Většina lidí nekriticky pojmenovává minulý režim „socialismem“,

„komunismem“, případně „bolševismem“.

Kdo si však pozorně přečte spisy Karla Marxe, snadno shledá, že minulý režim v celém východním bloku neměl s jeho teorií nic společného. Málo známý, nicméně nesmírně důležitý výrok Karla

Marxe je: „sebeemancipace pracujících musí být aktem těchto pracujících samotných“. To znamená, že pouze skrze vlastní aktivitu námezdně pracujících, stávky, demonstrace, autentická povstání, může vzniknout socialismus. Marxovým vzorem

▲ Charlie Chaplin ztvárnil industriální odcizení, které nebylo tzv. socialistickému režimu nevlastní, ve snímku *Modern Times* z roku 1936

byla Pařížská komuna, se svými lidovými výbory, scházejícími se prakticky každý den, úředníky volenými přímo lidem za dělnický plat, okamžitě odvolatelnými atd. Jaký rozdíl oproti byrokratickému režimu například ČSSR, kde dělnická samospráva neexistovala, vládla všemocná strana, cenzura atd. Ve východním bloku nevznikl „socialismus“ sebeemancipací námezdně pracujících, ale byrokratickým pučem jako v únoru 1948 v ČSSR, případně na hlavních tanků Rudé armády jako v Polsku.

Rozšíření byrokratického „socialismu“ ze SSSR do zemí východního bloku vedlo palestinského marxistu Tonyho Cliffa ke kritickému přezkoumání dosavadní teorie Trockého, že v zemích Východního bloku existuje „degenerovaný dělnický stát“. Cliff vypracoval teorii státního kapitalismu, kterou Daniel Veselý ve svém článku zmiňuje (kniha je v elektronické podobě k dispozici zde: <http://www.marxists.org/archive/cliff/works/1955/statecap/index.htm>). Autor

tvrdí, že to, co bylo původním náběhem k socialismu, v Rusku těsně po revoluci 1917 zdegenerovalo vlivem mnoha faktorů nejprve do byrokratické vlády bolševiků nad proletariátem a ke konci dvacátých let dvacátého století do státního kapitalismu, kde existoval zákon hodnoty, klasické antagonistické třídy („rudá“ byrokracie oproti dělníkům atd.).

Stejně tak existovalo v minulém režimu odcizení, jeden ze stěžejních bodů Marxovy kritiky kapitalismu. Mladý Marx v Ekonomicko-filosofických rukopisech tvrdí, že dělník si vytváří v kapitalismu bytost, kapitál, který si jej zotročuje. Člověk je tedy zotročen svým vlastním výtvořem a je degradován na úroveň stroje. Je odcizen od svých bytostných tvořivých sil, je odcizen od své práce, od svých kolegů, od přírody. Krásně to zachytil Charlie Chaplin ve filmu *Moderní doba*, kde tulák Charlie pracuje celý den u pásu a vykonává jediný pohyb rukou. Strnulost monotónní činnosti zůstane ve filmu i po opuštění továrny – Charlie v buřince stále hýbe rukou. Je evidentní, že ve volnotržním kapitalismu Západu a ve státněkapitalistických režimech východního bloku se tovární dřina příliš nelišila, ve východním bloku byl tlak na výkon dělníka někdy dokonce ještě větší než v zemích Západu.

Pozicí autentického socialisty by tedy neměla být obhajoba „socialismu“ ve východním bloku, ale právě obhajoba dělnických povstání proti těmto režimům – jako v Německu 1953, v Maďarsku 1956, v Československu 1968 či odborový svaz Solidarnosc v Polsku na počátku osmdesátých let.

Je do očí bijící, že například v Československu dějiny odsoudily práce oficiálních ideologů do jámy zapomnění, jejich teoretická hodnota je nulová. Z filosofických prací mají hodnotu právě jen práce marxis-

tických disidentů – Kosík, Bondy, Kalandra, Machovec, Kalivoda.

Můžeme tedy nazvat režimy východního bloku státním kapitalismem, osvícení lidé na západě je nazývají také stalinismem. Argument Jana Čulíka, že se výraz „komunismus“ pro režimy, které byly před rokem 1989 součástí východního bloku, v mediálním i akademickém diskursu používá „běžně“ ve světle analýz, které nastiňují výše, neobstojí. Jediný argument, na kterém takovéto pojetí stojí, je, že tak svůj režim oficiální stalinističtí aparátčící sami nazývali. S takovou logikou bychom ovšem museli nazývat Německou demokratickou republiku demokracií.

Nešťastné je také nazývání minulého režimu „bolševismem“, jak to občas činí Daniel Veselý. To je české specifikum, znamená to prostě nadávku pro zastánce minulého režimu. Původní bolševismus až do počátku 20. let měl však s režimy východního bloku pramálo společného. Stalinisté většinu starých bolševiků v procesech vyvraždili, jak to barvitě popsal marxista Závěr Kalandra (viz výbor *Intelektuál a revoluce*). Později ho čekal stejný osud, byl v stalinském Československu popraven. V tomto článku není prostor popisovat degeneraci původní bolševické strany, jejíž heslem bylo Leninovo „všechnu moc sovětům“, tj. spontánně vzniklým dělnickým radám, do monstrózní totalitní strany, jak ji známe z Ruska již z konce dvacátých let. Dějiny Ruské revoluce jsou však nejdůležitějším okamžikem dvacátého století, měli bychom je kriticky přezkoumávat, a to i z autenticky marxistické pozice, která patří mezi to, „o čem se v České republice příliš nemluví“ (například stručný, ale výstižný text Chrise Harmana Rusko: Jak revoluce ztroskotala: <http://www.socsol.cz/brozury>), ne pouze nekriticky přejímat mainstreamové názory.

ŠIDÍTKO KONSPIRAČNÍCH TEORIÍ

MICHAEL HAUSER, SOK

Konspirační teorie kritizoval Michael Hauser ve svém příspěvku na Pražské škole alternativ, která se konala 5. 9. a jejíž záznam je na TV Solidarita. Pražská škola alternativ se koná každé pondělí od 18:00 v Café V lese (Krymská 12, Praha 10 – Vršovice).

V kterém okamžiku se začnou šířit „Protokoly sionských mudrců“ a jiné konspirační teorie? Vždy tu samozřejmě jsou lidé, kteří se těmito dokumenty vážně zabývají, ale občas přijde doba, v níž se

mění jejich význam. Už to není záležitost blouznivců, nýbrž konspirační teorie se nabízejí jako logický výklad dění okolo nás. A tak se dnes objevují spekulace spojené se schůzkami mocných mužů a vlivných teoretiků v Bilderbergu nebo teorie Nového světového řádu. Podle této teorie je tu nepočtená mezinárodní skupina elity, která kontroluje a ovlivňuje vlády, ekonomiku a média v globálním měřítku. Jako svého nástroje používá centrální bankovníctví, kam patří především americký Federální

rezervní systém (FED). Kontroluje hlavní nadnárodní a globální organizace, jako je Evropská unie, Světová banka, Mezinárodní měnový fond.

V dokumentu *Zeitgeist*, který na internetu shlédlo několik milionů lidí a který vyvolal vznik stejnojmenného hnutí působícího v několika desítkách zemí, se nám rovnou říká: „Za královským trůnem stojí něco většího, než je král sám. Světu vládne někdo úplně jiný, než si myslí lidé, kteří nevidí za oponu... Centralizovaná svě-

tová ekonomika, kde každý pohyb a každá transakce jsou sledovány, monitorovány, a lidé nemají žádná práva.

Nejneuvěřitelnější aspekt toho celého je, že tyto totalitní prvky nebudou lidem vnuceny. Lidé je budou sami chtít.“ Tento spolek světovládců údajně stojí i za teroristickými útoky z 11. září 2001. Tehdy měl použít taktiku „falešné vlajky“ („false flag“), tedy angažovat islámské fundamentalisty, a tím získat veřejnost pro boj s terorismem a ospravedlnit invazi do Afghánistánu a Iráku. V příručce zeitgeistového aktivisty se pak tvrdí: „faktem je, že tradiční politický aktivismus nikam nevede. Establishment se stal příliš schopným v kontrole tradičně zaměřeného nesouhlasu.“

Proč jsou tyto teorie tak působivé? Svou přitažlivost jistě mají i proto, že se jasně vymezují proti establishmentu, nadvládě kapitalismu, „monetárnímu zaměstnanec-kému systému“, a tvoří tak radikální pozici. Zároveň podávají určité vysvětlení toho, proč tradiční politický aktivismus selhává (aktivisté používající zavedené prostředky politického boje nemají proti skutečným vládcům světa nejmenší šanci. Pouhé demonstrace nebo stávky nemohou pro-

lomit hradby systému, v němž jsou všechny mocenské nástroje, od bank po média, kontrolovány z jednoho centra.)

Ale hlavně je, že tyto konspirační teorie nám vykreslují obraz současného světa, který má pevný střed. Už nejsme ve světě, jenž působí jako proměnlivá síť bez pevného mocenského centra, jak jej popisují Hardt a Negri v knize *Impérium*. Dnešní realita už není to, co Slavoj Žižek nazývá lacanovským pojmem „ne-vše“, realita, které vždy něco chybí, aby z ní byl vnitřně soudržný celek. Nebo Badiou, který tvrdí, že dnes už vůbec nežijeme ve „světě“ jako určitém uspořádaném prostoru. Globální kapitál či monetární abstrakce uvedly do pohybu všechny prvky a nevytvářejí z nich nějaký nový svět, nýbrž vyvolávají pouze jejich nekonečný a bezesmyslný pohyb.

Konspirační teorie provádějí „odhalení“. Odhalují, že chaotičnost a nestabilita dnešní globální reality je jenom zdánlivá. Ve skutečnosti se za tím vším skrývá skupina světovládců. Je to skupina natolik mocná, že své zájmy a vize dokáže globálně prosazovat. A třeba nastala ekonomická krize, nestane se z ní lavina. I tato krize je nějak skrytě řízená a nezpůsobí nic, co by už pře-

dem nebylo v plánu mocných.

Konspirační teorie a dokumenty jako *Zeitgeist* vlastně říkají, že současný kapitalismus je organizovaný, i když tajně, a že mu vládne nějaké centrum. Žižek tyto představy vysvětluje tak, že když se rozpadl velký Druhý (obecně přijímaný řád významů, příkazů, symbolů), objeví se Druhý Druhého, fantasma, že je tu neviditelná moc, která v skrytu tahá za nitky. Naše vnímání reality tím znovu nabývá ztracenou celistvost. V záplavě nepřehledných pohybů a nevyzpytatelných změn vzniká ucelený obraz světa, v němž kdosi pevně vládne.

Mnohem těžší je přijmout představu, že dnešní globální kapitalismus žádné řídicí centrum nemá a nikdo jej neovládá. Je jako rozjetý vlak, který nemá brzdy, jak kapitalismus kdysi nazval Walter Benjamin. Představa skýtající na druhou stranu jistou naději. Jednou může nastat situace, v níž se nahromadí tolik rozporů, že to vyvolá sociální a politickou explozi. A ta neskončí v chaosu, nýbrž z ní vzejde nový politický a sociální systém, v němž se konspirační teorie stanou něčím obstrukčním.

vyšlo v internetovém Deníku Referendum.

PÍSEK V RÝŽI A SVETR S SEBOU

TEREZA STEJSKALOVÁ

Mao Ce-tung, Slavoj Žižek: O praxi a rozporu. Přeložili Karel Goldmann, Jan Sušer a Jarmila Fromková. Grimmus, Všeň 2011, 200 stran.

Publikační činnost Slavoj Žižek můžeme považovat za záměrné narušení liberálních tabu, jejich zviditelnění

Soubor Mao Ce-tungových esejů původně vyšel v řadě „Slavoj Žižek uvádí“ nakladatelství Verso. Český překlad vyšel jako osmý titul z edice Socialistického kruhu v nakladatelství Grimmus. Žižek uvedl do oběhu také Robespierrovy, Leninovy či Trockého spisy. Ke každé knize připojil úvodní esej, vysvětlující, jak potřebné je jim dnes rozumět. Proč Žižek znovu vydává texty postav světového revolučního hnutí? Co dnes máme společného s Mao Ce-tungem?

a pokus o vytvoření nového prostoru k debatě. Přihlásit se dnes veřejně k odkazu Mao Ce-tunga – s nímž Žižek spojil své jméno v knize *O praxi a rozporu* – nelze, aniž bychom tím vyvolali skandál. To ukazuje například aféra okolo výroku šéfky odboru komunikace Bílého domu Anity Dunnové z roku 2009. Ve svém projevu Dunnová (prý ironicky) zmínila své nejoblíbenější filosofy, Matku Terezu a Mao Ce-tunga, a způsobila pozdvižení. Jak je možné, zaútočila na političku média, aby zaměstnankyně Bílého domu prohlásila za svého oblíbence zločince zodpovědného za miliony mrtvých?

TEORETICKÉ POCHYBENÍ VELKÉHO KORMIDELNÍKA

Žižkův počín je bojem proti hysterické tabuizaci, proti tomu, aby katastrofální důsledky revolučních experimentů navěky smazaly emancipační náboj přítomný v myšlení a konání zmíněných revolucionářů. Podle Žižka se dnešní levice vycházející z marxismu musí v dobrem i špatném k těmto pokusům přihlásit a nést za ně plnou odpovědnost. Ostatně lze jen těžko myslet alternativy ke kapitalistickému zřízení, aniž bychom kriticky prozkoumali výsledky dějinných pokusů právě o takovou alternativu a náležitě se z nich poučili. Maova politika skončila

fiaskem, uznává Žižek, je však nutné si z ní vzít ponaučení.

Ve svém úvodním eseji Žižek čínského revolucionáře nikterak nešetří, přestože vyzdvihuje jeho teoretické inovace: důraz na rolnictvo (oproti ortodoxní fetišizaci dělnické třídy), ideologii a politickou diskusi (oproti uctívání ekonomické základny). Žižkova kritika jiných myslitelů – například Heideggera, Derridy nebo Judith Butlerové – naznačuje názor, podle kterého se pravda toho či onoho filosofického systému projevuje v praxi, k níž vede. Politická chyba, ať už je jí kolaborace s nacisty či politický konformismus, poukazuje na slepou uličku skrývajících se v jádru dotyčné teorie. To také zakládá Žižkovu kritiku „velkého kormidelníka“. Žižek neodsuzuje Maovu nesmiřitelnou touhu po moci, jak je obvyklé, neviní ho v první řadě z neúcty k lidskému životu, tvrdého potírání odpůrců či hladomoru. Vytýká mu především teoretické pochybení, které podle něj fiasko Maova režimu nevyhnutelně způsobilo. Mao jako zastánce dialektického materialismu tvrdí, že rozpor uvnitř věcí vede k vývoji. Žižek však namítá, že Mao nepochopil Hegelovu dialektiku a odmítl syntézu jako „negaci negace“. To znamená, že v Maově myšlení vedou rozpory vždy pouze k negaci jedné síly silou protikladnou, tedy k „nikdy nekončícímu negování“, a nezakládají začátek na jiném, vyšším stupni. V praxi se to projevuje tím, že nevzniká žádný radikálně nový řád. Místo toho se vracejí staré pořádky, a tedy také permanentní nutnost stále nové revoluce, která vrcholí

v oné slavné revoluci Kulturní. Proto se podle Žižka Maův režim nedokázal posunout na skutečně novou úroveň a ustavit novou společnost.

Čtenář se pozastaví nad mocí, kterou Žižek přisuzuje filosofii. Je možné, aby pouhé nepochopení vysoce abstraktního problému vedlo k politickému fiasku a masakru tolika lidí? Není to jen projev narcismu filosofa, který je nadevše zamilován do svého povolání a rád by mu přisoudil co největší důležitost? Opakovat dnes Maovy názory (stejně jako Leninovy) v důsledku podle Žižka neznamená ani tolik znovu podnikat Maovy politické či teoretické kroky, nýbrž mít odvahu stát si za svým navzdory krajně nepříznivým podmínkám. Takových příkladů ale nalezneme v dějinách vícero – proč tedy právě Mao?

KOSMICKÁ PERSPEKTIVA

Mao se považoval za filosofa a jeho texty prokazují, že jím byl. Je to však myslitel důrazně trvající na neoddělitelnosti konkrétního a obecného, vnímání a myšlení, teorie a praxe. Ukazuje se jako schopný vykladač vlastní verze dialektického materialismu, na druhé straně se jeho texty týkají i praktických záležitostí: organizace informačního zasedání, řešení ekonomických problémů (úloha zboží v socialistickém státě) nebo vojenské taktiky. Mao se vyhýbá abstraktnímu vyjadřování, vše opírá o konkrétní příklady a i teoretické části jsou prakticky orientované. V první řadě mu totiž jde o vysvětlení událostí čínské revoluce ve světle marxismu a o kritiku teoretic-

kých herezí uvnitř strany – příliš volné nebo naopak dogmatické interpretace marxistických tezí. Je ale pozoruhodné, že se jeho varianta dialektického materialismu povětšinou opírá o sekundární zdroje, o spisy sovětských teoretiků, kteří se pokoušeli systematizovat díla Marxe a Engelse. Nejkontroverznější je pak jeho radikální „kosmická perspektiva“, jak ji nazývá Žižek. Mao se nezdráhá historické události vnímat v kontextu vývoje celého vesmíru, což se ukazuje jako fatální – lidský život pro něj zkrátka nemá valnou cenu.

Zatímco Maovy rané eseje jsou veskrze systematické, ty pozdější se často rozpadají a někdy se dokonce mění v bizarní až surrealisticky působící psaní. V Diskusi o otázkách filosofie z roku 1964 se například dozvídáme, že jsme-li intelektuálové chatrného zdraví (což většinou jsme), vůbec nás to neomlouvá z cesty na venkov – máme si vzít svetr navíc. Jsme ostatně nemocní, protože nechodíme na procházky. Smrt bychom měli slavit jako nutný protiklad života, jako to učinil muž, který, když mu zemřela žena, „praštil do umyvadla a zpíval“. Je prý nutné analyzovat vše, i písek v rýži. Místy fantastický dojem je zčásti důsledkem kulturní propasti, která nás dělí od čínského kontextu, dodává však textům zvláštní nádech. Nevíme, jestli se smát nebo se vrhnout do studia čínských dějin a kultury. Je jasné, že bez znalosti čínského myšlení nám toho mnoho uniká.

Recenze vyšla v A2.

PŘEDPLATTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480,- Kč
půlroční předplatné 240,- Kč

✪ PROTI KAPITALISMU

Kapitalismus dnes nedokáže řešit nejzákladnější problémy lidské společnosti či přímo jejich řešení znemožňuje. Tím nejenže brání dalšímu pokroku na cestě ke svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti, nýbrž ohrožuje i samu existenci lidstva. Celá dnešní společnost žije z výsledků práce námezdně pracujících většiny obyvatelstva.

Pouze kolektivní převzetí celospolečenského bohatství pracujícími a demokratické plánování, řízení výroby a distribuce jejích výsledků mohou vést k svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti.

Dnešní systém je v principu nereformovatelný. Struktury současného parlamentu, armády, policie a soudní moci byly vytvořeny vládnoucí třídou a jsou konstruovány tak, aby bránily její výlučné postavení.

Stejně odmítavý postoj zaujímáme k minulému režimu z let 1948–89 (a také k ostatním režimům ve východní Evropě, Číně, apod.), který nepovažujeme za socialismus, nýbrž za státně byrokratickou formu kapitalismu. Místo toho se hlásíme k tradici levé opozice proti těmto režimům.

✪ ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Podporujeme boje pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, za bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení, za rovný přístup ke vzdělání a informacím a všechny jejich ostatní emancipační snahy. Místo parlamentní politiky prosazujeme alternativu nezávislé aktivity pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací, apod.

Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození. Místo institucí kapitalistického státu navrhujeme systém společenské samosprávy, tedy úplné rozšíření demokracie do všech sfér společenského i hospodářského života.

✪ SOLIDARITA

Úsilí o socialismus je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví pracující různých zemí, různé barvy pleti, různé národnosti, různého pohlaví, sexuální orientace či profese. Podporujeme tedy

kampaně a boje proti rasismu, za úplnou politickou i ekonomickou rovnost žen a mužů, proti diskriminaci homosexuálů a lesbiček, apod.

Fašismus považujeme za akutní hrozbu pracující třídy a svobodám a demokratickým právům, které v minulosti vybojovala. Boj proti fašismu je pro nás navýsost aktuální a prioritní.

✪ REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Aby bylo možno efektivně prosazovat tyto myšlenky, je třeba, aby se nejbojovnější části pracující třídy, studentstva a mládeže zorganizovaly v revolučně socialistickou stranu, jejíž zárodkem chceme být. Vybudovat takovou stranu je možné pouze účastí ve skutečném dělnickém hnutí a aktivitou v masových organizacích pracující třídy – například v odborech.

Ostatním pracujícím chceme v praxi ukázat, že zájmy reformistických předáků odborů, sociální demokracie nebo komunistické strany nejsou totožné s jejich zájmy. Vyzýváme všechny, kdo souhlasí s našimi základními tezemi, aby se k nám připojili.

Solidarita .tv

www.solidarita.tv

AKTUALIZOVÁNO O ZÁZNAMY PŘEDNÁŠEK Z FESTIVALU
MARXISMUS 2011 V LONDÝNĚ

SOCIALISTICKÝ KRUH

SDRUŽENÍ PRO LEVICOVOU TEORII

www.sok.bz

Recenze na knihy z edice Socialistického kruhu již
v zářijovém čísle

Prodejní místa časopisu

*Solidarita V lese. Časopis Solidarita je k dostání na
baru v této kavárně. Krymská 12, Praha 10-Vršovice*

cafevlese.cz

*Kamenný obchod Fair&Bio
Sokolovská 29, Praha 8-Karlín.
Jen 100 metrů od stanice metra Florenc
Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00*

www.ekumakad.cz

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
- ☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita,
Poste restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz.
Info: 775 205 682

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
- ☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita,
Poste restante, 160 41 Praha 6.